

**ACADEMIAE CAESARAE
DORPATENSIS
SACRA SEMISECULARIA**

DIEBUS XII ET XIII M. DECEMBRIS A. MDCCCLII

PIE CELEBRANDA

GRATULATUR

ORDINIS ICTORUM NOMINE

Dr. Carolus Eduardus Otto

JUR. PROF. P. O.

IN EST

DE ATHENIENSIIUM ACTIONIBUS FORENSIBUS PUBLICIS

LIBER SINGULARIS.

Act. 15270.

DORPATI

EX OFFICINA ACADEMICA J. C. SCHUENMANNI ET C. MATTIESENI.

MDCCCLII.

ACADEMIAE CAESAREAE

DORPATENSIS

SACRA SEMINISTRIA

DIEBUS XII ET XIII M. DECEMBRIS A. MDCCCLII

Ex decreto Senatus Academici.

Dorpati d. XX. m. Octobris
a. MDCCCLII.

Haffner,
Rector Academiae.

ORDINIS ICTORUM NOMINE

Dr. Carolus Eduardus Otto
Lect. Phil. & Lit.

DE ATTEMPTATIONIBUS ACTIONIBUS FORENSIBUS PUBLICIS
LIBER ALIQUOTUS

1852. 12. 10.

DORPATI

IN OFFICINA ACADEMICA A. SCHREIBERMANNI ET A. WATZKE

MDCCCLII.

Appropinquante jam tempore exoptatissimo, quod dudum laeta cogitatione praecipiebamus, quo tempore memoria conditae ante decem lustra Universitatis Litterariae Caesareae Dorpatensis publicis caerimoniis, quae et praeteritorum jucundam afferent recordationem et praesentium honorum sensum acuent et rebus futuris fausta omina facient, laete pieque celebrabitur: in hujus laetitiae ac pietatis communionem venire consentaneum est etiam Dorpatensem Ictorum ordinem atque gratissimi deditissimique animi sensus erga hanc almam litterarum sedem publice testari nec non gaudia, quibus exsultat, sincera declarare. Quapropter cum Ordo noster scriptione aliqua in lucem emissa Academiae, cujus partem sese esse gloriatur, Solemnia Semisecularia, omni qua par est observantia, gratulari decreverit meque interpretem voluntatis suae elegerit, equidem muneri tam honorifico, quo ante quinque lustra Clossius meritissimus¹⁾ libello edito: „De vetustis nonnullis membranis, in bibliothecis Rossicis aliisque vicinis extantibus, promulsis“, functus est: me subtrahere nec potui nec volui, quamvis non inscius, provinciam neūtiquam facilem et expeditam mihi demandatam esse, et verens, ne exemplo meo confirmem id, quod narrant rei militaris scriptores, etiam veteranos milites, cum diu a pugnando cessarint, tironum instar se gerere.

Circumspiciens materiam, quam hac scribendi occasione data tractandam sumerem, cum in tanta rerum, quae se ad dicendum mihi obtulerunt, copia aliquamdiu dubius haesissem, denique ad jus Graecum et imprimis Atticum, quo jam ab ineunte adolescentia valde delectabar, animum adverti ideoque rediens ad studia diu quidem intermissa, nunquam tamen plane seposita, in Atheniensium re judiciaria subsistendum et ex eadem, quoniam arctiores limites libello academico praescripti integram hujus doctrinae explicationem non admittunt, locum aliquem singularem seligendum esse statui.

1) Cujus mortem praematuram, quamquam procul a nobis obiit, magno tamen et justo dolore Academia prosequuta est, quemque, si et de me aliquid addere liceat, ob innumerabilia benevolentiae documenta iu me collata ad cineres usque gratissima mente venerabor.

Itaque mihi est propositum inquirere in Atheniensium actiones forenses et quidem, privatis s. *δικαίαι* jam alibi a me expositis²⁾, in publicas s. *γραφαίαι*. Quam quaestionem neque a professionis mihi clementissime commissae rationibus, quippe quae spectet non solum ad jus Romanum, quocum ut principia juris Graeci conferamus saepissime admonemur, sed simul ad modum procedendi in judiciis, quem vulgo dicunt processum juris communis, quocum doctrina actionum forensium arctissime cohaeret, alienam; neque minus aptam regioni, in qua vivimus, cum ab antiquis inde temporibus jus Graecorum veterum magnam in aliquas saltem juris Rossici partes vim exseruisse praeter alios Stoeckhardtus demonstratum iverit³⁾; nec denique argumenti ratione habita festis, qui instant, diebus indignam esse, persuasissimum habeo.

Argumentum enim repetitum est ex jure Graeco; Graeci vero veteres et praeter caeteris Athenienses, sive oculos defixos tenes in scriptis eorum aureis, a nemine hucusque superatis⁴⁾, sive in considerationem vocas, ubique, et quidem non solum in rebus, quae vitam exhilarant, verum etiam in tristibus et ipsis adeo funebribus, v. c.

2) De Atheniensium actionibus forensibus specimen I. Commentatio grammatica et historica; specimen II. Dissertatio juris historica. Lipsiae 1820. Cf. etiam specimen III. Commentatio juris historica. Lipsiae 1827, unde paucas illas *γραφαίαι*, quarum explanandarum initium feci, supplementis auctas in hunc libellum recipio.

3) Eleganter, uti facere consuevit, hac de re Stoeckhardtus, qui mihi ob animi candorem, amicitiae constantiam, doctrinae exquisitae copiam et praestantiam in deliciis fuit, quemque in ipso aetatis virilis flore bonis litteris, quibus promovendis egregie profuit, amicis et auditoribus ereptum adhuc lugeo, disseruit in oratione de juris Justiniani in generis humani cultum insigni merito. Petropoli 1834.

4) Morgensternius noster, vir quavis humanitatis non fucatae et doctrinae summae laude eximius, quem sperabamus, dies festos Universitatis tot tantisque animi grati et propensi iusignisque liberalitatis testimoniis a se auctae et ornatae, ut nos omnes sibi quam maxime devinctos teneat, praesentia sua jucundissima decoraturum esse, qui tamen hand diu post Parrotum intima amicitia sibi junctum, cujus de Academia nostra meritissimi nomen celeberrimum nulla temporum injuria oblitterabit, in sedes illas aeternas elatus est, ubi jam exantlatis molestiis fragilitatis senilis, quam nihilominus ad extremum halitum usque litteris consecratam esse voluit, praemiis justis virtutum suarum fruitur, ipso die natali Universitatis litterariae Dorpatensis orationem habuit huc spectantem, serius typis mandatam et ita iuscriptam: *Karl Morgenstern, Rede über den Einfluss des Studiums der griechischen und römischen Classiker auf harmonische Bildung der Menschen, gehalten den 12. Decbr. 1802, als Anhang zu seiner Bede über Joh. Winkelmann, Leipzig bei Göschen 1805*. Quam scriptionem hoc loco allegasse et de auctore pluribus dixisse, causae, ut opinor, nihil sit, cur me quisquam vituperet; eandem enim in Germania adhuc magni aestimari nuper demum certior sum factus et praeterea virorum de litterarum studiis insigniter meritorum memoriam recolere, non solum grati erga ipsos animi, sed etiam sinceri litterarum amoris officium est et documentum; quid, quod M. T. Cicero auctoritate sua confirmat mortuorum vitam in memoria vivorum positam esse?

in morte decoranda et memoria post obitum conservanda, summam illorum humanitatem elucere; sive cogitas, quam multa sint a Graecis ad civitatum prosperitatem et gloriam praeclare instituta⁵⁾; sive denique reputas, quanta virium contentione enisi fuerint in normis juris non solum ad utilitatem publicam, verum etiam ad virtutum praecepta et morum integritatem⁶⁾ exigendis et accommodandis: praeclarissima nobis reliquerunt exempla, in quae si intueamur tanquam in speculum, multa imitanda inveniemus.

Ad ipsam jam actionum expositionem progredientes eam sequemur viam, ut, omissa disquisitione discriminis inter *δικας* et *γραφάς* aliunde jam satis noti⁷⁾, statim ipsas *γραφάς* singulatim accuratius contemplemur.

Cum vero in iis rebus mea versatura sit disquisitio, in quibus principatum quendam nostris temporibus Boeckhius, Schoemannus, Meierus, Heffterus, Platnerus, Wachsmuthius, C. Fr. Hermannus, quos honoris causa nomino, jure meritoque obtinuerunt; hos me sequentem duces, nemo, ut spero, recte reprehenderit. Quam igitur fontes sedulo et acute perscrutando eorumque argumentum ingeniose in ordinem redigendo et illustrando viam nobis illi juris Attici quasi antistites praeiverunt, eam sequemur, et quantum vires nostrae ferent, efficere conabimur, ut neque necessaria praetermittamus, neque supervacaneis in medium proferendis lectores benevolos defatigemus.

Me tamen, ut propriis etiam pedibus insistere et meo qualicumque iudicio uti valerem, fontes neutiquam neglexisse, immo potius Oratorum⁸⁾, Grammaticorum et Lexi-

5) Cf. K. F. Hermannii Commentatio: *Ueber Gesetz, Gesetzgebung und gesetzgebende Gewalt im griechischen Alterthume*. Göttingen 1849; quae observationum praestantissimarum bucfacientium pleua est.

6) Quo respiciens Melanchthon in collatione actionum forensium Atticarum et Romanarum praecipuarum a se edita Vitebergae 1546. 8. et repetita tam in C. H. M. Woldenbergii principiis jur. Rom. Rostock. 1668. 4., quam in C. Rittershusii Commeut. novo in IV. libros Instit. Just. Argentor. 1649. (ad finem) contendit, leges Atticas multum valuisse ad regendos mores, et actiones Atticas nou tantum esse formulas litigantium, sed virtutis doctrinam a deo traditam et philosophiam.

7) Hoc tantum silentio non praetermittendum, *γραφάς* nunc in sermone vernaculo plerumque *Schriftklagen* appellari, neutiquam vero unicas esse actiones, quae litteris consignatae iudici offerantur.

Notio plane peculiaris *γραφῶν ἰδίων* in doctrina de injuriarum actionibus commemorabitur.

8) Quibus legendis et in usum vocandis quanta, quod attinet ad causarum instrumenta, leges, plebiscita, testimonia non ab ipsis profecta, sed aliunde addita, adhibenda sit cautio subtiliter, licet nonnunquam, ut videtur, nimis diffidenter (cf. C. Fr. Hermannii symbolae ad doctrinam juris Attici, de injuriarum actionibus Gott. 1847. p. 18 seq. et *Heidelb. Jahrb. d. Litter. Septb. u. Octbr.* 1851.

cographorum (quorum omnium verba genuina saepissime, quatenus lectorum interesse posse putabam, apponenda curavi) diurna nocturnaque manu pervolutasse, quisque harum rerum peritus, nisi jam, me non monente, ex ipsa causae tractatione perspexerit, eo facilius mihi credet, quo pauciores viros doctos constat illo tempore, cum primum me ad rem judicariam Atheniensium accuratius contemplandam accingerem, in eodem argumento operam posuisse. Tunc enim nondum lucem viderant ⁹⁾ libri pretiosissimi vel universum jus Graecorum potissimumque Atheniensium rem judicariam ¹⁰⁾, vel singula ejusdem capita ¹¹⁾ illustrantes, qui nostrae aetati ornamento sunt et quibus quantopere studium

No. 42 u. 43. p. 664—676) Westermannus doctissimus, edita jam a. 1844 in gratulationem G. Hermannii commentatione de litis instrumentis, quae exstant in Demosthenis orat. in Midiam, examinavit in: *Untersuchungen über die in die Attischen Redner eingelegten Urkunden. Zwei Abhandlungen (beide in den Abhandlungen der philologisch-histor. Klasse der K. Sächs. Gesellschaft der Wissensch. Erster Band. Leipz. 1850)*; et in: *Commentationum Crit. in scriptores Graecos pars altera. Lips. 1850. p. 18. 4.* (continet praesertim observat. ad Demosth. orat. adv. Eubulidem).

9) Si exceperis: M. H. Hudtwalcker: *Ueber die öffentlichen und Privat-Schiedsrichter — Diäteten — in Athen und den Process vor denselben.* Jena 1812; C. C. Bunsen: *De jure hereditario Atheniensium.* Göttingae 1813; Böckh: *Die Staatshaushaltung der Athener. 2. Bde.* Berlin 1817. (2te Ausg. nebst Verbesserungen, Nachträgen und Register 1851. cf. *Zeitsch. für die Alterthumswissenschaft* v. Bergk u. Caesar, 10. Jahrg. 1. Hft. 1852. No. 4. S. 28—32. u. No. 5. S. 33—39. v. Dr. Vömel); G. F. Schömann: *De Comitibus Atheniensium.* Gryphiswaldiae 1819; M. H. E. Meieri *historia juris Attici de bonis damuatorum et fiscalium debitorum.* Berlini 1819; K. D. Hüllmann: *Staatsrecht des Alterthums.* Cöln 1820; E. Platner: *Beiträge zur Kenntniss des Attischen Rechts. (Beigefügt ist eine lateinische Abhandlung unter dem Titel: notiones juris et justitiae ex Homeri et Hesiodi carminibus explicatae).* Marburg 1820; G. F. Schömann: *Dissertatio de sortitione judicum apud Athenienses ad scholl. Aristoph. Plut. v. 277.* Gryphiswaldiae 1820; A. Matthiaei *dissertatio de judiciis Atheniensium in ejus miscell. philolog. parte II. et III. pag. 2. pag. 160.*

10) Pertinet huc ex. gr. F. W. Tittmann: *Darstellung der griechischen Staatsverfassungen.* Leipzig 1822; A. W. Heffter: *Die Atheniische Gerichtsverfassung.* Cöln 1822; M. H. E. Meier u. G. F. Schömann: *Der Attische Process.* Halle 1824; E. Platner: *Der Process und die Klagen bei den Attikern. 2 Theile.* Darmstadt 1824 u. 1825; K. F. H. Hermann: *Lehrbuch der griechischen Staatsalterthümer.* Heidelberg 1831; *desselben Lehrbuch der gottesdienstlichen Alterthümer der Griechen.* Heidelberg 1846 und *Lehrbuch der griechischen Privatalterthümer mit Einschluss der Rechtsalterthümer.* Heidelberg 1852; W. Wachsmuth: *Hellenische Alterthumskunde aus dem Gesichtspunkte des Staats. Zweite umgearb. und vermehrte Ausg. 1. Bd. Halle 1844. 2. Bd. Halle 1846.* Desideratur adhuc brevis totius processus Attici illustratio in usum scholarum, qualem juris Romani edere coepit Kellerus, quem inter jurisprudentiae elegantioris antesignanos constitutum maximi facio, in libro, qui inscribitur: *Der Römische Civilprocess und die Actionen in summarischer Darstellung zum Gebrauche bei Vorlesungen.* Leipzig 1852.

11) Sequuntur, omissis scriptis jam not. 5 et 10 commemoratis, ea, quorum compos fieri potui secundum annorum seriem: W. Wachsmuth: *Jus gentium quale obtinuerit apud Graecos ante bellorum cum Persis gestorum initium.* Kiliae 1822; E. C. Ilgen: *Disquisitionis de tribubus*

juris Attici promotum et sublevatum sit, recte aestimare nequit, nisi cui cum tenebris temporis haud ita pridem praeteriti hac in doctrina pugnandum fuerit. Γραφὰς ipsas, ad quarum explicationem jam accedo, cum litterarum series in δίκαις disponendis a me observata¹²⁾ nunc mihi displiceat, nec Meieri auctoritate commoveri queam, ut eas magistratuum, apud quos introduci solebant, ratione habita collocem, multo minus autem ordo decalogi a Melanchthone¹³⁾ adhibitus mihi arrideat, ad tria summa genera seu tres classes pro argumenti potissimi varietate, ante oculos quidem habens, sed non prorsus premens vestigia Heffteri et Platneri, revocare studui.

Atticis earumque partibus specimen. Lipsiae 1826; P. G. Forchhammer: De Areopago non privato per Ephialten homicidii iudiciis contra Böckhium disputatio. Kiliae 1828; A. Westermann: De publicis Atheuensium honoribus ac praemiis commentatio. Lipsiae 1830; J. J. van Holst: De eranis veterum Graecorum inprimis ex jure Attico. Lugduni Batavorum 1832; M. Kutorga: De antiquissimis tribubus Atticis earumque cum regni partibus nexu. Dorpati Livonorum 1832; M. H. E. Meieri de gentilitate Attica liber singularis. Halis 1833; F. V. Fritzsche de sortitione iudicum apud Athenienses commentatio. Lipsiae 1835; G. F. Schoemanni dissertatio de ecclesiis Lacedaemoniorum. Gryphiswaldiae 1836; C. F. Hermann: Disput. de vestigiis institutorum veterum, inprimis Atticorum per Platonis de legibus libros indagandis etc. Marburg 1836; Job. Bakius: Scholica hypomnemata Vol. I—III (Vol. II et III vero in manus meas non pervenerunt). Lugdunū Batavorum 1837; Schoemann: Antiquitates juris publici Graecorum. Gryphisw. 1838; C. de Boor: *Ueber das Attische Intestaterbrecht*. Hamburg. 1838; W. A. Becker: *Charikles, Bilder altgriechischer Sitte, 2 Theile*. Leipzig 1840; H. Schellingii de Solonis legibus apud Oratores Atticos. Diss. praemio ornata. Berlin 1842; E. F. Bojesen: *Handbuch der griechischen Antiquitäten. Aus dem Dänischen übersetzt* v. J. Hoffa. Giessen 1843; M. H. E. Meier: *Die Privatschiedsrichter und die öffentlichen Diäteten Athens, so wie die Austrägalgerichte in den griechischen Staaten des Alterthums*. Halle 1846. K. v. Paucker: *Das attische Palladion*. Mitau 1849; (qua occasione oblata illud in transcurso dicendum est, vere a. 1851 Athenis fundamenta Buleuterii detecta esse cf. *Zeitschr. für die Alterthumsk.* v. Bergk und Caesar; 9. Jahrg. 5. Heft 1851. No. 51. S. 408). C. F. Hermann: De Dracone legislatore Attico. Gott. ad ind. prael. 1849—1850; E. Schneider: De jure hereditario Atheniensium. Monachii 1851.

12) cf. not. 2.

13) cf. not. 6.

Im Jahre 1890 wurde die erste Ausgabe des "Handbuchs der Naturgeschichte der Pflanzenwelt Deutschlands" herausgegeben. Es ist ein Werk, das die Pflanzenwelt Deutschlands in ihrer ganzen Vielfalt darstellt. Es enthält eine große Anzahl von Abbildungen und ist sehr reichhaltig. Es ist ein Werk, das für jeden, der sich mit der Naturgeschichte der Pflanzenwelt Deutschlands beschäftigt, von großem Interesse ist.

Die erste Ausgabe des "Handbuchs der Naturgeschichte der Pflanzenwelt Deutschlands" wurde im Jahre 1890 herausgegeben. Es ist ein Werk, das die Pflanzenwelt Deutschlands in ihrer ganzen Vielfalt darstellt. Es enthält eine große Anzahl von Abbildungen und ist sehr reichhaltig. Es ist ein Werk, das für jeden, der sich mit der Naturgeschichte der Pflanzenwelt Deutschlands beschäftigt, von großem Interesse ist.

Die zweite Ausgabe des "Handbuchs der Naturgeschichte der Pflanzenwelt Deutschlands" wurde im Jahre 1905 herausgegeben. Es ist ein Werk, das die Pflanzenwelt Deutschlands in ihrer ganzen Vielfalt darstellt. Es enthält eine große Anzahl von Abbildungen und ist sehr reichhaltig. Es ist ein Werk, das für jeden, der sich mit der Naturgeschichte der Pflanzenwelt Deutschlands beschäftigt, von großem Interesse ist.

Caput I.

ΓΡΑΦΑΙ, QUAE AD IPSAM CIVITATEM EJUSQUE INCOLUMI- TATEM TUENDAM SPECTANT.

Titulus I.

Γραφή προδοσίας ¹⁾).

Hujus nominis actionem exstitisse testis est Ulpianus ad Midianam p. 330, licet Lysias ²⁾ obiter tantum moneat, gravissimis poenis eum succumbere, qui castellum, navem vel castra Atheniensium hostibus prodiderit.

Proditionis et sacrilegii crimina publica erant, eaque poterat Atheniensium quivis judicio persequi, affirmante eodem Ulpiano l. l. Plerumque tamen extra ordinem per *εἰσαγγελίαν* in hujus criminis reos animadvertebatur.

Qui accusati fuerant proditionis, jam antequam essent convicti, in vinculis habebantur ³⁾ ideoque vincti causam dicebant ⁴⁾).

1) Sam. Petitus: *Leges Atticae* ed. P. Wesselingius. Lugd. Bat. 1742. p. 672. sq.

A. W. Heffter: *Die Athen. Gerichtsv.* p. 150—152.

M. H. E. Meier u. G. Pr. Schömaun: *Der Attische Process. Vier Bücher. III. Buch* (qui liber a Meiero confectus est) p. 341—344.

Ed. Platner: *Der Process und die Klagen bei den Attikern. Zweit. Th.* p. 82—87.

Cf. praeterea Herald: *Animadv. in jus Att. et Rom.* p. 227—310. et Meierus: *de bon. damnat.* p. 1—13.

2) In Accusat. Philonis p. 264. edit. Tauchnit. (quas editiones postea etiam in locis Orationum allegandis plerumque sequar): ὅτι, εἰ μὲν τις Φρουρίον τι προῦδωκεν, ἢ ναῦν, ἢ στρατόπεδον τι, ἐν ᾧ μέρος τι ἐτύγχανε τῶν πολιτῶν ὄν, ταῖς ἐσχάταις ἀν. ζημίαις ἐζημιούτο.

3) Uti colligi potest ex jurejurando Senatus Quingentorum apud Demosth. in Timocrat. Tom. III. p. 135 ed. T. οὐδὲ δῆσω Ἀθηναίων οὐδένα, ὅς ἀν ἐγγυητὰς τρεῖς καθίστη τὸ αὐτὸ τέλος τελούντας, πλὴν ἐάν τις ἐπὶ προδοσίᾳ τῆς πόλεως, ἢ ἐπὶ καταλύσει τοῦ δήμου συνίων ἄλῳ.

4) Lex haec est: ἐάν τις τὸν τῶν Ἀθηναίων δῆμον ἀδικῇ, δεδεμένον ἀποδικεῖν ἐν τῷ δήμῳ. Xenophon Hellen. Lib. I. c. 7.

Proditorum bona publicabantur, liberi infames erant, domus solo aequabatur, columna imposita, quae delicti et infamiae notam interire non pateretur, ipsique, postquam scelus capite luerant, extra patriam terram, neque enim in Attica fas erat, sepeliebantur⁵⁾. Quid? ne morte quidem proditorum crimen extinguere, patet ex Lycurgi orat. in Leocrat. (ubi sermo est de proditore Phrynicho), unde comperimus, contra proditorem jam mortuum adeo accusationem moveri potuisse atque cognito crimine ossa ejus eruta et extra Atticam, ne in ea regione putrescerent, quam vivus prodere voluerat, abjecta esse.

Si Demosthenes⁶⁾ alique scriptores minorum etiam proditoris poenarum, mulctae scilicet et exilii, mentionem injiciunt, sumendum est, nonnunquam leviora etiam delicta erga rempublicam *προδοσίας* nomine designata fuisse. Proditionis accusari etiam potuerunt, qui venia a civitate haud impetrata in terram hostilem se contulerant⁷⁾, quive sine mandato legatorum instar in exteris regionibus sese gesserant⁸⁾, porro qui in detrimentum reipublicae sese corrumpi passi fuerant⁹⁾, nec non duces, qui in bello sese negligentes et ignavos praebeuerant.

Accusationem proditoris apud Thesmothetas introduci debuisse, probabile est. Contra proditores profugos in Atticam redeuntes concessa erat Apagoge¹⁰⁾. Apud Romanos crimen laesae majestatis, ob quod e. g. condemnatus est Manlius, porro Veturius Senator, quia tribuno plebis transeunti de foro non via excessit, uti narrat Plutarchus in vita Gracchorum, latissimi ambitus erat.

Sed etiam Romani pariter ac Graeci non accurate distinguunt inter crimina laesae majestatis, perduellionis et proditoris.

5) Plutarch. in Antiphonte Mor. T. V. p. 133, et Thucyd., qui lib. I. c. 138 de Themistocle haec habet: τὰ δὲ ὅσα φασὶ κομισθῆναι αὐτοῦ οἱ προσήκοντες οἰκάδε, κελεύσαντος ἐκείνου, καὶ τεθῆναι κρύφα Ἀθηναίων ἐν τῇ Ἀττικῇ· οὐ γὰρ ἐξῆν ἁπτεῖν, ὡς ἐπὶ προδοσίᾳ φεύγοντος.

Legem ipsam refert Xenophon Hellen. lib. I. c. 7. τοῦτο δὲ εἰ βούλεσθε, κατὰ τοῦτον τὸν νόμον κρίνατε, ὅς ἐστιν ἐπὶ τοῖς ἱεροσύλοις καὶ προδόταις, εἰάν τις ἢ τὴν πόλιν προδιδῶ, ἢ τὰ ἱερὰ κλέπτῃ, κρίνεται ἐν δικαστηρίῳ, ἂν καταγνωσθῇ, μὴ ταφῆναι ἐν τῇ Ἀττικῇ· τὰ δὲ χρήματα αὐτοῦ δημόσια εἶναι.

6) Adv. Theocr. T. V. p. 146 et adv. Timocr. T. III. p. 128.

7) Simile quid iu lege Cornelia majestatis constitutum videmus.

8) Cf. γραφὴ παραπρεσβείας.

9) Cf. γραφὴ δόρων.

10) Demosth. c. Timocr. T. III. p. 106.

Titulus II.

Γραφή τυραννίδος s. καταλύσεως τοῦ δήμου¹⁾).

Ab actione modo commemorata differt γραφή τυραννίδος seu καταλύσεως τοῦ δήμου²⁾ contra eum, qui formam reipublicae violenter mutavit (imprimis tyrannidem constituendo), vel mutare conatus est.

Solo in hoc etiam crimine puniendo sententiam iudicum ideoque praevidiam accusationem necessariam habuit, sed post ejectos triginta tyrannos Psephisma auctore Demophonte factum non tantum quemvis, qui formam reipublicae Atheniensium evertere tentasset vel mutato statu reipublicae magistratum gessisset, hostem populi declaravit, sed insuper proditorem impune interfici permisit, accedente bonorum publicatione, quorum dimidium interfectori, reliquum vero, deducta tamen decima parte in honorem Minervae, Senatui cedebat.

Caeterum hic uti in προδοσία conatus jam punitur.

Cohaerent cum hisce criminibus:

I. Accusatio ἀπατήσεως τοῦ δήμου³⁾ i. e. remedium juris adversus eum, qui fraudulosis aut consiliis aut promissis populum vel senatum vel dicasteria in errores civitati perniciosos abduxisset.

Crimen hoc per εἰσαγγελίαν et προβολήν ad magistratus cognitionem delatum capitis poena sequebatur.

II. Γραφή ἀδικίου⁴⁾, s. γραφή δημοσίων ἀδικημάτων⁵⁾, si hic re vera est terminus technicus⁶⁾, s. γραφή ἀδικίας πρὸς τὸν δήμον⁷⁾, incerti est ambitus, quippe quae

1) Heffter p. 152. Meier u. Schömann III. B. p. 341—344. Platner. II. p. 62—87.

2) Quam vero Heffterus l. l. p. 152. speciem γραφῆς τυραννίδος esse dicit.

3) Meier u. Schömann III. B. p. 344. 345.

4) Quam Pollux VIII. 6. (31.) inter actiones privatas refert, quo sane pertinet, sed ratione habita injuriae erga civem singulum commissae.

5) Petitus p. 151. 464. Meier u. Schömann III. B. p. 344—346.

6) Quod Meierus in libro de bonis damn. p. 13. contendit, in Proc. Att. p. 345. vero in dubium vocat.

7) Quae postrema, si forsitan differebat a praecedentibus notionibus, ad graviora, moneute Meiero in Proc. Att. p. 346., spectabat delicta, quam illae.

solummodo a Grammaticis⁸⁾ commemoretur, ab Oratoribus autem silentio praetermittatur, quare hoc solum in re tam dubia divinatione assequi possumus, locum obtinuisse hanc actionem ob qualemcunque injuriam populo illatam⁹⁾,

III. Γραφή αὐτομολίας¹⁰⁾ contra eos, qui ab Atheniensibus ad hostes defecerant.

Transfugas crimen capite luisse, colligi potest ex his Ulpiani verbis ad Timocrateam (p. 466): εἰ γε ἦν αὐτόμολος, οὐκ ἂν ἔφησεν ὑπὸ Ἀθηναίοις. Qua poena Psephismate, ejus argumentum fusius exponitur in orat. Lycurgi adv. Leocrat. p. 177., in eos potissimum statuta, qui belli Peloponnesiaci tempore Deceleam se ad Spartanos receperant, exemptos fuisse artifices scenicos, quibus impune erat αὐτομολῆσαι¹¹⁾, memoratu dignum est.

Judicium de transfugis bellorum Persicorum tempore Areopagi fuisse Meierus l. l. verisimile putat.

Romanos etiam in ejusmodi maleficos gravissimis poenis animadvertisse, ex l. 3. § 10. D. de re militari: is, qui ad hostem confugit et rediit, torquebitur, ad bestiasque vel in furcam damnabitur: quamvis milites nihil eorum patiantur; et ex l. 7. D. eod.: et proditores, transfugae plerumque capite puniuntur et exauctorati torquentur; nam pro hoste, non pro milite habentur; luculentissime apparet.

IV. Quae in vita Thucyd. p. 734. edit. Lips. obvia nobis est γραφή συγχύσεως δικαστηρίου¹²⁾, si ex formulis dicendi satis notis συγχεῖν πόλιν, τοὺς νόμους κ. τ. λ. argumentari licet, de judiciorum in detrimentum reipublicae eversore intelligi itaque huc trahi possit; sed cum quo pertinuerit ne Meierus quidem conjectura assequi audeat¹³⁾, eam summam attigisse sufficiat.

8) Cf. Harpocrat.: Ἀδικίου, οἷον ἀδικήματος· ἔστι δὲ ὄνομα δίκης· ἀποτίννεται δὲ τοῦτο ἀπλοῦν, εἰ μὴ, διπλοῦν καταβάλλεται. Hesychius nil nisi haec habet: εἶδος δίκης Ἀθήνησιν. Etym. M. Ὀνομα δίκης κατὰ τῶν ὁποσούν ἀδικούντων. Τῆς δὲ δίκης τὸ τίμημα ἀργυρίον ἔστιν ἀποτινύμενον ἀπλοῦν. Phavorinus: ἀδικίου εἶδος δίκης Ἀθήνησιν οἷον ἀδικήματος· ἔστι δὲ ὄνομα δίκης, ἀποτίννεται δὲ τοῦτο ἀπλοῦν, εἰ μὴ, διπλοῦν καταβάλλεται.

9) Apud Plutarchum in Pericle 32. conjuncta reperitur cum actionibus furti et corruptelae.

10) Petitus p. 674. Meier u. Schömann III. B. p. 365. Pollux VI. 36. (151.)

11) Cf. Anonymus in argnm. orat. Demosth. περὶ παραπρεσβ.

12) Meier u. Schömann III. B. p. 355.

13) L. l. ubi etiam, quod ἐν παρόδῳ adjicio, δίκης καθυσφύσεως solummodo a Polluce VIII. 12. (143.) idque sine ulla explicatione citatae, mentionem facit et sub ea, si quidem, quod dubitat, re vera exstiterit, nil nisi remedium juris adversus eum, qui actionem motam deseruerit (quod solummodo in causis publicis proposita mulcta mille drachmarum vetitum erat), comprehendi posse; ingeniose monet.

Titulus III.

Γραφή παράνόμων ¹⁾.

Γραφή παράνόμων est actio publica contra auctorem Psephismatis vel legis formae a civitate sancitae repugnantis instituta ²⁾.

Versatur itaque aut in Psephismatis aut in legibus ³⁾ male rogatis impugnandis.

I. Si quis in Psephismate ad populum lato se aliquid invenisse putabat, quod veteribus legibus vel bono publico adversaretur aut aliquo nomine juste reprehendi posset, licebat ei surgere in concione et male rogatae legis accusaturum se esse latorem coram populo profiteri et jurejurando interposito affirmare; quod jusjurandum appellatur *ὑπωμοσία* ⁴⁾. Jam si quis aut in comitiis per *ὑπωμοσίαν* se *παράνόμων γραφήν* instituturum professus erat, aut, quod etiam licebat ⁵⁾, ante comitia promulgatum Probuleuma ⁶⁾, aut post comitia comprobatum a populo Psephisma in judicio impugnare sibi proposuerat, in jus vocandus erat lator, adeundus Archon, sive Eponymus sive Thesmotheta ⁷⁾, nomenque latoris deferendum et actio postulanda. Quo facto lis eodem modo, qui in aliis judiciis publicis solemnibus erat, ad finem perducere solebat per *ἀντωμοσίαν*, *ἀνάκρισιν*, *κατηγορίαν*, *ἀπολογίαν* et quae praeterea in judiciis fieri solebant ⁸⁾. Judices erant Heliastae, atque haec causa *ἀγὼν τιμητὶς* i. e. talis, in qua accusatori permissa est poenae aesti-

1) Petitus p. 183. 208. 340. 348. 415.

Heffter p. 157—163.

Meier u. Schömann III. B. p. 282—286.

Platner Th. II. p. 25—65.

Schömann de comit. Athen. p. 159 sq. 272 sq.

2) Quae forma accusationis Romanis plane erat ignota, quippe qui in tali casu uterentur crimine s. accusatione laesae majestatis.

3) Leges, νόμοι, ad jus civile et publicum spectant, Psephismata ad singulas res vel singulos homines pertinent; differunt vero non solum argumento et vi, sed etiam legitima atque ordinaria ferendi ratione. Schömann l. l. p. 248. 250 sq.

4) Pollux VIII. 6. (44): *παράνομον δὲ, εἴ τις ψήφισμα γράφοι, ἢ νόμον παράνομον ὑπομοσάμενος γὰρ τις τὸ γραφὲν, οὗ ἢ κατηγορία ὑπωμοσία ἐκαλεῖτο, διήλεγχεν, ὅτι ἐστὶ παράνομον, ἢ ἄδικον, ἢ ἀσύμφορον.*

5) Pollux l. l. asserit ipsam illam actionem *ὑπωμοσίαν* vocatam esse.

6) Schömann l. l. p. 164 et 165.

7) J. Bekkeri: *Anecd. Graeca Vol. I. Lexica Segueriana Berol. 1814. lex Rhetor. p. 289, προβούλευμα τὸ τὴν βουλὴν τῶν πεντακοσίων πρότερον κρίνειν τὸ ψήφισμα, εἰ καλῶς ἔχει, καὶ οὕτως ἐισφέρεισθαι εἰς τὸν δῆμον καὶ τοῦτο καλεῖται προβούλευμα τὸ δὲ προβούλευμα κύριον ἦν ἄχρις ἐνιαυτοῦ, μετ' ὃ ἄκυρον ἐγίνετο.*

8) Petitus p. 185.

matio, reus contra aliam sibi ipse poenam aestimare potest, iudices denique, utram velint, eligunt. Plerumque mulcta irrogabatur, interdum ultimum adeo supplicium. Sed ne impune liceret per calumniam ejusmodi actionem sine gravi causa movere, accusator, qui causa ceciderat, neque quintam saltem suffragiorum partem tulerat, mille drachmis multabatur eique talis infligebatur ἀτιμία, ut ei in posterum non liceret accusare. Verisimile etiam est, ei, qui institutam παρανόμων actionem exsecutus non esset, id impune non fuisse¹⁰⁾. Poterat autem Psephismatum accusatio spectare vel ad eorum argumentum, e. g. si quid in Psephismate erat rogatum, quod per leges fieri non liceret¹¹⁾, porro si quis in Psephismate mendacia scripserat falsisque rationibus, quibus rogationem suam populo commendaret, usus erat¹²⁾; vel ad rogandi ferendique rationem, e. g. si quis ejusmodi Psephisma, quod a Senatu ante examinari et comprobari oporteret, sine Senatus auctoritate ad populum tulerat¹³⁾. Latissime igitur patebat haec actio et maxima ipsi ad universam reipublicae administrationem inerat vis; cum enim nihil ad populum ferri scisciue in comitiis posset, quod non impediri hac accusatione aut differri liceret, inventum erat hoc modo tam probis civibus contra demagogorum furores et plebis temeritatem remedium, quam malis perditisque hominibus calumniandi et seditiones conflandi subsidium.

II. Quod porro attinet ad legum male rogatarum auctores παρανόμων γραφή accusandos¹⁴⁾, poterat hoc etiam casu aut rogandi et ferendi modus, e. g. si quis non suo tempore legem tulisset, non proposuisset ante Eponymorum statuas, non exspectasset tertiam Hecatombaeonis mensis ecclesiam (ante quam Nomothetas constitui non licuit), non apud Nomothetas, sed in comitiis legem pertulisset; aut ipsum legis argumentum, nimirum si quid inesset, quod vel indignum reipublicae majestate, vel injustum, vel bono publico alienum haberi posset, impugnari.

Certabatur autem apud iudices Heliasticos eodem modo atque ordine, quo in Psephismatum accusationibus.

9) Cf. prae caeteris Matthiaei eximia diss. de judiciis Atheniensium in Eju.d. Miscell. phil. P. II et III.

10) Cf. Hudtwaleker: *Ueber die öffentlichen und Privat-Schiedsrichter* p. 159 sq.

11) Cautum enim erat a Solone: ψήφισμα δὲ μηδὲν, μήτε βουλῆς μήτε δήμον, νόμον κυριώτερον εἶναι. Demosth. adv. Aristocrat. p. 649.

12) Quo in argumento Aeschinis versatur oratio adv. Ctesiphontem, qui arguitur legem laesisse; Μηδὲνα ψευδῆ γράφειν ἐν τοῖς δημοσίοις ψηφίσμασι.

13) Cujus generis accusatio obvia nobis est in Demosth. orat. adv. Androtionem.

14) Schömann I. I. p. 272 sq.

Id vero bene est notandum, et legis et Psephismatis latorem ipsum accusationi non fuisse obnoxium, nisi ante exactum a Psephismate aut lege lata annum. Post illud tempus enim Psephisma aut legem adgredi quidem licebat, lator contra erat poena solutus (ἀνυπεύθυνος).

Titulus IV.

Γραφή παραπροσβείας ¹⁾

est remedium juris contra eos, qui in legatione obeunda fines mandati excesserant vel alio modo salutis publicae adversati fuerant, nec non ²⁾ contra eos, qui falso sese legatos gesserant ³⁾.

Προσβείαν Athenienses grave munus habebant eodemque non pro dignitate reipublicae functos, qua de re Thesmothetae cognoscebant ⁴⁾, severe et adeo capite plectebant, uti patet ex Demosth. orat. de fals. legat. T. II. p. 54 ed. T. *τηνικαῦτα ὁ δεινὸς καὶ σοφὸς οὗτος, καὶ εὐφρωνος, οὔτε βουλῆς, οὔτε δήμου χειροτονήσαντος αὐτὸν, ᾧχετο προσβεύων ὡς Φίλιππον, οὐδ' ὅτι τῶν τοιούτων ὁ νόμος θάνατον τὴν ζημίαν εἶναι κελεύει, ὑπολογισάμενος.* et paulo post: *ᾧχετο μὲν προσβεύων παρὰ τὸν νόμον, ἐς θάνατον κελεύει τούτων τὴν ζημίαν εἶναι.*

Nec fugae facile locus erat, liberos enim suos legati ad fidem augendam Athenis futuros obsides relinquebant ⁵⁾. Post administratam legationem rationes reddebant et si fidem operamque suam populo probassent, publice convivio excipiebantur in Prytaneo, auctore et sciscente Senatu ⁶⁾.

1) Petitus p. 344. 342. 401. Heffter p. 553. Meier u. Schömann, III. B. p. 361—363. Platuerus de legatorum delictis in doctrina de προδοσία verba facit. cf. II. p. 85; cui sane praesertim falsa legatio recte adnumerari potest.

2) Quem casum pariter hac actione contineri Plato etiam disertis verbis innuit, cf. de leg. XII. init.

3) Unde Demosth. et Aeschin. λόγος περὶ παραπροσβείας dici solet oratio de falsa legatione.

4) Exceptis causis apud Εὐδύνas pertractandis cf. Heffter p. 153 et lib. III.

5) Aeschin. in orat. de fals. legat. p. 138 ed. T. de liberis suis in urbe relictis ait: *ἐν εἰδῆτε τὰς ἡμᾶς παρακαταθήκας, ἃς οἶκοι καταλιπὼν εἰς Μακεδονίαν ἐπέσβευσαν.*

6) Anonymus in argum. orat. Demosth. de fals. legat. et Demosth. ipse in hac orat. T. II. p. 20 ed. T. Pollux IX. 5. (40) *ἐπὶ δὲ ταύτην, πρυτανεῖον καὶ ἐστὶ τῆς πόλεως, παρ' ἧ ἐσιτοῦντο, οὔτε κατὰ δημοσίαν προσβείαν ἦγοντες.* Caeterum legatos ex aerario publico binas in singulos legationis dies drachmas accepisse, refert Aristophanes Acharn. v. 65. sqq.

*ἐπέμψαθ' ἡμᾶς ὡς βασιλεῖα τὸν μέγαν,
μισθὸν φέροντας δύο δραχμαῖς τῆς ἡμέρας,
ἐπ' Εὐθυμένους Ἀρχοντας.*

Titulus V.

Γραφή δώρων s. δωροδοκίας et γραφή δεκασμοῦ¹⁾).

Apud Romanos jam Decemviri legem scripserunt, quae, uti Gellius lib. XX. cap. 4. tradit, judicem arbitrumve jure datum, qui ob rem dicendam pecuniam accepisse convictus est, capite punit.

Quod tamen postea in mitius mutatum esse, testatur Paulus lib. V. Sent. rec. Tit. 28. ad leg. Jul. Rep. hisce verbis: judices pedanei si pecunia corrupti dicantur, plerumque a praeside aut curia submoventur, aut in exilium mittuntur aut ad tempus relegantur.

Leges praecipuae juris Attici huc respicientes sunt: Demosth. c. Mid. T. II. p. 234: εἴαν τις Ἀθηναίων λαμβάνῃ παρὰ τινος, ἢ αὐτὸς διδῶ ἑτέρῳ, ἢ διαφθεῖρῃ τινὰς ἐπαγγελλόμενος, ἐπὶ βλάβῃ τοῦ δήμου, καὶ ἰδίᾳ τινὸς τῶν πολιτῶν, τρέπω ἢ μηχανῇ ἡτινιοῦν, ἄτιμος ἔστω καὶ παῖδες καὶ τὰ ἐκείνου; et c. Steph. II. T. IV. p. 245²⁾: εἴαν τις συνίστηται, ἢ συνδεκάζῃ τὴν ἡλιαίαν, ἢ τῶν δικαστηρίων τι τῶν Ἀθήνησιν, ἢ τὴν βουλὴν ἐπὶ δωροδοκία χρήματα δίδους ἢ δεχόμενος, ἢ ἐταιρίαν συνίστη ἐπὶ καταλύσει τοῦ δήμου, ἢ συνήγορος ὢν λαμβάνῃ τὰ χρήματα ἐπὶ ταῖς δίκαις ταῖς ἰδίαις, ἢ δημοσίαις, τούτων εἶναι τὰς γραφὰς πρὸς τοὺς θεσμοθέτας. Exstant, temporum injuria³⁾ nobis erepta oratione Dinarchi c.

1) Petitus p. 400 u. 401; 529. 530. Heffter p. 154—156. Meier u. Schömann, III. B. p. 351. 352. Platner I. p. 155—163. cf. etiam Forner II. Rer. quotid. 15. et Meierus de bon. damnat. p. III. sq.

2) Apud Latinos qui donis ad hostium causam sese perducere sinunt, crimen laesae majestatis committunt; apud Graecos vero δωροδοκίας accusantur, quod e. g. accidit Athenis Timagorae, qui cum Pelopida ad regem Persarum legatus missus dona accepit nec cum collega in eodem hospitio fuit, quare domi a civibus re judicata interfectum esse narrant Xenophon et Plutarchus in vita Pelopidae; alia exempla recenset Demosthenes in orat. de perfidia Aeschinis.

3) In jurejurando Heliastarum haec quoque obveniunt: οὐδὲ δῶρα δέχομαι τῆς ἡλιαίας ἐνεκα, οὐτ' αὐτὸς ἐγώ, οὐτ' ἄλλος ἐμοί, οὐτ' ἄλλοι εἰδότες ἐμοῦ, οὐ τέχνη, οὔτε μηχανῇ μηδεμία. Scholiastes Thucyd. ad lib. VI. c. 91. de poenis delicti haec dicit: Φαμὴν οὖν ἄς ἦν τις προσόδος ἀπὸ τῶν δικαστηρίων, οἷα ἢ ἀπὸ τῶν γραφῶν δωροδοκίας, ὕβρεως, συκοφαντίας, μοιχείας, ψευδογραφίας, παραπροσβείας, λειποστρατίου· οὐ γὰρ πάσαις ἀτιμίαις προσετιμᾶτο, ἢ θάνατος, ἀλλὰ πολλαῖς καὶ χρημάτων εἰπραξίς· ὁ γὰρ ἐν αὐταῖς νικηθεὶς ἐζημιούτο. Notandus etiam est locus in Dinarchi orat. c. Demosth. (p. 97), qui ita audit: ἀλλ' οἱ νόμοι περὶ μὲν τῶν ἄλλων ἀδικημάτων εἰς ἀργυρίου λόγον ἀνηκόντων διπλὴν τὴν βλάβην ἐφείλιν κελεύουσι· περὶ δὲ τῶν δωροδοκούντων δύο μόνον τιμήματα πεποιήκασιν, ἢ θάνατον, ἢ τὴν ταύτης τυχῶν τῆς ζημίας ὁ λαβὼν παράδειγμα γίνηται τοῖς ἄλλοις· ἢ δεκαπλοῦν τοῦ τῆς ἀρχῆς λήμματος τὸ τίμημα τῶν δώρων· ἵνα μὴ λυσιτελεῖς ἢ τοῖς τούτο τολμῶσι ποιεῖν. Andocidis denique de myster. (p. 10) verba haec sunt: ἑτεροὶ δὲ ὢν τὰ μὲν σώματα ἀτίμα ἦν τὴν δ' οὐσίαν ἔσχον, καὶ ἐκέκτηντο· οὗτοι δὲ ὢν ἦσαν ὁπόσοι δώρων ἐφλογίεν· τούτοις ἔδει καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐκ τούτων ἀτίμους εἶναι.

Polyeuctum π. δωροδ., solummodo Lysiae Apologia c. crim. largit. p. 195—201. ed. T. et tres Dinarchi orat. π. δωροδ.

Γραφή δώρων s. δωροδοκίας erat actio adversus magistratus, senatores, oratores, iudices, sodales concionis, qui sese pecunia data vel promissa corrumpi passi fuerant eo consilio, ut in utilitatem largitoris et detrimentum reipublicae vel singulorum civium agerent.

Γραφή δεκασμοῦ⁴⁾ vero contra eum dabatur, qui donis datis vel promissis unam personarum modo dictarum seduxerat ad officia sua violanda; quam distinctionem tamen a Polluce⁵⁾ probatam ex scriptoribus classicis probari posse negat Heffterus.

Opinionem vero, ex qua γραφή δεκασμοῦ restringitur ad eum, qui aliquas tantum personas in concione vel iudicio corruerit, improbat Meierus⁶⁾.

Poenarum intuitu magna dissensio obtinet. Boeckhius nimirum⁷⁾ Heraldum sequutus statuit reum aut mortis aut decupli pecuniae donatae poenam subire debuisse, quod utique ex Dinarcho⁸⁾ repeti posse videtur. Isocrates porro δεκασμόν semper capite luendum contendit⁹⁾; Aeschines contra nonnisi mulctarum diversarum in pluribus delictis ejusdem generis mentionem injicit¹⁰⁾.

Caeterum difficultas expediri poterit, si statuamus, diversas hasce poenas singularibus psephismatis introductas fuisse, vel modis procedendi extra ordinem niti, generalem vero tantummodo esse legem supra primo loco allegatam.

4) Quae vox repetita est a societatibus denarum personarum ad iudices et magistratus largitionibus mercandos initis, quas qui propius cognoscere cupit, adeat quae so Hüllmauni *Staatsr. des Alterth.* p. 144 et 145.

5) VIII. 6. (42): δώρων δὲ κατὰ τοῦ ἐπὶ δώροις δικάσαντος ἦν ἡ γραφή· δεκασμοῦ δὲ κατὰ τοῦ διαφθεύσαντος, καὶ ὁ μὲν δεκάσσειται, ὁ δὲ δεκάζει· ἐλέγετο. Cf. etiam: Harpocrat. Δώρων γραφή· ὅποτε τις αἰτίαν ἔχει τῶν πολιτευομένων δῶρα λαβεῖν, τὸ ἐγκλημα τὸ κατ' αὐτοῦ διχῶς ἐλέγετο, δωροδοκία τε καὶ δώρων γραφή· ἴστέον ὅτι, ἐὰν τις γραψάμενος μὴ μεταλάβῃ τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων, ὀφλισκάνει χιλίας, καὶ πρόσ- ἐστιν ἀτιμία τις. Hesychius tantummodo dicit: τὸ λαβεῖν, ἢ δοῦναι δῶρα. Suidas: Δωρογραφία· ὅταν τις αἰτίαν ἔχῃ τῶν πολιτευομένων δῶρα λαβεῖν, τὸ ἐγκλημα τὸ κατ' αὐτοῦ διχῶς ἐλέγετο, δωροδοκία τε καὶ δώρων γραφή et Lex. Rhetor. in Bekkeri Anecd. Gr. Vol. I. p. 237: ὅποτε κρίνοιτό τις ἢ δῶρα δοῦς ἢ λαβὼν, δικαστὴς ἢ κατηγορος, ἵνα καὶ τυφῇ, ἢ ἄρχων ἢ ῥήτωρ ἐν τῇ πολιτείᾳ, οὕτως ἐκρίνετο, καὶ ἀπεφείρετο κατ' αὐτοῦ δώρων γραφή· σημειωτέον δὲ, ὅτι οὐ δωροδοκίας ἡ γραφή ἀλλὰ δώρων; unde certiores reddimur, γραφὴν δώρων tam contra corruptorem, quam contra corruptum patuisse; quod cum verbis Pollucis et Harpocratonis conciliari nequit, nisi statuamus, illa notioe sensu latiori actionem de largitionibus in universum, sensu angustiori vero actionem contra dona accipientem designari. Cf. Platner l. l. p. 155.

6) Proc. Att. p. 351.

7) *Staatshandb.* p. 399. edit. prioris, nam recent. editione adhuc careo.

8) Adv. Demosth. p. 97. ed. T.

9) Symmach. p. 268. 17. ed. T.

10) Adv. Timarch. p. 16. 5.

Titulus VI.

Γραφή ἀλογίου ¹⁾

erat actio adversus eum, qui muneris administrati rationes non reddidisset.

Falso hoc remedium ab Hesychio, Suida, Phavorino aliisque solummodo ad rationes ab Archontibus reddendas referri ²⁾, liquet ex Polluce, qui illud in universum contra omnes, qui rationes administrationis suae non retulerint, concessum fuisse asserit ³⁾. Pertinebat haec γραφή ad Logistas ⁴⁾; oportebat enim magistratus munere decedentes sese per triginta dies certis mensis diebus sistere in designatis locis ad refellendas controversias ipsis ab accusatoribus motas apud Logistas ⁵⁾.

Aeschines in orat. contra Ctesiph. ⁶⁾ docet eos adeo, qui nihil de publico acceperant, nihil in publicum impenderant, sed tantum ad rempublicam accesserant, lege cogi ad referendas rationes apud Logistas, se scilicet nihil accepisse, nihil expendisse.

Priusquam autem rationes retulissent, suorum nihil bonorum in sua positum habebant potestate ⁷⁾. Quare etiam legibus cavebatur, ne quis ὑπεύθυνος peregre proficisceretur ⁸⁾, vel alium magistratum gereret ⁹⁾, vel corona donaretur ¹⁰⁾.

Caeterum num γραφή ἀλογίου fuerit ἀγών τίμητος an ἀτίμητος, non liquet.

1) Petitus p. 309—311. Meier u. Schömann III. B. p. 361—363.

2) Hesychius: ἀλογίου δίκη ἢ φέγουσιν οἱ ἄρχοντες λόγον οὐ δόντες τῶν τῆς ἀρχῆς διοικήματων (Kuster. notat, διοικήματα hic significare pecuniam in publicos usus expensam s. impensam). Suidas iisdem plane verbis utitur. Phavorinus s. v. ἀλογίας δίκη eadem refert. Sigonius de republ. Athen. commemorat etiam γραφήν ἀλογίου μετᾱλλου.

3) VIII. 6. (54); καὶ ἀλογίου δὲ δίκη ἦν κατὰ τῶν οὐκ ἀποδιδόντων λογισμοὺς, ὧν ἂν διαχειρίσων i. e. et rationis omissae actio contra eos, qui administratorum rationem non reddebant.

4) Quorum cognitioni etiam auctore Meiero l. l. p. 362. γραφή παραπρεσβείας subest.

5) Ulpianus ad Midianam p. 342 εἶπαι τοὺς τὰ κοινὰ διοικοῦντας εὐθύνας δίδναι πεπραγμένων ἔσος δὲ ἐν ἡμέραις ζηταῖς εἰς τινὰ τόπον συλλέγεσθαι, ἵνα ὁ βουλόμενος κατηγορεῖν αὐτῶν, ἐτοίμως ὑπακούσῃ καὶ ἀποκρίνωνται. Grammatici dicunt: εὐθύνη, κυρίως ἢν εἰσάγουσιν οἱ Λογισταὶ πρὸς τοὺς δόξαντας μὴ ὀρθῶς ἄρχειν τῆς πόλεως, ἢ πρεσβεῦσαι κακῶς καὶ τὰ δικαστήρια μὲν οἱ λογισταὶ κληροῦσι· κατηγορεῖ δὲ ὁ βουλόμενος, καὶ τοῖς δικασταῖς εἰρεῖται τιμᾶσθαι τοῖς ἀλοῦσιν.

6) p. 164. ed. T. ἀλλ' ἐστὶ τις ἄνθρωπος, ὃς οὔτε εἴληφεν οὐδὲν τῶν δημοσίων, οὔτ' ἀνήλωκε, προσῆλθε δὲ πρὸς τι τῶν κοινῶν; καὶ τοῦτον ἀποφέρειν κελεύει λόγον πρὸς τοὺς λογιστάς· καὶ πῶς ὅγε μὴδὲν λαβὼν, μὴδ' ἀναλώσας, ἀποῖσει λόγον τῇ πόλει;

7) Aeschin. c. Ctesiph. p. 164. ed. T.

8) Ἀρχὴν ὑπεύθυνον μὴ ἀποδημεῖν.

9) Τὸν αὐτὸν μὴ ἄρχειν ὑπεύθυνον ὄντα ἑτέρας ἀρχῆς.

10) Ἀρχὴν ὑπεύθυνον μὴ στεφανοῦν.

Titulus VII.

Γραφαί, quae in tuendo jure civitatis Atticae versantur¹⁾.

I. Γραφή ξενίας²⁾ s. ἐπὶ ξενία δίκη³⁾ obtinuit contra eum, qui natus ex ambobus parentibus peregrinis sese pro cive gesserat, vel etiam contra peregrinum, qui sciens civem Atticam matrimonio sibi junxerat, nec non contra peregrinam, quae consulto civi Attico nupserat. Reus convictus in servitutem detrusus peregre vendebatur. Legis verba sunt: τοὺς δὲ ξενίας γραφθέντας ἐν τῷ οἰκήματι πρὸ τῆς κρίσεως μένειν, καὶ μὴ ἐξεῖναι ἐγγυητὰς καταστήσαι καὶ μὲν ἀλῶσι, καὶ παρὰ τῷ δικαστηρίῳ πεπραῖσθαι.

Hujus legis meminit Demosthenes in orat. adv. Timocr. p. 467, ad quem locum Ulpianus animadvertit: εἴ τις ἤλω παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις ὑποκρινόμενος εἶναι πολίτης μὴ ὢν Ἀθηναῖος κατὰ τὸ ἀληθές, καὶ τὰ αὐτὰ ποιῶν τοῖς πολίταις, πρὸ μὲν κρίσεως ᾧκει τὸ δεσμωτήριο, ἀλοὺς δὲ ἐν τῇ κρίσει ὕστερον ἐπωλεῖτο.

Grave itaque hoc scelus esse putarunt Athenienses, cum eos etiam reos in vincula idque jam ante condemnationem conjiciendos sanxissent, qui fidejussores dari parati essent. Quare fieri poterat, ut reus adeo jam judicio absolutus iterum actione peteretur, quo spectat:

II. Γραφή δωροξενίας⁴⁾ i. e. actio contra eum, qui de peregrinitate postulatus judicium pecunia subverterat.

1) Petitus p. 252. 253. Heffter p. 163. 164. 166. Meier u. Schömann III. B. p. 347. 348. Platner II. p. 65—73. cf. praeterea Meier. de bon. damn. p. 45—96 et Platner Beiträge zur Kenntniss des Att. Rechts. p. 172. sq.

2) Pollux III. 4. (57) κατὰ δὲ τῶν παρεγγεγραμμένων ξενίας γραφή, καὶ δωροξενίας, ἃν διαφθεῖρωσι τοὺς δικάζοντας. Hesychius: ξενίας δίκη ἐπὶ τῶν ὡς πολιτῶν μετεχόντων τῶν δημοσίων (alio loco habet ἐπὶ ξένῳ, ubi tamen Kuster. legit ἐπὶ ξενίᾳ). Apud Phavorinum eadem verba leguntur; paulo post tamen sequuntur pariter ac apud Thomam M. s. v. καὶ ξενία haec: ὄνομα δίκης καὶ τῶν ξένων τῶν ἐγγραφόντων ἑαυτοὺς εἰς πολίτας ὡς ἔτυχεν.

3) Non est quod voce δίκης offendamur, quam hoc loco, uti saepissime (cf. e. g. not. 2. loc. Grammat.), pro remedio juris in universum accipiendam esse et ita, ut γραφήν in se contineat, in aprico est, cum nimirum in tali casu non nisi de actione publica sermo esse possit.

4) Pollux. VIII. 6. (44). δωροξενίας δὲ, εἴ τις ξενίας κρινόμενος δῶρα δοὺς ἀποφύγοι. Hesychius: δωροξενία· τὸ ἐπὶ ξενίαν καλούμενον ἀποφυγεῖν δῶρα δόντα. Suidas: δωροξενία· ὅταν τις γραφῇ ξενίας καὶ δῶρα δοὺς ἐκφύγῃ τὴν συκοφαντίαν, δωροξενία λέγεται. Δίκ. ὄνομ. apud Bekkerum V. I. p. 186. δωροξενία· ὅταν τις δοκῶν κριθῆναι πάλιν εἰσάγῃται et ib. Lex. Rhetor. p. 258. δωροξενία: ὄνομα δίκης· δωροξενία γάρ ἐστι δίκη κατὰ τῶν δόντων δῶρα, ἵνα φύγωσιν ἀγῶνα ξενίας.

Lex scilicet teste Hyperide in orat. c. Aristog. scripta erat haec: τοὺς ἀποφυγόντας ξενίας ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ πάλιν γράψασθαι δωροξενίας.

Quantum ad effectus congruit, uti videtur, haec actio cum praecedente⁵⁾, utraque porro ad jurisdictionem Thesmothetarum⁶⁾ pertinebat et in utraque etiam solvenda erat παράστασις⁷⁾.

In universum itaque, ut repetendo totam hanc doctrinam brevi in conspectu, additis sub finem actionibus quibusdam dubiis, proponamus, propter laesum jus connubii γράφαὶ apud Thesmothetas institui poterant:

a) Contra peregrinum peregrinamve matrimonii cum cive Attica Atticove initi causa, quo casu reus convictus bonis, quorum partem tertiam accusator praemio accipiebat, publicatis servus fiebat;

b) contra civem Atticum Atticamve peregrinae peregrinove matrimonio junctum, in quod delictum mulcta mille drachmarum statuta erat; denique

c) contra civem Atticum, qui peregrinam, simulans cognatione sibi junctam esse, tanquam κύριος civi in matrimonium dederat; quod delictum (cujus causa forsitan peculiaris δίκη vel γράφῃ ξενογαμίας in usu erat; cf. Petitus p. 536) infamia maxima sequebatur. Adversus civem vero, qui auctoritate κυρίου civem Atticam peregrino extra patriam in matrimonium collocavit, γράφῃν ἐξαγωγῆς apud Thesmothetas intendi potuisse, Meierus in Proc. Att. p. 350. 351. ob verba Demosthenis c. Timocr. p. 763 et c. Aristogit. p. 787. probabile ducit; quosnam tamen effectus habuerit, in suspensio relinquit. In iisdem Demosthenis locis frater, qui sororem peregrino nuptum dederat, simul arguitur pecuniam accepisse ideoque sororem vendidisse; quam ob causam actio Aristogitoni intentata etiam dicta est ὑπὲρ τῆς πράσεως τῆς ἀδελφῆς⁸⁾. Si quis porro in Phratrias

5) Effectus, qui peregrino vel peregrina cum cive matrimonium ineunte locum sibi vindicant describuntur a Demosthene c. Neaeram T. V. p. 154: εἰάν δὲ ξένος ἀστὴ συνοικῇ, τέχνη ἢ μηχανῇ ἤτινιοῦν, γραφείσθω πρὸς τοὺς θεσμοθέτας Ἀθηναίων ὁ βουλούμενος, οἷς ἐξεστίν· εἰάν δὲ ἄλλῳ πεπράσθω καὶ αὐτός, καὶ ἡ οὐσία αὐτοῦ, καὶ τὸ τρίτον μέρος ἐστὼ τοῦ ἐλόντος· ὡσαύτως δὲ καὶ εἰάν ξένῃ τῷ ἀστῶ συνοικῇ, κατὰ ταῦτά, καὶ ὁ συνοικῶν τῇ ξένῃ τῇ ἀλούσῃ ὀφειλέτω χιλίας δραχμάς.

Quando civis civi peregrinam tanquam propinquam suam matrimonio junxerat, in infamiam et bonorum, parte tertia accusatori vincenti addicta, publicationem incurrebat; Demosth. ibid. p. 167.

6) Pollux. VIII. 9. (88); quanquam Idem VIII. 10. (126.) ναυτοδίας nominat.

7) Harpocrat., quem descripsit Suidas: παράστασις· ἐστὶ δὲ δραχμὴ καταβαλλομένη ὑπὸ τῶν δικαζομένων τὰς ιδίας δίκας.

8) Platner. II. p. 72. Cf. etiam Corn. van Bynkershoek de jur. occid. vend. et expon. liberos C. 6 et 8. Dionys. Halic. lib. 2. p. 97.

vel Demos liberos peregrinorum tanquam a se genitos introducebat, eodem modo deliquisse, ac qui filias peregrinarum ex justis nuptiis procreatas fingens civi Attico collocaverat, censebatur ideoque pariter puniebatur. Quae facta quantum ad effectus et culpam aequabat crimen, quo liberi servorum, peregrinorum vel inquilinorum civi Attico supponebantur vel in adoptionem dabantur. Contra suppositum *γραφὴ ὑποβολῆς* dabatur (Platner II. p. 72. Meier in Proc. Att. p. 349. et de bon. damn. p. 29.) convictusque vendebatur. Cf. Lex. Rhet. apud Bekker. Anecd. T. I. p. 311. 312, *ὑποβολῆς γραφὴ τί ἐστιν· εἶδος ἐγκλήματος, εἰ τις ἐγκαλοῖται τινὶ ὥς ὑποβολιμαῖος εἶη, ἐγράφετο ὑποβολῆς, καὶ ἀλόντα αὐτὸν ἔδει πεπεῖσθαι.*

III. *Γραφὴ ἀπροστασίου*⁹⁾ est actio propter non adoptatum patronum aut tributum non praestitum¹⁰⁾. Athenis nempe iis, qui re vera sunt cives, opponuntur *ξένοι*, qui plenum jus civitatis Atticae non habent. Ad eos pertinent

- a) *πρόξενoi*, qui, quemadmodum
- b) *ἰσοτελεῖς* fundos acquirere et alia quaedam jura civilia exercere possunt¹¹⁾;
- c) *μέτοικοι* s. Inquilini (*Beisassen*), quibus pro certa mercede annua et aliis quibusdam pensionibus in aedibus civium habitare¹²⁾ et quaestum facere concessum est;
- d) libertini;
- e) *νόθοι* i. e. tales, quorum parentes non utrimque cives Athenienses sunt¹³⁾;
- f) *σύμμαχοι*.

Respectu jam habito *μετοίκων* haec scripta erat lex: *τῶν μετοίκων ἕκαστον ἕνα τῶν*

9) Petitus p. 250—252. Heffter p. 105—168. Meier u. Schömann. III. B. p. 315—318. Platner II. p. 73—77; 81. 82. Cf. etiam Meier. de bou. damn. p. 40. 41.

10) Hesych. *ἀπροστασίον δίκη· κατὰ τῶν προστάτην μὴ ἀπογραφασμένων μετοίκων.* Suidas *ἀπροστασίον· εἶδος ἐστὶ δίκης κατὰ τῶν μὴ νεμόντων προστάτην ἔνοικον· καὶ γὰρ ἕκαστος αὐτῶν ἤρειτό τινα τῶν πολιτῶν τὸν προστησόμενον αὐτῇ περὶ πάντων τῶν ἰδίων καὶ τῶν κοινῶν ζητεῖ ἐν τῇ ἀποστασίῳ.* Zonaras (ed. Tittm. p. 250) eadem fere habet. Lex. Rhet. ap. Bekker. I. p. 201, *ἀπροστασίον· εἶδος δίκης κατὰ τῶν μετοίκων τῶν προστάτην μὴ νεμόντων· ἤρειτο γὰρ ἕκαστος αὐτῶν ὃν ἤθελε τῶν πολιτῶν τινα προστάτην, τὸν ἐπιμελησόμενον καὶ τῶν ἰδίων καὶ τῶν δημοσίων ὑπὲρ αὐτοῦ, ὥσπερ ἐγγυητὴν ὄντα.*

Caeterum non commiscenda est haec actio cum *δίκη ἀποστασίου* i. e. actione patronorum adversus liberos ingratos, praesertim eos, qui a priori domino deficientes novum patronum sibi elegerant; cf. diss. m. sp. II. p. 13. Platner II. p. 87—82 et Pollux VIII. 6. (55).

11) Cf. Boeckh I. p. 155. II. p. 77. sq. ed. prior.

12) Aristoteles affirmat nihil aliud nisi, τὸ κοινωνεῖν τῆς οἰκῆσεως, ipsis competiisse.

13) Platner *Beiträge* p. 114. 116. 125. 144. 235.

ἀστῶν νέμειν προστάτην καὶ δι' αὐτοῦ τότε μετοίκιον τίθεσθαι κατ' ἔτος, καὶ τὰ ἄλλα διοικεῖσθαι.

Hac lege igitur cautum est, ut Inquilini eligerent e civibus Atheniensibus, quem vellent patronum, cujus auctoritate tributum penderent et omnia negotia sua agerent. Respondet itaque hoc institutum clientelae Romanorum, de qua jam in legibus XII. tab. sancitum est: patronus si clienti fraudem faxit, sacer esto.

Inquilinus μετοίκιον non solvens obnoxius erat γραφῇ ἀπροστασίου¹⁴), quae tamen etiam adversus eum competit, qui sese civem esse simulans quaedam jura (nam qui omnia civium jura usurpat, γραφῇ ξενίας tenetur) civium sibi arrogat¹⁵).

Μέτοικοι ob patronum non adoptatum bonis tantum privabantur; si vero convincerentur tributum non praestitisse, publicatis bonis etiam vendebantur¹⁶). Utroque casu Apapoge ad Poletas¹⁷) necessaria erat, quare haec etiam inter remedia jnr̄is contra μετοίκους data commemoratur.

Notanda etiam est lex a Petito p. 254 citata, quae ita audit: μὴ ἐξεῖναι διαμαρτυρεῖν τοῖς ξένοις ἐπὶ ταῖς γραφαῖς ταῖς τοῦ ἀπροστασίου i. e. peregrinis testimonii dictio non esto in actionibus ἀπροστασίου ad exceptionem.

Scribi autem hanc dicam potuisse a quolibet cive ideoque publicam fuisse disertis verbis Pollux enuntiat¹⁸). Caeterum μέτοικοι in jus vocabantur apud Polemarchum¹⁹).

Titulus VIII.

Γραφαὶ ad aerarium spectantes.

I. Γραφὴ ἀγγραφίου¹) quid sit, parum constat tam inter recentiores, quam inter

14) Pollux. III. 4. (46.) κατὰ δὲ τῶν οὐ τελούντων τὸ μετοίκιον, ἢ προστάτην μὴ νεμόντων, ἀπροστασίον δίκη.

15) Unde patet, quantopere inter se cognatae sint actiones ἀπροστασίου et ξενίας.

16) Petitus p. 251.

17) Ἀπαγωγή πρὸς τοὺς πωλητάς; cf. Meier. de bon. damn. p. 41. s. ἀπαγωγή μετοικίου apud Meier u. Schömann. III. B. p. 363.

18) VIII. 6. (55); ἀπροστασίον δὲ κατὰ τῶν οὐ νεμόντων προστάτην μετοίκων, ἀλλ' αὕτη μὲν δημοσία.

19) Cf. supra Suid.

1) Petitus p. 468. Heffter p. 168. 169. Meier u. Schömann. III. B. p. 352—354. Platner. II. p. 111.—117. 119. Grammaticorum et Lexicographorum hi imprimis considerandi sunt loci: Harpocrat. ἀγγραφίου, εἶδος τι δίκης οὕτω καλουμένης, κατὰ τῶν ὀφειλόντων μὲν τῇ δημοσίᾳ καὶ διὰ τοῦτο ἐγγραφέντων, εἴτα πρὶν ἐκτίσαι ἐξαλειφθέντων διδάσκουσι δὲ τοῦθ' οὕτως ἔχειν Δημοσθένους τε καὶ Δεί-

veteres, quorum plurimi ²⁾ hanc non scripti nominis actionem locum sibi vindicare enuntiant adversus debitorem fiscalem, qui, antequam aerario satisfecerit, nomen suum e tabulis publicis deleverit.

Hesychius contra ³⁾ nos certiores reddit, hanc actionem institui adversus debitorem fiscalem, cujus nomen ex gratia in tabulas publicas debitorum relatum non fuerit. In Etymol. et Lex. Rhet. additur, eandem interdum iis intentatam fuisse, qui inter debitores fiscales etiam tales, qui re vera aerario nihil deberent, consignassent. Quorum tamen auctores erroris arguit eosque hoc remedium cum aliis actionibus ⁴⁾ commiscuisse contendit Meierus, nisi malimus vocula *μη* in alium locum translata ⁵⁾ hunc elicere sensum: potuisse hanc actionem et contra eos nonnunquam moveri, qui officium deserentes nomina quorundam debitorum fiscalium in tabulas publicas haud retulissent. In causa differentiae illius inter sententias Hesychii et reliquorum Grammaticorum dijudi-

ναρχος ἐν τῷ κατὰ Θεοκρίνου καὶ Λυκούργου ἐν τῷ κατὰ Ἀριστογείτονος, ἔτι τε Πυθίας ἐν τῇ πρὸς τὴν ἔνδειξιν ἀπολογία. Etymol. M. ἀγραφίου εἶδος δίκης κατὰ τῶν ὀφειλόντων τι τῷ δημοσίῳ καὶ ἐπιγεγραμμένων μὲν ἀπαλειφθέντων δὲ πρὶν ἀποδοῦναι· ἐνίοτε δὲ καὶ κατὰ τῶν ἐγγραφόντων τοὺς μὴ ὀφείλοντας. Eadem plane verba habet Lex. Rhet. apud Bekker. I. p. 199. Quibus in locis uti etiam in proxime sequentibus δίκη non opponitur γραφή, sed actionem sensu generali denotat. Suidas ἀγραφίου εἶδος δίκης κατὰ τῶν ὀφειλόντων μὲν τῷ δημοσίῳ καὶ διὰ τοῦτο ἐγγραφόντων πρὶν ἢ δὲ ἐκτίσαι ἐξαλειφθέντων; clarius adhuc ibidem s. v. ἀγραφίου δίκη rem ita exponit: τῶν ἐκ καταδίκης ὠφληκότων τῷ δημοσίῳ γράφουσι τὰ ὀνόματα ἐν σανίσιν οἱ κατὰ καιρὸν περὶ τούτων διοικοῦντες, προστιθέντες ἀνὰ πόσον ἐστὶ τὸ ὠφλημα· ὅταν δὲ ἀποδιδῶ ἕκαστος, ἐξαλείφεται ταύτης σανίδος τὸ ἐπίγραμμα. Ἐάν οὖν τις ἀναγραφῇ μὲν ὠφληκέναι, δοξῇ δὲ μὴ ἀποδεδικέναι καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐξηλειμμένον ἢ ἐκ τῆς σανίδος, συγκεχώρηται τῷ βουλομένῳ τῶν ἀσπῶν εἰσάγειν κατ' αὐτοῦ δίκην ἀγραφίου. Zonaras: ἀγραφίου δίκη τῶν ἐκ καταδίκης ὠφληκότων τῷ δημοσίῳ γράφουσι τὰ ὀνόματα ἐν σανίσιν οἱ κατὰ καιρὸν περὶ τούτων διοικοῦντες προστιθέντες ἀνὰ πόσον ἐστὶ τὸ ὠφλημα (Tittmannus in edit. sua ad h. l. observat: erat enim actio in eos, quorum nomina ex aerarii publici tabulis deleta essent prius, quam debitum solvissent). Pollux. VIII. 6. (54) ἀγραφίου δὲ κατηγοροῦνται οἱ τινες ἂν ἑαυτοὺς ἐξαλείψωσι i. e. sed non scripti nominis damnantur, qui se ipsos delent. Cf. etiam Demosth. adv. Theocrin. p. 1338. ed. Reisk. 15: ὅτι ὁ νόμος οὐ κατὰ τῶν ὀφειλόντων, καὶ μὴ ἐγγραφόντων κελεύει τὰς γραφὰς τοῦ ἀγραφίου εἶναι, ἀλλ' οἵτινες ἂν ἐγγραφέντες, καὶ μὴ ἐκτίσαντες τῇ πόλει τὸ ὠφλημα, ἐξαλειφῶσι. Ibidem paulo post haec leguntur: ἀκούετε τοῦ νόμου, ὧ ἄνδρες δικασταί, ὅτι διαβρέθην λέγει· εἰάν τις τῶν ὀφειλόντων τῷ δημοσίῳ, μὴ ἐκτίσας τὸ ὠφλημα τῇ πόλει, ἐξαλειφθῇ, εἶναι κατ' αὐτοῦ τὰς γραφὰς πρὸς τοὺς θεσμοθέτας τοῦ ἀγραφίου, καὶ οὐ κατὰ τοῦ ὀφείλοντος, καὶ μὴ ἐγγεγραμμένου. Apud Phavorinum, post verba plane congruentia cum iis aliorum Grammaticorum, e. g. Harpocrat., haec, quibuscum Hesychii locus (not. 3) conspirat, leguntur: ἡ ἀγραφίου δίκη ἐπὶ τῶν καταδικασθέντων χρημάτων τῷ δημοσίῳ καὶ κατὰ χάριν μὴ ἐγγραφόντων ἐλέγετο. Cf. Meurs. Them. Att. lib. 2. c. 3.

2) Cf. e. g. Bekkeri Anecd. I. 184. 24. 331. 21. Lex. Rhet. ibid. 199. 28. Etymol. M. 13. 15. Harpocrat. Suid. Pollux, Schol. M. S. Bavar. ad Demosth. T. 2. p. 215.

3) Cf. Hesychius s. v. ἀγραφίου δίκη.

4) Nimirum cum actione ψευδεγγραφῆς vel βουλεύσεως.

5) Ita ut legatur: καὶ κατὰ τῶν μὴ ἐγγραφόντων τοὺς ὀφείλοντας.

canda procul dubio quam maxime attendendus est locus in Demosth. orat. c. Theocr. supra not. 4. allegatus.

Quo accuratius perlecto mox elucebit, Hesychium ante oculos id tantummodo habuisse, quod tanquam objectionem Theocrinis a se refellendam Demosthenes in oratione sua proponit, caeteros vero Grammaticos genuinam Demosthenis sequi sententiam in enucleanda natura actionis non scripti nominis. Itaque extra omnis dubitationis aleam, praeunte Boeckhio ⁶⁾, positum esse videtur, veriore esse caeterorum Grammaticorum, quam Hesychii, sententiam. Effectus hujus actionis, quorum intuitu nihil certi afferri posse alii statuunt, Heffterus ⁷⁾ in eo praesertim positos esse censet, ut debitoris fiscalis nomen deletum rursus notetur in tabulis publicis atque reus ob fraudem poena quadam, cujus tamen nullibi mentio fit, afficiatur.

Platnerus ⁸⁾ duos casus, in quibus institui possit illa non scripti nominis actio, distinguit, nimirum: 1) si nomen debitoris fiscalis in tabulis publicis plane non scriptum reperiatur; 2) si ejusdem nomen de tabulis illis deletum fuerit.

Intendi vero debuisse hoc remedium, quod, cum cuivis civi patuerit ⁹⁾, procul dubio actionibus publicis adscribendum est, apud Thesmothetas, testis est Pollux ¹⁰⁾.

Denique silentio transeundum non est, aerarii debitores, quatenus statim ab initio nominis erga rempublicam contracti ¹¹⁾ ἀτιμία maxima adpersi omnia omnino jura civilia amitterent, ἐνδείξις ¹²⁾ etiam objectos fuisse. Sic e. g. Aristogiton, cum aerario obstrictus

6) L. 1. T. 1. p. 419. not. Cf. etiam Matthiaei diss. de judic. Athen. p. 248 et Meier in Proc. Att. p. 354.

7) L. 1. p. 168.

8) L. 1. p. 117.

9) Petitus p. 468.

10) VIII. 9. (88.) et Hemsterh. ad huuc locum, ubi fusius exponit de columna s. ἐργλῆ debitorum fiscalium, et de eo, quid sit ὀφείλειν τῇ πόλει s. τῷ δημοσίῳ.

11) Nomen vero contractum esse censebatur jam inde a die solutionis promissae aut, quando ex facto illicito debebatur, ab eo die, quo quis contra legem vel Psephisma deliquerat, seu ex argumento legis antiquae: ἀφ' ἧς ἂν ὀφλῃ, ἢ παραβῇ τὸν νόμον ἢ τὸ ψήφισμα. Cf. Boeckh l. l. I. p. 17.

12) Ἐνδείξις delatio s. denuntiatio, quae in universum mouente Heraldio (in: Observ. ad J. A. et R. Paris. 1650. p. 12. 13.) est patefactio delicti gravioris, in quo committendo auctor deprehensus erat; datur proprie contra eos, qui, quamquam ipsis per leges certis locis (praesertim ob impietatem) templis, muneribus et negotiis interdictum est, quare ἐνδείξις in sermone vernaculo recte dici potest: ein Interdictions-Verfahren gegen Geächtete, tamen illis sese non abstinent; nec non adversus eos, qui condemnati et exsilio mulctati in patriam redeunt.

publice ad populum verba fecisset, a Lycurgo ἐνδείξει petebatur¹³⁾ similemque casum Demosth. oratio adv. Theocr. tangit. Peculiari adeo lege cautum erat, ut contra debitores aerarii, qui, antequam obligationibus suis satisfacissent, formis lege praescriptis non observatis, in senatu vel concione remissionem nominis peterent, vel collegio iudicum assidere conarentur, ἐνδείξις locum sibi vindicaret.

II. Γραφή βουλεύσεως duplici sensu occurrit; est nempe 1) accusatio ob insidias vitae alterius structas¹⁵⁾; 2) actio adversus aerarii debitores¹⁶⁾, uti etiam

III. Γραφή ψευδεγγγραφῆς¹⁷⁾, quacum ob maximam similitudinem statim est componenda.

Γραφή βουλεύσεως h. l. est teste Harpocrate¹⁸⁾ actio ejus, qui injuste in tabulas¹⁹⁾ debitorum fiscalium s. aerariorum relatus est, contra eum qui dolo malo hoc effecit. Qui vero alium falso in aerarios retulerat vel referendum curaverat, ipse in ejus locum

13) Dinarch. c. Aristogit. p. 106. Cf. etiam Demosth. orat. c. Aristogit.

14) Demosth. c. Timocrat. T. III. p. 101. Cf. etiam sententia adv. Pyrrhum lata ap. Demosth. in Mid. p. 254.

15) Vide Cap. II. Tit. I.

16) Qua altera significatione a Polluce VIII. 6. (43) γραφή ἐπιβουλεύσεως vocatur et adversus eundem institui posse dicitur, qui etiam ψευδεγγραφῆς δίκη obnoxius est. De eadem secunda significatione agunt: Petitus p. 467. Heffter p. 169. 170. Meier u. Schömann III. B. p. 337—340. Platner II. p. 117—119. Qui sequuntur loci Grammaticorum et Lexicographorum, partim utramque, partim secundam tantummodo significationem respiciunt; Harpocrat. βουλεύσεως, ἐγκλήματος ὄνομα ἐπὶ δυὸν ταττόμενον πραγμάτων· τὸ μὲν γὰρ ἐστίν, ὅταν ἐξ ἐπιβουλῆς τις τινὶ κατασκευάσῃ θάνατον, εἴαν τε ἀποθάνῃ ὁ ἐπιβουλευθεὶς, εἴαν τε μὴ. τὸ δ' ἕτερον, ὅταν ἐγγεγραμμένος ὡς ὀφείλων τῷ δημοσίῳ αὐτὸς δικάζηται τινὶ, ὡς οὐ δικαίως αὐτὸν ἐγγεγραφότι· τοῦ μὲν οὖν προτέρου μάρτυς Ἰσαῖος ἐν τῷ πρὸς Εὐκλείδην, ἐπὶ Παλλαδίῳ λέγων εἶναι τὰς δίκας. Δείναρχος δὲ ἐν τῷ κατὰ Πιστίου, ἐν Ἀρείῳ πάγῳ Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῇ Ἀθηναίων πολιτείᾳ τῷ Ἰσαίῳ συμφωνεῖ. περὶ δὲ τοῦ ἑτέρου ἐγκλήματος Δημοσθένης ἐν τῷ κατ' Ἀριστογείτονος πρῶτῳ, Ἰπερίδης δ' ἐν τῷ κατ' Ἀθηνογένους πρῶτῳ, ἐπὶ ἐνέδρας καὶ ἐπιβουλῆς τῆς εἰς τὰ χρήματα ἰδίως κέχρηται τῷ ὀνόματι. Eadem fere leguntur apud Suidam et Phavorinum. Hesych. βουλεύσεως ἐγκλημα· τὸ ἐπὶ βεβουλευκέναι θάνατον, οὕτως Ἀθηνήσιν ἐλέγετο. [Cf. Bos. Animad. p. 153. Legendum videtur τὸ ἐπιβεβουλευκέναι θάνατον. Ammonius de differentia adfinium vocabulorum. Vulg. Lud. Casp. Valckenaer. Nova edit. corr. Lips. 1822. p. 33. Βουλευσασθαι καὶ Βουλευσῆναι διαφέρει. Βουλευσασθαι μὲν γὰρ ἐστὶ ταυτὸν τῷ σκέψασθαι· Βουλευσῆναι δὲ, τὸ ἐνθυμηθῆναι τι, καὶ συντάξαι κανόν· οἷον βουλευσῆναι φόνον, ἢ ἱεροσυλίαν.

17) Petitus p. 467. Heffter p. 169. 170. Meier u. Schömann III. B. p. 337—340. Platner II. p. 117—119. — Pollux VIII. 6. (40. 43). Lex. Rhet. ap. Bekkerum. T. I. p. 317. ψευδεγγραφή· ὄνομα δίκης ἐστίν, ἣν εἰσίσιν οἱ ἐγγεγραμμένοι ὀφείλουν τῷ δημοσίῳ· οἱ δ' ἄλλοι τῆς ψευδεγγραφῆς αὐτοὶ ἀντενεγράφοντο ὀφείλουν τῷ δημοσίῳ.

18) Cf. not. 2.

19) Index aerariorum servabatur apud templum Minervae Poliadis.

tabulis inscribatur ex hac lege: τὸν οὐ δικάως ἐγγεγραμμένον ἐξαλείφεισθαι, τὸν δ' οὐ δικάως αὐτὸν ἐγγεγραφότα ἀντεγγράφεισθαι.²⁰⁾

Γραφὴ ψευδεγγραφῆς contra, s. ψευδῆς ἐγγραφῆ, s. quemadmodum Suidas²¹⁾ legit ψευδέγγραφος δίκη, movetur ab eo, cujus nomen per fraudem alterius illatum est tabulis aerariorum, contra auctorem fraudis; vel est ex Heffteri sententia²²⁾ actio adversus ipsos aerarii praefectos, qui falso aliquem in indicem aerariorum retulerant vel saltem ei plus, quam re vera debebat, adscripserant.

Pollux²³⁾ utramque actionem ad idem delictum refert.

Suidas contra²⁴⁾ Lycurgi, hasce actiones tanquam diversas proponentis, auctoritate motus, discrimen indagare studet et in eo positum esse suspicatur, quod γραφὴ βουλεύσεως ad eum casum pertinuerit, si qui debitor quidem fuerat, sed jam solverat, nihilominus inter aerarios relatus esset, γραφὴ ψευδεγγραφῆς vero locum habuerit, quando quis, cui nulla plane mulcta irrogata fuerat, tamen aerarii debitoribus adscriptus esset.

In eo tamen Petitus errare mihi videtur, quod tantummodo de mulcta loquitur, cum potius, quod Suidae verba accuratius perlecta extra omnis dubitationis aleam ponunt, quaecunque causa, ex qua quis falso inter aerarii debitores relatus invenitur, jus agendi praebeat.

Si jam ψευδεγγραφὴν solam contemplamur, Harpocratio et Pollux, quod omnes interpretes valde torsit, sibi aperte contradicere videntur. Prior nimirum dicit: ψευδεγγραφῆ, ὄνομα δίκης ἐστίν, ἣν εἰσίσιν οἱ γεγραμμένοι ὀφείλιν τῷ δημοσίῳ, ὡς καταψευσαμένου αὐτῶν τοῦ ἐγγράψαντος ἐν τῇ σανίδι τῇ παρὰ τῇ θεῷ κειμένη, ὡς ἀδίκως ἐγγραφέντες ὀφείλιν τῷ δημοσίῳ. Λυκοῦργος ἐν τῷ κατ' Ἀριστογείτονος καὶ Ἰσαῖος ἐν τῷ

20) Demosth. in orat. c. Aristogit. p. 492.: ad cujus argumentum Libanius animadvertit: Φασὶ δὲ, ὅταν ἔλῃ τὸν Ἀρίστωνα, τότε Ἀριστογείτων μὲν ἐξαλείφῃσεται, ἐκεῖνος δ' ἐγγραφῇσεται κατὰ τὸν νόμον. Qui effectus etiam in γραφὴν ψευδεγγραφῆς cadit auctore Meiero p. 339, licet Heffterus l. l. p. 169. hoc pro certo affirmare non sustineat.

21) S. v. ψευδέγγραφος δίκη· τῶν δημοσίων ὀφειλόντων τὰ ὀνόματα ἀπογράφονται οἱ ταμίαι, καὶ ὅσα ἕκαστος ὀφείλει. ἐάν οὖν μὴ ὀφείλοντα ἐγγράψῃ τις, ἢ ὀφείλοντα μὲν ἐγγράψῃ, πλεον δὲ τοῦ ὀφειλήματος οὗτος ψευδεγγραφῆς κρίνεται. Suidas itaque ad illum etiam casum hanc actionem extendit, si quis re vera aerario debet, sed non tantum, quanti alius eum insimulavit.

22) L. l. p. 169; quam tamen firmis argumentis stabilitam esse Meierus l. l. p. 357 not. 45. negat.

23) Cf. not. 2.

24) Quem Petitus p. 467. sequitur cuique Meierus etiam l. l. p. 359 calculum adjicit.

πρὸς Μέδοντα μνημονεύουσι τοῦ ὀνόματος. Alter vero haec profert²⁵): ψευδεγγραφῆς δ' ἦν δίκη κατὰ τῶν ὡς ὀφείλοντάς τινας ἐνδείζαμένων, εἰ ψευδῶς σεσυκοφανηκότες ἀλῶεν. κατὰ δὲ τούτου ἦν καὶ ἐπιβουλεύσεως γραφή. Harpocratio igitur adversus eum scriptam hanc actionem fuisse contendit, qui alterum falso aerariorum indici inscripsisset; Pollux contra ei intendi posse affirmat, qui aliquem tanquam debitorem aerarii denunciaverit.

Dissensio igitur conspicua est in diversis, quibus utuntur verbis ἐγγράφειν et ἐνδείκνυναι, potest vero, ex mea quidem sententia, facillime ad concordiam revocari, si ponamus, Harpocratationem accuratius vocabulo ἐγγράφειν expressisse ea, quae Pollux per vocem latioris ambitus ἐνδείκνυναι indicare voluit, cum sane hoc verbum de eo etiam usurpari possit, qui aliquem tabulis debitorum inscribit.

Caeterum valde dubitari potest, nonne utraque actio, vel saltem ψευδεγγραφή, quae etiam a plerisque, immo a Polluce, qui tamen in eodem loco remedium juris βουλεύσεως causa proditum γραφὴν appellat, ad δίκας refertur, potius δίκαις adnumeranda sit, praesertim cum in hoc casu non quivis civis, sed solummodo laesus actoris partibus fungatur, neque commodum ex tali actione in rempublicam, sed tantummodo in actorem ipsum redundet; nisi forte statuendum sit, has actiones jam eam solam ob causam, quod ad aerarium spectarent, indolem γραφῶν induisse.

IV. Ἀπογραφὴ s. γραφὴ ἀπογραφῆς.

Ἀπογραφὴ²⁶) est proprie index bonorum debitoris confiscandorum. Nomina

25) VIII. 6. (43).

26) Petitus p. 467. Heffter p. 235. Meier u. Schömann III. B. p. 253—260. Platner II. p. 119—134. Cf. etiam Boeckh.: *Staatshaush.* I. p. 403. 425. II. p. 48. (edit. prior.). Meier. de bon. damnat. p. 204—209. Platner.: *Beiträge* p. 214.

E locis Veterum huic praecipue pertinent: Harpocrat. ἀπογραφὴ ὅταν τις λίγη τινα ἔχειν τι τῶν τῆς πόλεως, ἀπογραφὴν ποιῆται ὁ ἐναγόμενος, δηλῶν πόθεν ἔχει τὰ χρήματα, καὶ πόσα ταῦτα εἶη· μὴ ποτε καὶ εἰδὸς τι δίκης ἐστὶν ἡ ἀπογραφὴ· εἰ γὰρ ἄρνοιτό τις μὴ ἔχειν, ἀπογραφεῖς ἐκρίνεται, ὡς οὐκ ὀρθῶς γεγενημένης τῆς ἀπογραφῆς. Δημοσθένης κατ' Ἀνδρωτίωνος· τί δὲ ἦν τὸ κινδύνευμα τῇ τὴν ἀπογραφὴν ποιουμένῳ, ἐν τῷ Δημοσθένει πρὸς Νικόστρατον περὶ τοῦ Ἀρεθουσίου ἀνδραπόδων, εἰ γνήσιος, δηλὸν γίνεται.

Ad quem locum Valesius p. 16 haec observat: Sic ἀπογράφειν usurp. Demosth. κατ' Εὐέργου· καὶ παρὰ μὲν πρὸς τῷ δικαστηρίῳ, ὅτε εἰήγετο, οὐδαμοῦ ἠντιδίκησεν οὐδὲ ἀπεγράψατο διαδικασίαν πρὸς οὐδένα. et mox: ὅτε δ' ἔζη Δημοχάρης, οὐκ ἀπεγράψατο διαδικασίαν πρὸς αὐτὸν ὁ Θεόφημος.

Cyprianus ep. 65. Caesariani quicunque prius confessi fuerant vel nunc confessi fuerint confiscentur et vincti in Caesarianas possessiones et descripti mittantur. Possunt huc etiam trahi verba Pauli lib. 5. Sent. tit. 12. quoties sine auctoritate iudicati officiales alicujus bona occupant, vel describunt, vel sub observatione esse faciunt. Sic ἀπογράφειν usurpat Lysias κατ' Ἐρατοσθένους initio. Cf. porro Demosth. c. Nicostratum in exordio: ὅτι μὲν οὐ συκοφαντῶν, ἀλλ' ἀδικούμενος καὶ

nimirum debitorum fiscalium apud Athenienses in indices publicos referebantur, cum quo more cohaerent etiam *ψευδεγγραφή*, *γραφὴ βουλευσεως* et *ἀγγραφίου*; atque debitore in mora constituto vel bona ejusdem confiscationi vel res fidejussoris exsequutioni subjiiebantur. Confiscationis causa necessaria erat consignatio bonorum debitoris, quae *ἀπογραφὴ* audit²⁷⁾. Ejusmodi indices variis ex causis confici solebant, praesertim, auctore Platnero²⁸⁾: 1. si confiscanda jam erant bona debitoris; 2. si alius quis partem bonorum confiscatorum occupaverat ideoque sine jure possidebat; (*ὅταν τις δημόσιόν τι εἶναι παρὰ τινι φάσκη μὴ πριαμένω αὐτὸ παρὰ τῆς πόλεως*); 3. si quis bona civitatis, vel ex deposito, vel alia ex causa, possidebat; 4. si debitor fiscalis moram quidem faciebat, sed nondum confiscatione bonorum ejus opus esse videbatur (*ἢ ὅταν δημεύεται τὰ τινος πρὸς τὰ ὀφλήματα, ἀ ὀφείλει εἰς τὸ δημόσιον*). *Ἀπογραφὴ* per se igitur neutiquam est actio quaedam; at vero, si quis, quominus talis index, qui, uti vidimus, *ἀπογραφὴ* dicitur, componatur, impedire studet, sane quaedam oritur disceptatio, quae dici potest *γραφὴ ἀπογραφῆς*, sed etiam simpliciter *ἀπογραφὴ* appellatur; quo sensu²⁹⁾, cum ad causam aerarii, igitur publicam, spectet, atque interdum ab eo etiam, cujus non proxime interest, in usum vocari possit, recte *γραφαῖς* s. actionibus publicis adnumeratur, quin adeo nonnunquam tanquam tertium membrum divisionis actionum in univer-

ὑβριζόμενος ὑπὸ τούτων, καὶ οἰόμενος δεῖν τιμωρεῖσθαι, τὴν ἀπογραφὴν ἐποιήσασθαι, μέγιστον ὑμῖν ἔστω τεκμήριον, ὡς ἄνδρες δικασταί, τό, τε μέγεθος τῆς ἀπογραφῆς, καὶ, ὅτι αὐτὸς ἐγὼ ἀπέγραφα. οὐ γὰρ δῆπου, συκοφαντεῖν γε βουλομένους, ἀπέγραψα ἂν πένθ' ἡμιμναίων ἄξια ἀνδράποδα, ὡς αὐτὸς ὁ ἀμβισβητῶν τετίμηται αὐτά. ἐκινδύνεον δ' ἂν περὶ τε χιλίων δραχμῶν, καὶ τοῦ μηδέποτε αὐτῶς μηδὲνα ὑπὲρ ἑμαυτοῦ γράψασθαι.

27) *Ἀπογράφειν* et *ἀπογράφεισθαι* significant in judiciis Atheniensium: 1) aliquem in causa publica oblato libello accusare, praesertim ita ut plures socii criminis indicentur; quo sensu *ἀπογράφεισθαι* saepius apud Antiph. e. g. 783. 5. 784. 1. occurrit; *ἀπογραφῆναι* vero de reo dicitur, e. g. apud Andocid. d. *Myster.* p. 7, 7.; 9, 1.; 10, 9.; 18, 1.; 24. et saepius ap. *Lysiam* p. 260, 3.; 284. i. f. 463.; 474; ap. *Demosth.* c. *Macartat.* 1068, 11.; c. *Phanipp.* 1043, 28.; 1044, 1; ap. *Isaeum* p. 84. 3. *ἀπογράφεις εἰς τὴν βουλὴν κακουργῶν*: *ἀπογραφὴ* itaque tuuc est ipse libellus, ipsa denunciatio et enumeratio sociorum criminis; 2., solemni modo aliquid declarare, cf. e. g. *Isaeus* de hereditate *Philoctem.* 141, 11.: *ἀπογράφουσι τῷ παῖδε τούτῳ πρὸς τὸν ἄρχοντα ὡς εἰσποιήτω τοῖς τοῦ Εὐκτῆμονος υἱέσι.* *Demosth.* c. *Aphob.* 817, 28; 818, 19; iuscriptio etiam orat. *Isaei* κατὰ *Μοσχίωνος*: *ἀπογραφασμένου αὐτὸν Νικοδίκου* hoc sensu accipienda est; 3. hominis privati rem familiarem ejusve partem literis consignare eo consilio, ut, quod consignatum est, aerario cedat.

28) *II.* p. 129.

29) Cf. *Harpocrat.* *Zonaras* in *ἀπογραφῇ*: *Lex Rhet.* ap. *Bekker.* I. p. 198, 31; 199, 4; *Scholia MSS* *Storum Bavar.* in *Demosth.* T. 2. p. 97. *Suidas* et *Συναγ.* λέξ. *χρησ.* ap. *Bekkerum* 426 s. haec habent: *μὴ ποτε καὶ εἰδὸς τινὸς ἔστι δίκης ἢ ἀπογραφῆς. εἰ γὰρ ἀρνοῖτό τις μὴ ἔχειν, ἀπογραφῆς* (*Harpocrat. leg. ἀπογραφεῖς*) ἐκρίνετο ὡς οὐκ ὀρθῶς γεγεννημένης τῆς ἀπογραφῆς.

sum juxta actiones, quae in scriptis offeruntur ei, qui praeest iudicio (*Schriftklagen*), commemoratur³⁰⁾.

Disceptatio vero judicialis, quae ἀπογραφὴ s. γραφὴ ἀπογραφῆς dicitur, duplicis generis est³¹⁾ pro diversa ratione, qua ἀπογραφὴν genuino sensu i. e. indicem bonorum confiscandorum impugnari licet.

a) Potest enim aliquis ἀπογραφὴν s. indicem ita aggredi, ut, quae in illo indice bona publica esse dicantur, re vera in dominio privato legitime adquisito constituta esse contendat. Secundum ea, quae apud Grammaticos et Lexicographos legimus, haec etiam declaratio tituli, quo dominium a privato homine adquisitum est (πόθεν ἔχει τὰ χρήματα καὶ πόσα ταῦτα εἶναι), ἀπογραφὴ vocatur³²⁾; ad quam sine dubio significationem respiciendum est, quando plures Lexicographi ἀπογραφὴν et ἀπόφασιν synonyma esse ajunt³³⁾. Ad priorem hanc speciem disceptationis Meierus etiam l. l. eum refert casum, si quis indicem bonorum, a civitate jam confiscatorum (qui etiam ἀπογραφὴ dicitur), ita adoritur, ut in eundem etiam rem aliquam ad se pertinentem sine jure receptam esse affirmet. Cujus prioris modi ἀπογραφὴν impugnandi exempla exstant luculenta in Lysiae orationibus de bonis Aristophanis et contra Philocratem. In illa vir adfinitate conjunctus cum Aristophane defenditur contra suspicionem, se ex bonis confiscatis Aristophanis aliquid apud se retinuisse vel abstulisse, atque demonstratur, ἀπογραφὴν s. indicem, qui jam super bonis suspecti confiscationis causa compositus erat, falsum esse, quippe qui non bona

30) Lysias c. Agorat. p. 488, 5.: ὅσας οὗτος ἢ δίκας ἰδίας συκοφαντῶν ἐδικάζετο, ἢ γραφαῖς ὅσας ἐγράφετο, ἢ ἀπογραφῆν. Cf. Lycurg. apud. Harpocrat. in σύνδικοι: πρὸς τοῖς δεσμοδέταις γραφάς γραφόμενος, πρὸς τοῖς συνδίκους ἀπογραφάς ἀπογράφων.

31) Meier u. Schömann p. 256.

32) Zouaras s. v. ἀπογραφὴ (cf. Suidas) ἐπειδὴν τις λέγει τινὰ ἔχειν τι τῶν τῆς πόλεως, ὃ ἐναγόμενος ἀπογραφὴν ποιεῖται, δηλῶν ὅσα τε ἔχει καὶ ὅθεν τὰ χρήματα.

33) Harpocrat. ἀπόφασις, τὸ ἀποφαίνειν διὰ γραμμάτων κατὰ μέρος ὁπόσῃ οὐσίαν ἔχει, ὅπερ ἐν ταῖς ἀντιδόσεσι μάλιστα γίνεται. Δημοσθένης ἐν τῷ πρὸς Φαίνιππον πολλάκις ἀπαξ μόνον ἀπογραφὴν τὸ αὐτὸ τοῦτο κέκληκεν.

Zonaras ἀπόφασις, Δημοσθένης (c. g. p. 899. 1039, 2. 395, 1026) τὸ ἀποφαίνειν διὰ γραμμάτων κατὰ μέρος, ὁπόσῃ οὐσίαν ἔχει, ὅπερ ἐν ταῖς ἀντιδόσεσι μάλιστα γίνεται καλεῖται δὲ αὐτὸ καὶ ἀπογραφὴ.

Tittmannus in observatt. doctiss. ad h. l. p. 246, legeudum ceuset ἀπόφανσις et addit: dicitur etiam ἀπογραφὴν ποιεῖσθαι de iis, qui indicunt magistratui, si qui bona reip. pro suis habeant, eorumque bonorum indicem exhibent, apud Demosth. 1245. 3.

Ἀπόφασις s. ἀπόφανσις vero etiam est pronuntiatio sententiae in iudicio, et nonnunquam dies iudicii seu terminus litigantibus a iudice praedictus. Dem. c. Euerg. p. 1153. 4. Cf. etiam Lex. Bhet. ap. Bekkerum I. p. 210. 25.

publica, sed privati hominis contineat. In oratione contra Philocratem hic quaedam ex bonis confiscatis Eucratis surripuisse arguitur; reus vero ἀπογραφήν hac ex causa factam impugnat.

Praeter orationes modo commemoratas ad ἀπογραφήν referendae sunt oratio Lysiae pro milite, forsitan etiam, ex opinione Meieri (l. l. p. 253.), oratio hucusque inscripta ἀπολογία δωροδοκίας, quae continent defensionem contra ἀπογραφήν; porro Lysiae contra Philocratem et Demosthenis contra Nicostratum, quae tamen contra eos diriguntur, qui ἀπογραφήν impugnarunt. Dinarchi etiam duae allegantur orationes πρὸς τὴν Κηφισοφῶντος ἀπογραφήν³⁴). Neutiquam vero huc respiciunt, quod nonnulli opinati sunt, orationes Lysiae περὶ δημοσίων ἀδικημάτων et contra Po-liuchum³⁵).

Quoad orationem Lysiae de milite res ita fere sese habet. Duces exercitus militem Polyenum, pro quo Lysias verba facit, in mulctam condemnauerant ob contumelias in strategum, quam cum in munerum abdicatione praefectis aerarii exigendam reliquissent, hi mulctam deleverant. Nihilominus duces ἀπογραφήν utuntur adversus clientem Lysiae tanquam debitorem fiscalem in mora constitutum.

Argumentum porro orat. Demosth. adv. Nicostratum in universum hoc est: bona Arethusii propter mulctam in lite cum Apollodoro sibi irrogatam aerario haud solutam civitas publicaverat; quo facto Apollodorus ἀπογραφήν s. indicem fecerat, quem jam Nicostratus vitio laborare adserit, cum tres e servis suis in illo indice bonis Arethusii adnumerentur. Caeterum ipsa oratio in defendenda veritate indicis contra Nicostratum occupata est. Lexicographi³⁶) observant ἀπογραφήν eo sensu, quo est remedium juris, locum sibi vindicare contra eum etiam, qui bona publica in possessionem suam redegerit, neque tamen a civitate s. aerario emerit itaque bona illa sine ullo jure sibi arrogaverit. Cum jam plures Lexicographi³⁷) φάσιν³⁸) tali casui idoneum remedium esse adse-

34) Reiske Orat. Gr. T. VIII. p. 437.

35) Meier u. Schömann p. 253.

36) Vide supra Suid. Harpocrat. et praeterea Συναγ. λιβ. χρησ. ap. Bekkerum I. p. 426.

37) Suid. Etymol. Zonar.

38) φάσιν, quam Heffterus l. l. p. 186 sq. in universum speciem actionum fiscalium esse asseverat, est delatio eorum, qui vel circa metalla reipublicae fraudem intulerunt, vel mercibus contra legem importandis exportandisque aerarium defraudarunt. Cf. Diss. m. spec. I. p. 24—27. Pollux VIII. 6. (47) φάσις δὲ ἦν τὸ φαίνειν τοὺς περὶ τὰ μέταλλα ἀδικούντας, ἢ περὶ τὸ ἐμπορίον κακουργούντας, ἢ περὶ τὰ τέλη ἢ τῶν δημοσίων τι γενοςφισμένους, ἢ συκοφαντοῦντας, ἢ περὶ τοὺς ὀφθανοὺς ἐξαμαρτάνοντας.

verent, eandem tunc cum ἀπογραφῇ plane convenire Platnerus³⁹⁾ innuit, quod mihi tamen secus esse videtur; apud Athenienses enim saepius in eadem causa electionem inter plures actiones easque valde diversas admitti, satis constat.

b) Alter modus, quo disceptatio circa ἀπογραφὴν s. indicem oriri vel institui potest, est, si quis indicem bonorum confiscatorum eam ob causam rejicit, quoniam, quod probandum suscipit, ipsa confiscatio contra jus decreta fuerit. Qui casus observatur in oratione Lysiae pro milite, cujus supra jam mentio injecta est. Potest, uti ex praecedentibus colligere licet, ἀπογραφῇ etiam liti cum tertia quadam persona occasionem praebere, si scilicet haec jus aliquod sibi competere affirmat in bonis jam confiscatis vel confiscandis. Apographe s. index sensu saepius jam obvio conscribi poterat a quovis Atheniensi, qui jure actionem publicam instituendi gaudebat. Deficiente autem cive, qui id faceret, Demarchis hoc officium imponebatur, et nonnunquam collegio extra ordinem constituto⁴⁰⁾. Actiones vero contra apographen s. ἀπογραφαὶ pro remedio juris acceptae suberant jurisdictioni Undecimvirorum, et per aliquod tempus, nempe ejectis triginta tyrannis, Syndicis⁴¹⁾. Ipsa lis ita instituitur, ut, si is, qui reprehendit apographen s. indicem, possidet rem, ob quam vitio laborare affirmat indicem, auctor indicis actoris partibus fungatur atque initium faciat disceptationis, ut ex tribus Lysiae orationibus supra consideratis satis liquet. Si vero qui apographen improbat, rem, cujus causa impetum faciendum esse statuit in indicem, in possessione haud tenet, ipse actoris provinciam in se recipiens loqui incipit, auctor vero apographes⁴²⁾ reus habetur, quod luce clarius demonstrat Demosthenis oratio contra Nicostratum. In quo casu posteriorem actorem oportebat pecuniam deponere poenae nomine, si succumberet, solvendam, vel quintam partem

Photius ed. G. Herrmann. Lips. 1808 p. 468 φάσις ἐστίν, ἣν ποιεῖται τις πρὸς τὸν δοκοῦντα ὑπορῦπτειν δημόσιον μέταλλον, ἢ χωρίον, ἢ οἰκίαν, ἢ ἄλλο τι τῶν δημοσίων· ἐτι δὲ καὶ οἱ τοὺς ἐπιτρόπους τῶν ὀρφανῶν αἰτιώμενοι παρὰ τοῖς ἄρχουσιν ὡς οὐδὲ ὄντως μεμισθωκότας τὸν ὀρφανὸν οἶκον προφαίνειν λέγονται: et paulo post: λέγεται μὲν καὶ ἐπὶ δημοσίῳ ἐγκλήματος, ὅταν τις ἀποφαίνη τῶν δημοσίων ἔχοντά τινα μὴ πριάμενον, λέγεται δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ὀρφανικῶν οἰκῶν· ὅτε γὰρ μὴ ἐκμισθώσαιεν οἱ ἐπίτροποι τὸν οἶκον τῶν ἐπιτροπευομένων, ἔφαιεν αὐτὸν ὁ βουλόμενος πρὸς τὸν ἄρχοντα, ἵνα μισθωθῇ. Lex. Bhet. ap. Bekkerum T. I. p. 313. φαίνειν εἰδῆς: ἐγκλήματος δημοσίου καὶ ιδιωτικοῦ· ὅταν γὰρ τις ἀποφῇν ἔχοντά τινα τῶν δημοσίων τι, μὴ πριάμενον, ἢ ἔμπορον ἀλλαχόθι ἐργαζόμενον, καὶ οὐχὶ εἰς τὸ Ἀθηναίων ἐμπόριον, δημόσιόν ἐστιν ἀδίκημα· ὅταν δὲ μὴ ἐκμισθώσῃ τὸν τῶν ὀρφανῶν οἶκον οἱ ἐπίτροποι, ιδιωτικόν ἐστι τὸ ἀδίκημα.

39) L. I. p. 122.

40) Cujus sodales vocantur συλλογεῖς s. ζητηταί.

41) Σύνδικοι. Cf. Boeckh. l. l. I. p. 170. Meier. de bonis damnat. p. 214.

42) Qui plerumque ἀπογράφων appellatur.

pretii rei in controversiam deductae. Quando apographen falsam esse apparebat, ejusdem auctor, si non magistratus jure indicem fecerat, ad mulctam mille drachmarum aerario solvendam obligabatur.

Quaemadmodum remedio apographes, ita etiam ἐφηγήσει⁴³⁾ uti licebat contra eum, qui suspectus erat bonorum civitatis in possessionem suam fraude adhibita re-dactorum.

Caeterum contra eum, qui veri furti erga civitatem reum sese fecerat, non modo apographen patuisse, sed etiam γραφὴν κλοπῆς (cf. infra Cap. III.), et in certis casibus remedium apagoges⁴⁴⁾ concessum fuisse; non est quod multis verbis moneamus.

Heffterus⁴⁵⁾ apographen et μήνυσιν nonnunquam ejusdem significationis esse contendit, quod tamen negat Meierus⁴⁶⁾.

V. Γραφὴ ἀγράφου μετάλλου⁴⁷⁾, (a Meiero l. l. vernacule dicta: *Klage wegen uneingeschriebenen Bergwerks*), arctissime conjuncta cum δίκαις μεταλλικαῖς⁴⁸⁾, est remedium juris, quo convenitur is, qui metallum, ut subterfugeret necessitatem civitati aliquid praestandi, sine venia a civitate impetrata clam exercuit⁴⁹⁾. Ad naturam hujus actionis recte intelligendam prae caeteris facit locus Suidae⁵⁰⁾. Qui nimirum metalla

43) Apagoge locum habet, si quis maleficum in ipso delicto, praesertim furto, deprehensum sine magistratus auxilio in carcerem deducit; ἐφήγησις (male nonnulli scribunt ἀφήγησις) vero est remedium juris extraordinarium, in eo consistens, quod qui damnum, praesertim furtum, passus est, ejus auctorem viribus suis diffusus non ipse in vincula ducit, sed magistratum ad aedes, in quibus maleficus latet, adducit atque ita illum vinculis tradeudum curat. Cf. diss. m. spec. I. p. 17 — 20. Meierus de bon. damn. p. 109 et 214. ἐφήγησιν et ὑφήγησιν pro synonymis declarat, licet Lexicographi hisce vocibus tanquam diversis utantur. Lex. Rhet. ap. Bekkerum T. I. p. 200, ἀπαγωγή, καὶ ἐπὶ τίσιν ἐγίνετο, καὶ πρὸς τίνας· ἀνίσταται μὲν ἀπὸ τοῦ ἀπάγειν καὶ ἀπάγεσθαι τὸν κακοῦργον, ἀπήγοντο δὲ εἰς τὸ δεσμωτήριον πρὸς τοὺς ἑνδεκα.

44) Cf. not. praeced.

45) L. l. p. 235.

46) L. l. p. 253. Cf. etiam: Blume prolegom. ad Demosth. orat. Timocr. p. 20. sq. Μήνυσις caeterum est simplex denunciatio delicti alicujus apud Senatum vel populum. Cf. Heffter. l. l. p. 234—237.

47) Petitus p. 650. Meier u. Schömann III. B. p. 354.

48) De quibus exposui in diss. m. spec. II. p. 40. 41.

49) Caeterum verba: metallum exercere, eo sensu accipi volo, ut respondeant hodiernae dicendi rationi: *ein Bergstück, einen Kux anbauen*, vel nonnunquam etiam: *ein ganzes Bergwerk anlegen*.

50) Ἀγγραφίου (in edit. Kuest. legitur ἀγράφου) μετάλλου δίκη. Οἱ τὰ ἀργύρεα μέταλλα ἐργαζόμενοι ὅπου βούλονται καινοῦ ἔργου ἀρξασθαι, φανερόν ἐποιούντο τοῖς ἐπ' ἐκείνοις τεταγμένοις ὑπὸ τοῦ δήμου καὶ ἀπεγράφοντο, τοῦ τελεῖν ἕνεκα τῇ δήμεν εἰκόστην τετάρτην τοῦ καινοῦ μετάλλου· εἴ τις οὖν δαδῶκε λάθρα

argentea exercebant, si novum opus vellent adgredi, auctore Suida, hoc iis, quos populus metallis praeposuerat, indicare, atque novi metalli partem vicesimam quartam civitati seu aerario solvere obligati erant. Qui jam argenti fodinam exercuerat neque nomen suum inscribi curaverat tabulis eorum, quibus veniam metalli fodinas libere exercendi civitas indulserat, itaque partem reddituum ex novo metallo vicesimam quartam aerario haud praestiterat, a quovis cive actione non scripti metalli conveniri poterat. Quae coram Thesmothetis⁵¹⁾ instituenda eum habebat effectum, ut reus, alia forsitan poena addita, ad partem illam vicesimam quartam aerario praestandam condemnaretur. Metallorum fodinae enim, ut docet Demosthenes in oratione c. Pantanet., redimebantur a civitate⁵²⁾ et quidem magni, neutiquam vero a solis civibus, sed pari jure ab hospitibus et inquilinis. Si quis igitur novum opus metalli⁵³⁾ suscipere vellet, id indicare praefectis a populo ob hanc causam institutis, atque, ut veniam acciperet consilium suum exsequendi, partem vicesimam quartam metalli, quod industria sua invenerat, solvere obligabatur. Caeterum ad fraudem circa metalla commissam pertinet praeterea peculiare illud remedium juris, quod *Φάσις* dicitur⁵⁴⁾.

Huc etiam revocanda esse videtur.

VI. Γραφή νομίσματος διαφθορᾶς⁵⁵⁾ contra eum, qui nummos adulteravit eosque expendit. Capitis poenam lex minatur hisce verbis⁵⁶⁾: Ἐάν τις τὸ νόμισμα διαφθείρῃ θάνατον τὴν ζημίαν εἶναι.

Nummus adulter s. adulterinus est, vel cujus species non est bona⁵⁷⁾, vel qui publico signo caret⁵⁸⁾, vel denique qui debiti ponderis non est.

ἐργάζεσθαι μέταλλον τὸν μὴ ἀπογραφάμενον ἐξὴν τῷ βουλευμένῳ γράφεσθαι καὶ ἐλέγχειν. Quae Suidas animadvertit, totidem verbis leguntur apud Zonar. Cf. etiam Petit. de legg. A. II. lib. 7. tit. 12. Meurs. Them. A. II. c. 26. Illustrat hanc doctrinam etiam Demosth. orat. πρὸς Πανταίνετον, ejusque hic potissimum locus (p. 976 et 977, 5. ed. Reisk.): Οὗτος σαφῶς ὁ νόμος διεῖρηνεν, ὥν εἶναι δίκας προσήκει μεταλλικὰς. οὐκοῦν ὁ μὲν νόμος, ἐάν τις ἐξείλῃ τινὰ ἐκ τῆς ἐργασίας ὑπόδικον ποιεῖ; et paulo post: ἀλλὰ καὶ ἄλλο τι ἀδικῇ τις περὶ τὰ μέταλλα, καὶ τούτων εἰσὶ δίκαι. ὁρῶν γ', ὦ Πανταίνετε' ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστίν; ἂν ὑφάψῃ τις, ἂν ὅπλα ἐπιφέρει, ἂν ἐπικατατέμῃ τῶν μέτρων ἐντός.

51) Spectant luc verba Polluc. VIII. 9. εἰσάγουσιν οἱ θεσμοθέται δίκας μεταλλικὰς.

52) Παρὰ τῆς πόλεως.

53) Καινοτομίαν μετᾶλλων.

54) Cf. not. 38.

55) Petitus p. 510. Meier u. Schömann III. B. p. 346. 347.

56) Quae refert Demosth. in orat. c. Timocr. p. 481.

57) Quando inquit Demosth. I. I. ἀργύριν πρὸς χαλκὸν καὶ μόλυβδον κειραμμένον ἐστίν.

58) Quem παρὰσημον, παρατετυπωμένον, παρακεχαργμένον nominant.

Athenienses nummos adulterinos decussasse i. e. iis literam X Chiorum odio impressisse, memorant inter alios Hesychius et Auctor Etymologici M.

Qui numinos injussu reipublicae cudendos curarunt, num et quomodo puniti fuerint, nos fugit⁵⁹⁾).

Titulus IX.

Actiones, quibus legum militarium violatores coercentur¹⁾).

I. Γραφή ἀστρατείας est actio contra eum, qui in indicem s. catalogum militiae pedestris relatus in castris sese non stiterat²⁾. Praecepta legum huc pertinentium serius demum, enumeratis caeteris etiam delictis militaribus, quo simul spectant, allegare praestat.

II. Γραφή ἀναυμαχίου adversus eum competit, qui nave quidem non relicta tamen pugnae navali sese subtraxit³⁾).

III. Γραφή λειποστρατίου⁴⁾ et

IV. Γραφή λειποναυτίου contra eos obtinent, qui militiae pedestri vel navali adscripti exercitum vel navem, pugna incepta vel instante, deseruerant⁵⁾).

V. Γραφή λειποταξίου expositus erat, qui intra pugnam ob ignaviam ex acie recesserat⁶⁾).

59) De furto pecuniae publicae s. peculatu serius sub κλοπή sermo erit.

1) Petitus p. 665. 666. Heffter p. 156. 157. Meier u. Schömann III. B. p. 363—366. Platner II. p. 89—96. Pollux VIII. 6. (40). Λειποστρατίου, λειποταξίου, ἀστρατείας, λειποναυτίου, ἀναυμαχίου, τοῦ εἶναι τὴν ἀσπίδα, ἀφ' οὗ εἶψασις Κλεώνυμος. Idem VIII. 6. (42. 43.) λειποναυτίου μὲν ἐκρίνετο ὁ τὴν ναῦν ἐκλείπων, ὥσπερ ὁ τὴν τάξιν λειποταξίου. ἀναυμαχίου δὲ ὁ τὴν ναῦν μὴ λιπὼν μὴ μέντοι ναυμαχῆσαι. Thomas M. Οὐ μόνον λειποτάξιον, καὶ λειποταξία φημὲν, ἀλλὰ καὶ λειποστράτια, καὶ λειποστράτιον. Θουκυδίδης λειποστράτιον, εἴ τω ἐγένετο. Phavor. λειποτάκται λέγονται οἱ τὴν τάξιν λείψαντες, οἷς ἐπιτίμια ταῦτα ἐδίδοντο, ὥστε γενέσθαι κυνῶν μέληθηρα.

2) Ἀστράτευτος proprie is dicitur, qui nuquam in catalogum militum inscriptus est cf. Ulpianus in Olynth. III. p. 22.

3) Eum etiam, qui militiam navalem plane subterfugisset, huic actioni obnoxium fuisse, Heffterus l. l. p. 157. ex analogia γραφῆς ἀστρατείας argumentatur.

4) Occurrit etiam forma λειποστρατίου. Cf. Thomas M. not. 1.

5) Quae priores actiones itaque, uti Meierus l. l. p. 364. bene monet, actiones contra eos, qui officio militiae non satisfecerunt, duae posteriores vero actiones contra desertores militiae s. signorum nominari possunt.

6) Sed ex Meieri sententia l. l. p. 365. is etiam hac actione peti poterat, qui a strategis inter hoplitas receptus in exercitu plane non comparuerat; quin adeo casum affert p. 364. not. 11. quo Trierarchae, quia τριηραρχίαν locaverant, λειποταξίου damnabantur; cf. Demosth. de cor. trier. 1230. 15. Caeterum hujus criminis Lysias Alcibiadem arguit.

VI. Γραφή τοῦ ῥίψαι τὴν ἀσπίδα, *cujus argumentum jam ex ipso nomine intelligitur*⁷⁾. Spectat huc lex ex Lysiae verbis in orat. c. Theomn. repetenda: τὴν τὰ ὅπλα ἀποβεβληκότα ἄτιμον εἶναι. Quare non licebat alteri exprobrare ἀποβεβληκένας τὴν ἀσπίδα. Simile quid occurrit apud Francos, nam in lege Salica Tit. 32. c. 6. haec leguntur: Si quis alteri imputaverit, quod scutum suum projecisset in hoste, vel fugiendo pro timore, CXX den., qui faciunt sol. 111., culpabilis judicetur.

VII. Γραφή δειλίας, qua in universum ignavia militis vindicatur⁸⁾.

In omnia haec delicta militaria statuta erat ἀτιμία⁹⁾.

Suidas ἀναυμαχίου ὡς τοῦ μὴ στρατεύεσθαι, καὶ τοῦ λείπειν τὴν τάξιν, καὶ τοῦ τὰ ὅπλα ἀποβαλεῖν ζημίαι ἦσαν ὠρισμέναι ἐκ τῶν νόμων, οὕτω καὶ τοῦ μὴ ναυμαχεῖν τοῦτο τὸ ὄφλημα ἀναυμαχίου ἐκαλεῖτο, ὡς Ἀνδοκίδης οὕτω δὲ δεῖ καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν ἀτίμους εἶναι. Andocides de myst. p. 33: ἕτερος δὲ (τρόπος ἀτιμίας ἦν), ὃν τὰ μὲν σώματα ἄτιμα ἦν, τὴν δὲ οὐσίαν ἔσχον καὶ ἐκέκτηντο· τούτους ἔδει καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐκ τούτων ἀτίμους εἶναι· οὗτοι δ' ἂν ἦσαν, ὅποσοι λίποιεν τὴν τάξιν, ἢ ἀστρατείας ἢ δειλίας ἢ ἀναυμαχίου ὄφλοιεν, ἢ τὴν ἀσπίδα ἀποβάλοιεν. Quod si quis ἀστρατείας, ἢ λειποταξίου, ἢ δειλίας convictus et damnatus non temperaret sibi ab iis, de quibus hac lege cautum, rapiebatur ab Undecimviris ad Heliastarum tribunal, ut ei poena vel mulcta irrogaretur. Cf. Petitus p. 666. Horum similiumque casuum cognitionem Strategis commissam fuisse, testatur Lysias in orat. c. Alcib. C. 2. ὅσοι ἂν μάχης οὔσης εἰς τοῦπίσω ἀναχωρήσωσι καὶ ὅσοι ἂν ἐν τῇ περὶ στρατιᾶ μὴ παρῶσι, περὶ τούτων τοὺς στρατηγούς δικάζειν. Vid. Lect. Lysiac. Jo. Taylor p. 716. Adjutos fuisse Strategos in ejusmodi causis a Taxiarchis et nonnunquam forsitan a Phylarchis, judices porro e numero militum exauctoratorum electos fuisse, monet Meierus l. l. p. 366.

VIII. Γραφή contra eum, qui sine praevia δοκιμασία legitima stipendia inter equites fecerat¹⁰⁾.

7) Ex Aristophane notus est ῥίψασπις.

8) Aeschin. c. Ctesiph. p. 185. Lys. c. Alcib. p. 141. 144. 151. Heffterus l. l. p. 156. actioni δειλίας tanquam species subjungit γραφὰς λειποταξίου, τοῦ ῥίψαι τὴν ἀσπίδα, λειποναυτίου et ἀναυμαχίου.

9) Meier. de bon. damn. p. 124. sq. Ἀτίμιας poenam δειλοῦς καὶ λειποτάκταις irrogatam respexit quoque Aristoteles Nicomach. Lib. III. 8. Spartanos vero mortis adeo poenam in hoc genus delictorum statuisset, verba Aeliani apud Suidam in Κόκη indicant.

10) Meier l. l. p. 365.

IX. Γραφή αὐτομολίας, de qua jam Tit. II. p. 12 disseruimus.

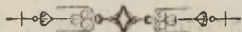
X. Γραφή contra Trierarchas, qui naves suas non reparaverant ¹¹⁾).

XI. Γραφὰς adversus eos etiam, qui arma sua vendidissent vel pignori dedidissent, in usu fuisse, probabile est, licet certa testimonia nos deficiant; quod pariter dicendum est

XII. de γραφαῖς aliisve remediis, procul dubio etiam Strategorum cognitioni commissis, adversus eos, qui tributa ob impensas in bellum factas vel faciendas imposita aut non solverant aut in suum commodum averterant ¹²⁾).

11) Meier l. l. p. 366. Boeckh l. l. II. p. 90. 94. et saepius. De remediis juris ad Trierarchiam in universum spectantibus doctissime, uti solet, disserit Platnerus l. l. II. p. 97—103, et, quoniam ibidem in universum actiones ob neglecta officia civilia obtinentes proponit, observationes aliquas de Choregia, Hestiasi et Gymnasiarchia, remedium juris nobis incognitorum ratione habita, p. 102. 103. adjicit.

12) Platner II. p. 103—106.

Caput II.

ΓΡΑΦΑΙ', QUAE AD CULTUM DEORUM, MORUM INTEGRITATEM ET SALUTEM PUBLICAM CONSERVANDAM PERTINENT.

Titulus I.

Γραφαί', quae proxime cum cultu deorum cohaerent.

Artic. I.

Γραφή ἀσεβείας ¹⁾).

Actio haec impietatis seu erga impios omnia omnino delicta in se complectitur, quibus cultus deorum in civitate agnitus violari potest, ideoque notione ἀσεβείας continentur et γραφῇ ἀσεβείας subjiuntur:

I. Atheismus ²⁾, cujus causa e. g. Theodorum quendam periculum denunciationis apud Areopagum nonnisi opitulante Demetrio elfugisse, Diogenes Laertius narrat.

II. Haeresis s. veneratio deorum et heroum ab Atheniensibus non receptorum. Qui cultum deorum peregrinorum, Areopago et populo non consentientibus, introducere conabatur, auctore Josepho capite plectebatur.

III. Mysteriorum violatio et patefactio. Si quis Mysteria, imprimis Cereris, vulgaverat, ex lege: τὸν ἐξειπόντα τὰ Μυστήρια τεθνάναι ³⁾ morti addicebatur.

1) Petitus p. 159, qui de Deorum apud Athenienses cultu, sacris aedibus, diebus festis et ludis copiose exponit lib. I. tit. I. p. 67—158. et de Sacrorum ministris ibid. tit. II. p. 158—170. Heffter p. 147—150. Meier u. Schömann III. B. p. 300—306. Platner II. p. 138—149.

2) Hesychius ἀσεβής· ἄθεος, ἀμαρτωλός.

3) Petitus p. 103.

Qua ex causa proscriptus fuit ab Atheniensibus Diagoras Melius, ac propositum talentum unum ei, qui illum interfecisset, duo, qui virum adduxisset ⁴⁾).

Aeschylus etiam in vitae discrimen venit, cum in tragoediis nonnulla, quae illa Mystera s. Initia spectabant, patefecisse crederetur ⁵⁾. Pariter Alcibiades impietatis accusatus est, quod Mystera domi suae per mimum egisset, capitisque damnatus est absens et bonis publicatis devotus per Eumolpidas, cujus devotionis exemplum in pila lapidea publice posita incisum fuit, quo firmior esset ejus memoria.

IV. Conatus nefarius in cultum deorum susceptus, e. g. per violationem rerum sacrarum, uti Hermarum ⁶⁾, porro olearum Palladi consecratarum ⁷⁾.

Sequebantur hoc delictum, uti videtur, exilium et bonorum confiscatio.

V. Parricidium, cui cum maxima simul impietas inesse censeretur, etiam qui occiso cognatione junctus non erat, adgredi poterat parricidam *γρᾶφι ἁσεβείας* ⁸⁾.

VI. Juventutis corruptela et morum depravatio. Sic e. g. Phryne ob morum pravitatem illecebris suis ortam tanquam *ἁσεβῆς* postulabatur ⁹⁾, quin adeo Socrates sapientissimus, quoniam tum juvenes ad nequitiam adduxisse tum haereseos sectator esse insimulabatur. In utroque ¹⁰⁾ casu Heliastae judicabant.

Quaevis *ἁσέβεια* primum ad *Ἀρχοντα Βασιλέα* deferebatur, qui causae cognitionem et decisionem pro casuum varietate ¹¹⁾ vel Heliastis, vel Areopago, vel iudicio singulari Eumolpidarum ¹²⁾ committere solebat.

Caeterum ob violatum cultum deorum Apagoge etiam et Endeixis locum capessere poterant.

4) Interpres Arist. ad Aves v. 1073 et ex eo Suidas sub *Διάγορας*.

5) Clemens Alexand. Stromat. II. p. 461.

6) Quam ob causam Aristippum ab Andocide in iudicium vocatum esse, constat ex Lysiae orat. contra Andoc. p. 53.

7) Exemplum memoratu dignum exstat in Lysiae orat. *ἐπὲρ σηκοῦ ἀπολ.*, ubi p. 64. discernuntur *ἐλαῖαι μογίαι* semper Palladi sacrae, et *ἰδία*.

8) Exempla vide apud Demosth. c. Timocr. T. III. p. 38. c. Androt. T. II. p. 276.

9) Plut. vit. X. orat. Hyperides. T. V. p. 168. Athen. Deipnos. XIII. 59.

10) Plut. Apol. Socrat. Xenoph. Memor. Socrat.

11) Quos qui accuratius perspicere cupit, adeat, quaeso, Heffterum l. l. p. 150. Quae varietas etiam impedimento erat, quominus una eademque poena quivis *ἁσεβῆς* affici posset.

12) Demosth. c. Androt. T. II. p. 284.

Denique memoratu digna sunt, quae Pollux affert de accusatore tunc morte plectendo, si reum impietatis haud convicerit ¹³⁾).

Artic. II.

Γραφή ἱεροσυλίας ¹⁾).

Accusabantur ἱεροσυλίας s. sacrilegii, qui res consecratas ex templis rapuerant, vel loca sacra vastaverant vel eadem in profana mutaverant, vel supplices ex templis protraxerant ²⁾).

In hoc crimine ponderando et puniendo poterat aut ³⁾) praecipue violatio templi ideoque ἀσέβεια sacrilegi in considerationem vocari tuncque γραφή ἱεροσυλίας ab Areopago dijudicanda apud Βασιλέα introduci, aut magis damni e rapina orti ratio haberi et in hoc casu res ad iudicium Thesmothetarum deferri vel, praesertim malefico ἐπ' αὐτοφώρῳ deprehenso, ἀπαγωγή ad Undecimviros fieri.

Sacrilegii convicti morte poenas dabant ⁴⁾), et bonis publicatis insepulti proijciebantur ⁵⁾).

13) VIII. 6. (41.) ὁ δὲ τῆς ἀσεβείας γραψάμενος, καὶ οὐχ ἔλων, ἐθανатоῦτο. De Aspasia ἀσεβείας accusata vide s. γραφή προαγωγείας.

1) Petitus p. 672. Heffter p. 153. Meier u. Schömann III. B. p. 306. 307. 352. 361. Platner II. p. 169. — E. Lexicographis solus Hesychius haec dicit: ἱερόσυλος τὰ ἱερὰ κλέπτων.

2) Saepe magna bella aliique eventus tristes exinde originem traxisse dicuntur; sic e. g. cum Lacedaemonii supplices Messenios ex templis rapuissent, sequebantur terrae motus et bellum cum mancipiis; porro propter lucum violatum Pericles movit bellum exitiosum toti Graeciae; item propter Delphicum templum spoliatum Phocenses dissipati sunt et hortatores sacrilegii variis modis perierunt; quae omnia multis verbis refert Pausanias in Phocaicis.

3) Quemadmodum ingeniose distiuguit Meierus l. l. p. 307. 361 et ita simul scrupulum intuitu quaestionis, ad quem cognitio hujus criminis pertinuerit, praeter alios etiam Boeckhio et Tittmanno injectum (cf. l. l. not. 42) removet.

4) Xenoph. Memorab. Socrat. lib. I. c. 2. 62. κατὰ δὲ τοὺς νόμους, εἰάν τις φανερὸς γενήται ἱεροσυλῶν, τούτῳ θάνατός ἐστιν ἢ ζημία. Xenoph. Apolog. Socrat. § 25.

5) Saltem sepultura intra fines Atticos iis denegabatur, Xenoph. Hellen. lib. I. c. 7. verba ipsa, cum simul ad proditores spectent, jam supra p. 10. not. 5. allegata sunt.

Artic. III.

Γραφή Φόνου¹⁾.

Leges Atheniensium de homicidio, quas cum deorum cultu arcte nexas fuisse, satis constat, maximam partem e Lycurgi *θεσμοῖς* repetitas Solo, additis fortasse supplementis, in suas legum tabulas (*ἄζονας*) recepit. Notio ipsa *Φόνου* quoniam latissimi ambitus est, Athenienses jam varias ejus species, quantum fieri posset, sejungendas esse statuerunt, quae numeris discretae in sequentibus enumerandae et illustrandae sunt²⁾.

I. *Φόνος ἐκ προνοίας* s. *ἐκούσιος* i. e. caedes consulto perpetrata. Judicabant de hoc crimine per Archonta Regem, cui *γραφή Φόνου* tradenda erat, ad ipsorum cognitionem delato una cum Rege³⁾ Areopagitae ex hac lege: *δικάζειν δὲ τὴν βουλὴν τὴν ἐν ἀρείῳ πάγῳ Φόνου, καὶ τραύματος ἐκ προνοίας, καὶ πυρκαϊᾶς, καὶ φαρμάκων, ἐὰν τις ἀποκτείνῃ δούς*⁴⁾, et auctorem capite puniebant, nisi intra certum tempus in exilium perpetuum ivisset, quod tamen affirmante Hefftero parricidis non licebat⁵⁾; bona vero homicidae aerario cedebant.

Demosthenes hoc intuitu c. Midiam T. II. p. 206 dicit: *ἔπειθ' οἱ Φονικοί, τοὺς μὲν ἐκ προνοίας ἀποκτινύνοντας, θανάτῳ καὶ αἰεφυγία, καὶ δημεύσει τῶν ὑπαρχόντων ζήμιουσιν* et c. Aristocr. T. III. p. 18 *τῶν γὰρ ἐκ προνοίας δεδήμευται ἡ οὐσία*.

Qui tamen loci, concedente ipso Hefftero l. I. not. 6, eam etiam admittunt inter-

1) Petitus p. 605—628. Heffter p. 133—146. Meier u. Schömann III. B. p. 307—310. Meier. de bon. damn. p. 18 sq. Matthiaeus etiam in diss. de jud. Athen. v. supra p. 6. not. 9. *Φονικός δίκας* accuratissime tractavit. Cf. praeterea Pollux VIII. 6. (40.) VIII. 9. (90.) VIII. 10. (117—120); apud Bekkerum Anecd. T. I. Δικ. ὄνομ. p. 194, *ἐὰν μέτοικόν τις ἀποκτείνῃ, φυγῆς μόνον καταδικάζεται· ἐὰν μὲντοι ἄσπὸν, θάνατος ἢ ζήμια*.

2) Cf. Heffter l. l. p. 134 sq.

3) Pollux VIII. 6. (90.): *καὶ (ὁ βασιλεὺς) τὰς τοῦ Φόνου δίκας εἰς Ἀρείον πάγον εἰσάγει καὶ τὸν στέφανον ἀποθέμενος σὺν αὐτοῖς δικάζει*.

4) Demosth. c. Aristocr. T. III. p. 11. ed. T. Narrantur autem duo insignia judicia deorum in Areopago locum habuisse, quorum in altero Orestes, quamquam matrem consulto interfecerat, in altero Mars, qui ob stuprum filiae suae illatum Halirrotheum filium Neptuni vita privaverat, absoluti sunt.

5) Pollux VIII. 10 (117) tamen, ad quem Heffterus l. l. p. 134. provocat, ex vulgari saltem lectione contrarium dicit. Totus nimirum locus Pollucis ita se habet: *δικαστήρια Ἀθηνῶν Ἀρείος πάγος· ἐδίκαζε δὲ Φόνου καὶ τραύματος ἐκ προνοίας, καὶ πυρκαϊᾶς, καὶ φαρμάκων, ἐὰν τις ἀποκτείνῃ δούς· ἐγίνετο δὲ διωμοσία, καὶ μετὰ αὐτὴν κρίσις· προουμιάζεσθαι δὲ οὐκ ἐξῆν οὐδὲ οἰκτιρίζεσθαι· μετὰ δὲ τὸν πρότερον λόγον, ἐξῆν φυγεῖν εἴ τις γυνέας εἴῃ ἀπεικτονώς*.

pretationem, ut nequaquam bona morte punitorum, sed nonnisi eorum, qui sponte solum vertissent, publicata esse censeamus ⁶⁾).

Meierus ⁷⁾ certe in eam inclinat sententiam, ut eorum tantum caedis voluntariae reorum, qui causae suae diffidentes post primam defensionem voluntario exilio sententiam iudicum praevertissent, bona publicata esse concedat, eorum autem, qui, exspectata iudicum sententia, in barathrum coniecti essent, substantiam bonorum ad liberos salvam pervenisse contendat ⁸⁾).

Demosthenes ⁹⁾ porro hanc nobiscum communicat legem singularem: *ἐὰν δὲ τις τὸν ἀνδρὸς φόνον κτείνῃ, ἢ αἵτιος ἢ φόνου, ἀπερχόμενον ἀγορᾶς, ἐφορίας, καὶ ἀθλων, καὶ ἱερῶν ἀμφικτυονικῶν, ὥσπερ τὸν Ἀθηναῖον κτείναντα, ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐνέχεσθαι διαγινώσκειν δὲ τοὺς ἐφετάς.*

Unde partim perspicimus Ephetas de hoc crimine tunc temporis cognovisse, partim argumentari possumus, (quod nimirum ex verbis: *ὥσπερ τὸν Ἀθηναῖον κτείναντα* concludi posse videtur et aliquatenus verbis e *Δικ. ὄνομ.* ap. Bekker. not. 1. allatis confirmatur) poenas diversas fuisse, prouti vel civis vel peregrinus s. *ξένος* interfectus esset ¹⁰⁾, quare aliter etiam res sese habuisse videtur, si civis, ac si *ξένος* caedem commisisset ¹¹⁾).

II. *Φόνος ἀκούσιος* s. caedes inconsulto facta, cujus cognitio iudicio in Palladio delata erat ¹²⁾. Reus convictus statis temporibus et via praescripta in exilium ire tenebatur ¹³⁾. Reditus in patriam tunc demum patebat, si veniam ab interfecti propinquis impetrasset ¹⁴⁾ et caedem piaculo luisset ¹⁵⁾.

6) Cui interpretationi firmamentum accedere videtur ex Polluce VIII. 9. (102), qui Poletis officium bona publicata vendendi tantum intuitu homicidarum profugorum tribuit.

7) De bon. damn. p. 18 sq.

8) Cf. Idem in Proc. Att. p. 307. not. 45.

9) Contra Aristocr. T. III. p. 15.

10) Quocum tamen Meierus l. l. p. 308. not. 45. non consentit.

11) Demosth. c. Aristocr. T. III. p. 18. ed. T., ubi Psephisma Aristocratis eam ob causam vituperatur, quod iu eo non discernatur, num factum illicitum a peregrino an a cive commissum fuerit.

12) Demosth. c. Aristocr. T. III. p. 27. ed. T. *δεύτερον δ' ἕτερον δικαστήριον, τὸ τῶν ἀκουσίων φόνων φανήσεται συγχέων, τὸ ἐπὶ Παλλαδίῃ.* Sic e. g. Telamon, quia in ludo Phocum fratrem et Patroclus, quia in ludo Clisouymum interfecerant, a iudicibus in Palladio exulare iubebantur. Simili ex causa Adrastus ap. Herodotum in exilium ire cogitur.

13) Demosth. l. l. p. 28: *τὸν ἀλόντα ἐπ' ἀκουσίῳ φόνῳ ἐν τισιν ὥρισμένοις χρόνοις ἀπελθεῖν τακτὴν ὁδόν, καὶ φεύγειν, ἕως ἂν αἰδήσεταιί τινα τῶν ἐν γένει τοῦ πεπονθότος.*

14) Demosth. l. l.

15) Demosth. l. l. *ἀλλὰ καὶ θῦσαι, καὶ καθαρθῆναι.*

Sunt quidem, qui auctoritate Hesychii¹⁶⁾ et Isaaci Tzetzae¹⁷⁾ commoti statuunt, licuisse profugo post annum Athenas redire, etiamsi interea propinquos occisi non placaverit; quod tamen cum Demosthenis verbis¹⁸⁾ conciliari posse negat Heffterus¹⁹⁾.

Observandum est, in caede non voluntaria iudices bonorum publicatione abstinuisse²⁰⁾, atque sub poena ei, qui in terra Attica alicui vim intulisset, irrogari solita prohibitum fuisse, ne quis exilio mulctatum ultra fines patriae persequeretur²¹⁾.

Φόνου ἀκουσίω duos etiam casus, quorum Demosthenes c. Everg. T. IV. p. 274 et c. Neaer. T. V. p. 154. ed. T. mentionem injicit, quibus novam speciem Φόνου, (sed etiam cognitioni iudicum in Palladio subjecti), scilicet caedem per verbera Matthiaeus (Opusc. vol. I. p. 150) constitui arbitratur, adsignandos esse Heffterus²²⁾ persuasum sibi habet, propterea quod in tali maleficio vix consilium mortem verberibus inferendi praesumi queat.

III. Nex consulto quidem, sed ex justa causa alicui illata ideoque poenae non obnoxia, de qua in Delphinio iudicabatur²³⁾.

Iustae vero vel saltem excusandae habentur ex. gr., mors ignoto belli tempore vel latroni illata, caedes stupratoris apud uxorem, matrem, filiam, sororem vel concubinam liberorum ingenuorum procreandorum causa adscitam deprehensi²⁴⁾, nex a medico mala curatione, sed sine dolo malo effecta; nec non caedes in avertenda vi injusta (contra χειρῶν ἀδίκων ἄρχοντα) commissa²⁵⁾.

16) S. v. ἀπειναυτισμός· ἡ εἰς ἐνιαυτὸν φυγὴ τοῖς φόνον δράσασιν. Quae tamen vox e. g. apud Plat. de leg. lib. IX. p. 334, etiam exilium duorum, trium pluriumve annorum denotat.

17) Ad Lycophr. v. 1039.

18) Cf. not. 14.

19) Contradicente vero Meiero, qui l. l. p. 307. not. 45, quaestione mota (sed non decisa), num propinquis etiam cum auctore caedis consulto factae reconciliari licuerit; sententiam Heffteri repudiat, lege nimirum reconciliationem, si intra ἐπειναυτισμὸν subsequuta non fuerit, suppleri potuisse statuens. Quod ad me attinet, non possum non in Heffteri sententiam discedere, partim ob clarissima Demosthenis verba, partim quoniam mihi non innotuit, leges aliquid, quod ipsae faciendum sanxerint, supplere i. e. pro facto habere, etiamsi factum non sit.

20) Demosth. c. Aristocr. T. III. p. 18. ed. T.

21) Demosth. l. l. ἐάν τις τινὰ τῶν ἀνδροφόνων τῶν ἐξεληλυθόντων, ὧν τὰ χρήματα ἐπίτιμα, πέγρα ὄρου ἱλαύνῃ, ἢ φέρῃ, ἢ ἄλλῃ, τὰ ἴσα ὀφείλειν, ὅσα περ, ἂν καὶ ἐν τῇ ἡμετέρῃ δόξῃ.

22) L. l. p. 137. not. 25.

23) Demosth. c. Aristocr. p. 28.

24) Demosth. c. Aristocr. p. 20. Lys. de Eratosth. caede p. 9.

25) Demosth. c. Aristocr. p. 22. Sic e. g. Theseus causa dicta in Delphinio absolutus est, cum interfecisset Palantidas regnum ipsius appetentes. Cf. Pollux VIII. 10. (119.)

IV. Φόνος ἐκούσιος illatus ab eo, qui jam propter Φόνον ἀκούσιον in exilio vivens nondum veniam caedis impetraverat a propinquis occisi. Qui casus propterea memorabilis est, quod pertinet ad Dicasterium ἐν Φρεάττοϊ; num vero singularis ab eodem poena pronunciata fuerit, compertum non habemus.

V. Mors, cui causam dedit res inanimata e. g. lapis, lignum, ferrum vel simile quid²⁶⁾, ita ut de vi humana adjutrice non constaret²⁷⁾.

Causae cognitio iudicio in Prytaneo competebat. Rem vero mortiferam per Φυλοβασιλεῖς i. e. sacerdotes singularum Phylarum ex genere Eupatridarum²⁸⁾ ultra fines Atticos ejectam fuisse, Pollux narrat²⁹⁾, quod sine dubio religione commoti faciebant, ut terram Atticam sanguine humano maculatam expiarent³⁰⁾.

Sequuntur jam peculiares quaedam species homicidii:

1. Βούλευσις³¹⁾ i. e. caedes ex insidiis facta. Harpocratonis³²⁾ verba huc spectantia sunt: ἐγκλήματος ὄνομα ἐπὶ δυοῖν ταττόμενον πραγμάτων, τὸ μὲν γὰρ ἐστίν, ὅταν ἐξ ἐπιβουλῆς τις τινὶ κατασκευάσῃ θάνατον, εἴαν τε ἀποθάνῃ ὁ ἐπιβουλευθεὶς, εἴαν τε μή³³⁾ (alio loco refert Ephetas in Palladio de Φόνῳ ἐκούσιῳ et de βουλεύσει, sententias tulisse). Quae Heffterus recte castigat, quippe quae jam per se ambigua vix conciliari passint cum rei natura et iis, quae aliunde cognita tenemus. Insidiae nimirum vitae structae propositum ex dolo malo profectum produnt, quare morte subsequuta exstat Φόνος ἐκούσιος, cujus cognitio, quod supra diximus, non ad iudicium in Palladio, sed ad senatum Areopagiticum pertinebat; morte vero non subsequuta existimabant Athenienses

26) Aeschines c. Ctesiph. p. 88. huc refert omnia quoque ἀγνώμονα et ἄφωνα, ideoque etiam animalia.

27) Demosth. c. Aristocr. T. III. p. 21.

28) Pollux VIII. 9. (90).

29) VIII. 10. (120) τὸ ἐπὶ Πρυτανείῳ δικάζει δὲ περὶ τῶν ἀποκτεινάντων, καὶ ὡς ἄφανεῖς καὶ περὶ τῶν ἀψύχων τῶν ἐμπεσόντων. καὶ ἀποκτεινάντων, προειστήκεισαν δὲ τούτου τοῦ δικαστηρίου Φυλοβασιλεῖς, οὓς ἔδει τὸ ἐμπεσὸν ἀψύχον ὑπερορίσαι.

30) Petitum, qui ex verbis Pollucis l. l. colligit, homicidas profugos in contumaciam condemnatos fuisse, docte, ex more suo, refellit Heffterus l. l. p. 139 et acute ostendit, Pollucis errorem ortum esse ex male intellectis verbis Demosthenis c. Aristocr. T. III. p. 29: εἴαν τὸν μὲν βαλόντα ἀγνοῇ τις, unde argumentatus est Pollux, δικαστήριον ἐπὶ Πρυτανείῳ tunc demum in homicidium inquisivisse, si alius homo ad necem contulisse videretur.

31) Heffter p. 140. Meier u. Schömau III. B. p. 312—314. Alio sensu Βούλευσις jam supra Cap. I. Tit. VIII. commemorata est.

32) Sub v. Βούλευσις. Cf. etiam sub v. ἐπὶ Παλλαδίῳ δικαστήριον.

33) Reliqua vide. p. 25. not. 25.

adesse crimen *τραύματος ἐκ προνοίας* (de quo Cap. III. sermo erit). Difficultatem fortasse ita removeri posse opinatur Heffterus³⁴⁾, ut sumamus ex principiis juris Attici *βουλεύσει* notionem etiam *φόνου ἐκουσίου* inesse, hoc respectu vero eandem sane ad iudicium in Palladio delegari potuisse.

Plato³⁵⁾ quidem etiam *ἐπιβούλευσιν* sine *αὐτοχειρίᾳ* pro specie criminis *φόνου* declarat, sed intelligit sub ea casum, quo quis, etiamsi alterum non sua manu interfecerit, tamen auctor caedis habendus sit. Jam vero ex jure Attico suasor pariter atque effector criminis punitur, ideoque necessaria non erat singularis lex de *ἐπιβουλεύσει φόνου*. Num si quis voluntatem necandi facto aliquo externo (deficiente quippe omni facto externo voluntatis poenam plane cessare, non est quod moneamus, cogitationis poenam enim nemo patitur, ut est in proverbio notissimo) manifestaverit quidem, sed impedimento fortuito retentus ad exitum non adduxerit, talis voluntas sub *βουλεύσεως* nomine punita fuerit, nos latet.

2. Veneficium s. *ἐάν τις ἀποκτείνῃ φάρμακα δούς*³⁶⁾. In lege a Demosthene³⁷⁾ nobis servata cognitio hujus criminis Areopago demandatur, sed probabiliter tunc tantum, si animus necandi re vera adest; quare uxor, quae maritum philtis oblatis necaverat, ab Areopagitis absolvebatur³⁸⁾, quemadmodum etiam noverca, ab Antiphontis cliente veneficii accusata, necem mariti eo excusabat, quod ei noxios liquores tanquam philtum insciens praeberit³⁹⁾. Vix tamen dubitari potest, factum tale pro *φόνῳ ἀκουσίῳ* saltem haberi ideoque ad iudicium in Palladio deferri potuisse.

Γραφή φαρμακῶν s. *φαρμακείας*⁴⁰⁾ itaque⁴¹⁾ contra eum institui potuit,

34) L. I. p. 140.

35) De leg. Lib. IX. p. 339. ed. T. Cf. ibid. p. 323. 331. 336.

36) Hesychius *φάρμακα βοτάναι· χρώματα καὶ πᾶσα πόα*. Etymol. Gudian. *φάρμακα, ἰάματα· φάρμακα γὰρ κυρίως ἐκεῖνα λέγονται, τὰ οἷον ἐπιφέροντα τὸ ἄκος, ἢ γὰρ ἰᾶσιν, ἢ τὰ φέροντα ἄκεσιν*. Thom. M. *φάρμακα καὶ τὰ θεραπεύοντα, καὶ τὰ φθείροντα· φαρμακεία δὲ ὡς ἐπιτοπολὺ ἢ διὰ δηλητηρίου τινὸς γινομένη βλάβη*. Photius et Zonaras similia habent. Lex. Rhet. ap. Bekkerum T. I. p. 311. 10. Pollux VIII. 10. (117) cf. not. 5. Ammon. de differ. adfin. vocabul. ed. L. C. Valckenaer Lips. 1822. p. 135: *φαρμακεία γοητείας διαφέρει· φαρμακεία μὲν γὰρ κυρίως ἢ βλάβη ἢ διὰ δηλητηρίου τινὸς γινομένη φαρμάκου· γοητεία δὲ ἢ ὑπὸ ἐπικλήσεώς τε καὶ ἐπαοιδῆς*.

37) c. Aristocr. T. III. p. 11.

38) Aristot. in Ethic. Magn. I. 18.

39) Cf. Antiph. orat. c. noverc.

40) Quam terminationem vocis habet Auctor argum. ad orat. Antiph. p. 605. Cf. Schemdius de Areop. 5. 5.

41) Quae in Scholis Rhetorum saepe argumentum exercitationis praebebat et in qua occupatae sunt declamatio quaedam scholastica Antiphontis ejusque oratio super morte Choreutae, unde tamen, quando illi actioni locus fuerit, non satis elucescit.

qui necandi ⁴²⁾ consilio alicui venenum aut sua aut aliena manu praeberat eoque effecerat, ut ille moreretur, vel saltem mente alienaretur. Quos effectus capitis poena sequebatur ⁴³⁾; alias vero nonnisi *γρᾶφὴ βουλευσεως* legibus concedebatur ⁴⁴⁾.

3. Mors voluntaria; quae cum Athenis ita esset prohibita, ut manus mortifera amputata separatim sepeliretur, quaestio, num de hoc delicto Heliastae judicaverint, et porro, num conatus jam mortem sibi inferendi punitus fuerit, moveri quidem, sed deficientibus scriptoribus, qui de hac re aliquid afferant, dissolvi non potest ⁴⁵⁾.

4. *Γρᾶφὴ ἀμβλώσεως* ⁴⁶⁾ contra eos, qui per abortiva (*ἀμβλωθρίδια*) abortionem (*ἀμβλωσιν, ἀμβλωμα*) effecerant. Oratio, quam Lysias ⁴⁷⁾ *περὶ ἀμβλώσεως* habuisse fertur, cum nostram aetatem non tulerit, nos quidem praeterit, quanti momenti in jure Attico controversiae philosophorum veterum ⁴⁸⁾ de eo, num foetus humanus nondum a matre sejunctus pro homine, an solummodo pro parte viscerum matris habendus sit, fuerint ad poenam *ἀμβλώσεως* definiendam, *φόνου* tamen naturam ei adscriptam non fuisse, pro certo affirmare licebit ⁴⁹⁾.

Archonta *Βασιλέα* de omnibus *Φονικαῖς δίκαις*, quas *ἀγῶνας ἀτιμήτους* esse, verbo saltem tangendum, excepta apagoge et endeixi, primam cognitionem instituisse auctor est Suidas, licet Pollux potestatem ejus ad causas vel in Areopago vel in Prytaneo ⁵⁰⁾ ventilandas restringat.

Denique observatu dignum est ⁵¹⁾, in accusando homicidio conspicuam esse exceptionem a regula, quae actionis publicae instituendae copiam cuique civi Atheniensi, etiamsi factum, quod persequitur, nequiquam ipsius personam tetigerit, facere soleat.

42) Vel etiam sec. Antiph. p. 615 amoris excitandi causa, quod tamen dubium est ob locum Aristotel. not. 38 allegatum.

43) Antiph. l. l. Aelian. V. H. V. 18. Plutarch. de ser. num. vind. c. 7.

44) Meier l. l. p. 312.

45) Meier l. l. p. 310.

46) Meier l. l. p. 310. 311. Etymol. M. *ἀμβλῶσαι*· τὸ ἀτελὲς βρέφος ἀποβαλεῖν καὶ τὰ πρὸς τοῦτο φάρμακα *ἀμβλωθρίδια* καλοῦσιν οἱ ἱατροί. Ἀριστοφάνης, καὶ Φροντίδ' ἐξημβλωκας ἐξηνημένην. Ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ἀμπέλων. Ὅποτε γὰρ αὗται τοὺς λεγομένους ὀφθαλμοὺς ἀποκαυθεῖεν, λέγουσιν αὐτὰς ἀμβλυώττειν· ἀντὶ τοῦ, οὗ τελεσφοροῦσι καρπὸν. Καὶ ἐπὶ τῶν γυναικῶν τῶν ἀτελῇ τὰ βρέφη ἐκβαλουσῶν λέγεται ἀμβλυώττειν, καὶ κατὰ συγκοπὴν ἀμβλῶττειν.

47) Lys. fr. p. 8. ap. Reiske.

48) Arist. Polit. VII. 10. 70. Pseudo-Plutarch. Placit. philos. V. 15.

49) Meier l. l. p. 311.

50) Quarum intuitu adeo *φυλοβασιλεῖς* tanquam praesides dicasterii nominat.

51) Heffter l. l. p. 142—146.

In Thesmo Draconis nimirum servato nobis a Demosthene⁵²⁾ haec leguntur: προειπεῖν τῷ κτείναντι ἐν ἀγορᾷ ἐντὸς ἀνεψιότητος καὶ ἀνεψιοῦ, συνδιάκειν δὲ καὶ ἀνεψιῶν παῖδας, καὶ γαμβροὺς, καὶ ἀνεψιοὺς, καὶ πενθεροὺς, καὶ ἀνεψιαδοὺς, καὶ φράτορας· ἐὰν δὲ αἰδέσασθαι δέῃ, ἐὰν μὲν πατὴρ ᾦ, ἢ ἀδελφὸς, ἢ υἱεῖς, πάντας, ἢ τὸν κωλύοντα κρατεῖν. ἐὰν δὲ τούτων μηδεὶς ᾦ, κτείνῃ δ' ἄκων, γινῶσι δ' οἱ πεντήκοντα καὶ εἰς, (ἢ οἱ ἐφέται) ἄκοντα κτεῖναι, αἰδεσάσθων οἱ φράτορες, ἐὰν θέλωσι, δέκα· τούτους δ' οἱ πεντήκοντα καὶ εἰς ἀρι- στήνδην αἰρεῖσθων· καὶ οἱ πρότερον κτείναντες ἐν τῷδε τῷ θεσμῷ ἐνεχέσθων.

Quae praecepta Demosthenis⁵³⁾ adhuc aevo normam praebuisse in quae- stione, quis jus haberet, et procul dubio simul officium, homicidam persequendi, responsum ab Exegetis in orat. c. Everg. l. l. pronunciatum luculentissime probat. Theophemus quidam feminam in domo oratoris viventem, sed neque cognationis, neque servitutis vinculo ei junctam interfecerat. Exegetae jam vero disertis verbis vetant, ne ille Theophemum ac- cuset, cum leges obstant. Orator paulo post, enumerata serie personarum lege ad ulci- scendam mortem propinquo suo illatam vocatarum, observat, praeterea caedem nonnisi domino in servo suo factam ulcisci⁵⁴⁾ licere.

Ex quibus etiam manifestum fit, cur Midias non ipse inimicum suum Demosthenem caedis commissae accusaverit, immo potius caesi *οἰκείου* ad accusandum impulerit.

Sanguinis ultio s. vindicta⁵⁵⁾ igitur, quemadmodum apud Germanos pristinos et gentes Slavicae originis in usu erat, sic apud Graecos etiam nobis occurrit.

52) . In orat. c. Macart. T. IV. p. 172. Cf. etiam orat. c. Everg. T. IV. p. 270. Pollux VIII. 10. (118.) et e recentioribus Bunsen de jure hered. Athen. qui p. 36 sq. accuratissime hanc quaestionem explicat et Schneider de jure hered. Athen. p. 44.

53) Praeterea hac lege Praesidi Demi officium injungebatur, Demum, intra cujus fines homo occisus fuisset, solemnibus ritibus lustrandi sepeliendique cadaveris curam habere.

54) Bunsen l. l. animadvertit, servum pro *οἰκείῳ* domini habitum fuisse ideoque cognationem quandam civilem inter utrumque intercessisse.

55) In cujus indolem inquirere eo magis ob angustias temporis supersedere possum, quo diligentius et doctius ab eruditissimis viris, e. g. quantum ad Athenienses ab Hefftero l. l. p. 144 sq., Germanorum intuitu a Philippso in egregia histor. jur. Germ., et Slavorum praesertim (nam aliarum etiam gentium, immo ipsorum Graecorum opiniones ibidem considerari, inscriptio jam indicat) ratione habita a Tobienio, collega conjunctissimo, in libro ita iuscripto: *Die Blut-Rache nach allem russischen Rechte, verglichen mit der Blut-Rache der Israeliten und Araber, der Griechen und Römer und der Germanen. 1. Theil* 198 S. Dorpat 1840; indagatum et explauatum est hoc institutum.

Titulus II.

Γραφαί, quae ad morum integritatem et salutem publicam conservandam
augendamque referendae sunt.

Artic. I.

Γραφή ἀργίας¹⁾.

Actio ignavi otii s. de ignavo otio, unica actionum Atticarum peculiari libello eoque doctrinae laude conspicuo illustrata²⁾, est remedium juris, quo quis vitae desidiosae arguitur³⁾. Cum a quovis cive contra quemvis, qui talem vitam degeret, in-

1) Petitus p. 520. Heffter p. 170. Meier u. Schömann III. B. p. 288. 299. Platner II. p. 150—153.

2) Roth. Diss. de actione ignavi otii Lips. 1807. Quem tamen libellum hand cognitum habuisse videntur omnes, qui nostris temporibus de Athen. actionibus scripserunt.

3) Loci praecipui Veterum ad hanc actionem et in universum ad ignavum otium spectantes sunt: Pollux VIII. 6. (40. 42) τῆς δὲ ἀργίας ἐπὶ μὲν Δράκοντος ἀτιμία ἦν τὸ τίμημα, ἐπὶ δὲ Σόλωνος, εἰ τοῖς τις ἀλῶν, ἡτιμοῦτο. Plut. contra in vita Sol. sub fin. ait: ὡς δὲ Θεόφραστος ἰστόρηκε, καὶ τὸν τῆς ἀργίας νόμον οὐ Σόλων ἐθήκεν, ἀλλὰ Πεισίστρατος.

Plut. in Solone cap. 17. (ed. Schaef. p. 216) μία γὰρ ὀλίγου δεῖν ἅπασιν ὤριστο τοῖς ἀμαρτάνουσι ζημία θάνατος, ὥστε καὶ τοὺς ἀργίας ἀλόντας ἀποθνήσκειν.

Herodotus Euterpe c. 177, νόμον τε Αἰγυπτίοις τόνδε Ἄμασις ἐστὶ ὁ καταστήσας ἀποδεικνύσαι ἕτεος ἐκάστου τῷ νομάρχῃ πάντα τινὰ Αἰγυπτίων, ὅθεν βιοῦνται μηδὲ ποιεῖντα ταῦτα, μηδὲ ἀποφαίνοντα δικαίην ζῆν, ἰθύνεσθαι θανάτῳ. Σόλων δὲ ὁ Ἀθηναῖος λαβὼν ἐξ Αἰγύπτου τοῦτον τὸν νόμον, Ἀθηναίοις ἐθετο τῷ ἐκείνοι ἐς αἰεὶ χρεῶνται, ὅντι ἀμώμῳ νόμῳ.

Diod. Siculus. Lib. I. c. 77: προσέτετακτο δὲ καὶ πᾶσι τοῖς Αἰγυπτίοις ἀπογράφεσθαι πρὸς τοὺς ἄρχοντας, ἀπὸ τίνων ἕκαστος προῖζεται τὸν βίον, καὶ τὸν ἐν τούτοις ψευδόμενον, ἢ πόρῳ ἄδικον ἐπιτελοῦντα θανάτῳ περιπίπτειν ἢ ἀναγκαῖον λέγεται δὲ τοῦτον τὸν νόμον ὑπὸ Σόλωνος παραβαλόντος εἰς Αἴγυπτον εἰς τὰς Ἀθήνας μετενεχθῆναι.

Plut. in Solone c. 22. καὶ τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴν ἔταξεν ἐπισκόπειν, ὅθεν ἕκαστος ἔχει τὰ ἐπιτήδεα καὶ τοὺς ἀργούς κολάζειν.

Arist. Polit. Lib. II. c. 8, ἐν γὰρ ὑφ' ἐνὸς ἔργον ἀριστ' ἀποτελεῖται. δεῖ δ' ὅπως γίνηται τοῦτ' ὁρᾶν τὸν νομοθέτην, καὶ μὴ προστάττειν τὸν αὐτὸν αὐλεῖν καὶ σκυτοτομεῖν.

Legem apud Athenienses scriptam fuisse hisce verbis: μὴ ἐξεῖναι ἀργὸν τρέφειν οἰκίτην, plures scriptores memoriae prodiderunt.

Melanchthon in Collat. act. for. Att. praec. (cf. supra p. 5. not. 6.) p. 793 ait: in hoc praecepto recitabo et accusationem ἀργίας, i. e. otii, quae instituebatur contra cives, qui non exercebant agriculturam aut artem certam; ex veteribus legibus a Dracone latis poena erat infamia, si quis semel ac primum damnatus erat de otio. Postea Solon ita mitigavit, ut infamis esset tertio damna-

stitui potuerit ex hac lege: ὁ ἀργὸς ὑπεύθυνος ἔστω παντὶ τῷ βουλομένῳ γράφεσθαι recte adnumeratur actionibus publicis. Derivatur plerumque ab Aegyptiis ratione habita imprimis eorum, quae Herodotus Histor. Lib. II. c. 102 narrat de Sesostri in itinere suo per regiones gentium, quas strenuas invenisset, stelas i. e. cippos lapideos, indicantes regis nomen et patriam, per regiones vero, quarum incolae inertes sese prae buerant, cippos cum notis ignaviae et desidiaie ponente, et Lib. II. c. 177 de Amasi 4).

Poenam capitalem Amasis statuit non modo in universum in otiosos, sed etiam in eos, qui vitae genus praesidi non possent probare. Cujus rei exempla obvia nobis sunt et alibi, apud Sardones enim, teste Aeliano 5), et apud Lucanos, auctore Nic. Damasceno apud Stobaeum serm. 42., poenae socordiaie stabilitae erant. Quod ita institutum fuisse videtur, non modo eam ob causam, ut cives vitae laboriosae et quae civitati utilis esset adsuescerent, sed praeterea, ut a seditionibus, ad quas proni sunt, qui labores fugiunt, retinerentur.

Meierus 6) cum iis, qui ex Aegypto hanc actionem 7) repetunt, haud consentit, et quidem propterea, quod jam ante Solonem Draco, et post Solonem Pisistratus, leges de inertia, quarum nexus cum Aegypto demonstrari nequeat, scripserint. Quae tamen argumenta num sufficiant, cum certo sciamus, multa ex Aegypto ad Graecos translata fuisse juris et vitae instituta, alii videant.

Cohaerent cum praeceptis de ignavo otio haud raro aliqua ratione leges sumtuariae veterum, sic. e. g. apud Corinthios 8) si quis splendidius obsonari animadver-

tus. Volebat enim prioribus judiciis commonefactum instituere postea certas operas. Quod si non faciebat, apparebant deinde contumacia, petulantia et malitiose confirmata ignavia et contemptus legum, quae sunt digna graviore poena. Huic accusationi Latina nulla respondet, cum quidem ad disciplinam utilissimum sit prohibere ignavum otium, quia verum est illud dictum Catonis: „nihil agendo discunt homines mala agere. Et iuopia multos hortatur, ut confugiant ad malas artes.“

Quae omnia verissime sunt dicta, nam nemo facile infitias ibit, labore nihil gravius, nihil efficacius esse ad mores civium emendandos et prosperitatem civitatis augendam, siquidem vitae laboriosae procul dubio maxima sit vis in vitiis hominum sauandis eliminandisque vel saltem coercendis et minueudis.

4) Vide hunc locum in not. 3.

5) Var. Hist. Lib. IV. c. 1: τῶν δὲ αὐτῶν ἐστὶ νόμος τοιοῦτος. Ἀργίως ἦσαν δίκαι, καὶ τὸν εἰπὴ ζῶντα ἔδει κρίνεσθαι, καὶ δίδόναι τὰς εὐθύνas, ἀποδεικνύντα, ὅθεν ζῇ.

6) L. I. p. 299.

7) Vel in universum νόμον ἀργίας, cujus mentio apud Demosthenem etiam occurrit.

8) Roth. I. I. p. 13. 14.

teretur, interrogabatur, quid ageret et unde sumtus sibi suppeditarent, atque, si sumtus rem familiarem superarent, interdicebatur ei hoc vitae genere; si vero, nihil in bonis habens, genio indulgere pergeret, capitis ob malum, quo uti eum praesumebant, vitae genus damnabatur⁹⁾. Apud Lacedaemonios etiam ignavi otii iudicium constitutum fuisse ex Aeliano potissimum liquet¹⁰⁾, qui memorabile hoc adjicit strenuae Lacedaemoniorum vitae exemplum: Ephori Lacedaemoniorum, nuncio accepto milites, qui Deceliae (Atheniensium oppido) in praesidio erant collocati, deambulationibus uti pomeridianis, litteris ad eos datis jusserunt, non otii, sed solummodo corporis exercendi causa, deambulare. Imprimis tamen Athenienses eos, qui re familiari haud instructi neque certo quaestui operam dantes lautius viverent, poena quadam afficiendos esse statuebant¹¹⁾. Quam ob causam singulis annis omnes cives coram magistratu sese sistere jubebantur declaraturi, quonam modo vitam sustentarent.

Disertis verbis haec apud Athenienses scripta erat lex: quemvis otii ignavi suspectum a quocunque cive accusari posse; atque hujus legis respectu habito actio publica otii ignavi concedebatur¹²⁾. Licet vero de ipsa re dubitare haud possimus, tamen de auctore hujus legis non satis constat. Plurimi quidem eam a Solone repetunt¹³⁾, sed ex aliorum testimoniis Draconi potius tribuenda est¹⁴⁾.

Si vero fidem habemus Theophrasto apud Plutarchum in Solone¹⁵⁾, ne a Solone quidem, sed a Pisistrato demum lex illa de otio ignavo profecta est.

9) Quam legem Diphilus apud Athen. Deipnos. Lib. VI. per versns exponit.

10) Var. Hist. Lib. II. c. 5.: Λακεδαιμόνιοι δεινὴν ἐποιοῦντο τοῦ χρόνου τὴν φειδῶ, ταμεινόμενοι πανταχοῦθεν αὐτὸν εἰς τὰ ἐπιγόμενα, καὶ μηδενὶ τῶν πολιτῶν ἐπιτρέποντες, μήτε βραδυνεῦειν, μήτε βραδυμεῖν εἰς αὐτὸν, ὥς ἂν μὴ πρὸς τὰ ἐξω τῆς ἀρετῆς ἀναλίσκόμενος, εἴτα μάτην διαφθείροιτο. Aelianus etiam narrat, apud Lacones morem obtinuisse, ut otiosi verberibus afficerentur ab Ephoris.

11) Cf. Cujacius ad Nov. 80. in Exposit. Nov. p. 117. 414. ed. Paris. a. 1577.

12) Cujus mentionem injicit praeter alios: Athenaeus Deipn. Lib. IV. 65: ὅτι δὲ τοὺς ἀσώτους καὶ τοὺς μὴ ἐκ τινος περιστάσεως ζῶντας τὸ παλαιὸν ἀνεκαλοῦντο Ἀρεοπαγῖται, καὶ ἐκόλαζον, ἰστορήσαν Φανόδημος καὶ Φιλόχορος, ἄλλοι τε πλείονες.

13) Cf. Herod. Lib. II. c. 177. Diod. Sic. Lib. I. p. 49.

14) Quod e. g. testatur Lysias, quem Niciam ἀργίας accusavisse Pollux VIII. 6. scribit; deinde Diog. Laërt. in Solone hisce verbis: καὶ ὁ ἀργὸς ὑπεύθυνος ἔστω παντὶ τῷ βουλευμένῳ γράφεσθαι. Λυσίας δὲ ἐν τῷ κατὰ τοῦ Νικίου Δράκοντά φησι γεγραμέναι τὸν νόμον. Cf. Jo. Taylor. Lect. Lys. p. 707 et 708.

15) T. I. p. 95. ed. H.: καὶ τὸν τῆς ἀργίας νόμον οὐ Σόλων ἐθηκεν, ἀλλὰ Πεισίστρατος, ὃς τὴν τε χώραν ἐνεργεστέραν καὶ τὴν πόλιν ἡρεμιοτέραν ἐποίησεν.

Diversas hasce bene inter se conciliari posse leges, persuasum sibi habet Routhius¹⁶⁾, si nempe statuamus, primo Draconem legem de otio ignavo ab Aegyptiis mutuata sanxisse, et quidem poena capitali proposita¹⁷⁾, Solonem eam, mitiori tamen poena substituta, repetivisse, repetitam denique Pisistratum confirmasse. Areopagitarum autem erat cognitio de vitae genere, quo quisque civis uteretur, atque exempla poenarum ab iis ob vitam desidiosam, praevia causae cognitione, irrogatarum memorantur ab Athenaeo¹⁸⁾ et Diogene Laërtio¹⁹⁾. Actio publica vero, quae praeterea cuivis civi contra inertes et desidiosos, uti jam supra vidimus, patebat, movenda erat apud Archontem Eponymum²⁰⁾. Vestigia denique legis de ignavo otio et forsitan adeo actionis ad Romanos etiam traductae obvia sunt apud Gellium²¹⁾, Asconium Pedianum²²⁾ et praecipue in duabus Imperatorum sanctionibus, altera Gratiani, Valentiniani et Theodosii²³⁾, altera Justiniani²⁴⁾.

Artic. II.

Γραφή ἀγαμίου¹⁾.

Inter actiones publicas, quae jus familiae tangunt, haec etiam referenda est actio, quae tamen tenebris quodammodo, deficientibus, qui de ea certi aliquid nobiscum communicent, scriptoribus, tecta est. Affirmant solummodo scriptores quidam, quorum non prima est auctoritas, Solonem jam coelibatum interdixisse atque actionem publicam contra

16) L. l. p. 18.

17) Plut. in Sol. l. l. ὥστε καὶ τοὺς ἀργίας ἀλόντας ἀποθνήσκειν.

18) Lib. IV. c. 20.

19) In Cleanthe VII. 169.

20) Cf. Lex. Rhet. apud Bekkerum T. I. p. 310.

21) Noct. Att. lib. II. c. 24.

22) Comm. in orat. Cic. Verr. Lugd. Bat. 1644. 12. p. 86.

23) Leg. un. C. de mendicantibus validis 11. 25.

24) Nov. (graeca) 80. c. 5.

1) Meier u. Schömann III. B. p. 286. 287. Cf. etiam Atheu. lib. XIII. princ. R. Forner. VI. rer. quot. 2. G. Forner. ad l. 135. D. de V. S. Pollux III. 3. (48): ἦσαν δὲ καὶ ἀγαμίου δίκαι πολλὰχοῦ, καὶ ὀφθαμίου, καὶ κυκογαμίου ἐν Λακεδαιμόσι. VIII. 6. (40). ἀγαμίου. παρὰ δὲ Λακεδαιμονίοις, καὶ ὀφθαμίου, καὶ κακογαμίου. Συνα. λέξ. χρησ. apud Bekkerum T. I. p. 336. s. v. ἀγεωργίου. Plutarchus περὶ τῆς εἰς τὰ ἔκγονα φιλοστ. c. 2. T. 10. p. 72. 71. πρῶτον οὐκ ἀναμένει νόμους ἀγάμου καὶ ὀφθαμίου, καθάπερ οἱ Λυκούργου πολῖται καὶ Σόλωνος.

eos, qui legi suae haud obtemperassent, introduxisse. Coram Archonte eam instituendam fuisse, ex ipsius natura concludi potest. Quasnam vero poenas coelibis infligendas esse statuerit Solon, memoriae non est traditum. Actiones etiam contra eos, qui justo serius vel male nuptias inierint apud Athenienses, uti nonnulli sibi persuadent, concessas fuisse, nullo modo probari potest; apud Lacedaemonios vero tale quid obvenisse plures narrant²⁾.

Artic. III.

Γραφή κακώσεως¹⁾.

Κάκωσις sensu juris²⁾ refertur ad parentes, uxores, filias hereditarias et impuberes, quare discernantur necesse est³⁾:

I. Γραφή κακώσεως τοκέων s. γονέων⁴⁾ locum habens adversus descendentes, qui adscendentes suos male tractaverant, i. e. injuriis affecerant⁵⁾, vel iisdem victum necessarium habitationemque⁶⁾ praebere vel mortuis justa exsequiarum τὰ νομι-

2) Plato de legg. Lib. IV. p. 136. ed. T. N. Cragius de Rep. Laced. III. 4. 1. Hesy-chius hoc solummodo dicit: ἀγαμίον ζημία παρὰ Σπαρτιάταις. Cf. etiam Plut. in not. 1.

1) Petitus p. 240. 241. 542. 543. Heffter p. 170. 171. Meier u. Schömann III. B. p. 287—291. Platner II. p. 154. 224—235.

2) Harpocrat: κακώσεως, δίκης ὄνομα ἐστὶ ταῖς τε ἐπικλήροις κατὰ τῶν γεγαμηκότων καὶ κατὰ τῶν παίδων τοῖς γονεῦσι καὶ κατὰ τῶν ἐπιτρόπων τοῖς ὑπὲρ τῶν ὀρφανῶν. Δημοσθένης κατὰ Τιμοκράτους καὶ Δυσίας ἐν τε τῷ περὶ τοῦ Ἡγησάνδρου κλήρου καὶ (Ἱπερίδης) ἐν τῷ ὑπὲρ τοῦ Πυράνδρου κλήρου· ὅτι δὲ ἐξῆν καὶ παντὶ τῷ βουλευμένῳ γράφεσθαι κακώσεως γονέων καὶ ταῖς ἐπικλήροις βοηθεῖν, δηλοῦται ἐν τε τῷ προειρημένῳ λόγῳ Ἱπερίδου καὶ ἐν τῷ Δυσίου κατὰ Φιλωνίδου βιαίων, εἰ γνήσιος ἦν δὲ καὶ ἀνευ ὕδατος. Suidas usque ad ὀρφανῶν eadem habet. Photius iisdem verbis praemissis adjungit haec: κακώσεως· δίκης ὄνομα ἐστὶν κατὰ τριῶν ταττόμενον· ἢ γὰρ κατὰ τῶν ἀνδρῶν ταῖς γυναῖξιν, ἢ κατὰ τῶν ἐπιτρόπων τοῖς ὑπὲρ τῶν ὀρφανῶν ἐξιούσιν, ὧν ἡ μὲν ἐλέγετο κακώσεως, ἡ δὲ παίδων κακώσεως. In Lex. Rhet. ap. Bekkerum T. I. p. 269 denique leguntur: κακώσεως, καὶ κατὰ τίνος ἐδίδото· δίκης ὄνομα ἐστὶ κατὰ τῶν ἀνδρῶν ταῖς ἐπικλήροις γυναῖξιν δεδομένη, καὶ κατὰ τῶν ἐπιτρόπων τοῖς ὑπὲρ τῶν ὀρφανῶν ἐπεξιούσι, καὶ κατὰ τῶν παίδων τοῖς γονεῦσι· καὶ ἡ τοιαύτη δίκη οὕτως ἀπεφέρετο γονέων κακώσεως, ὀρφανῶν κακώσεως ἢ οἴκου ὀρφανικοῦ κακώσεως.

3) Meier l. l. p. 288. Cf. Heraldus VII. 23. Matthiaeus p. 90.

4) Quo pertinent non solum pater et mater, sed etiam avus et avia, proavus et proavia utrimque, quin adeo parentes adoptivi.

5) Demosth. c. Timocr. 733, 26. Lys. c. Agorat. 410, 3.

6) Ab obligatione nimirum adscendentibus victum et habitationem praebendi ii soli ex-cipiebantur, quos illi aut artibus honestis et litteris erudiendos non curaverant, aut in concubinato seu injusto cum peregrina matrimonio procreatos non sub sua potestate pater habuerat, aut denique, quos pueros tanquam scorta mercede locaverant. Meier. de bon. damn. p. 127. Cf. etiam Aeschin. c. Timarch. p. 40.

ζόμενα (cf. Schneider de jur. hered. Athen. p. 42 sq.) facere recusaverant. In quo casu liberis neutiquam exceptio proderat, sese etiam male habitos fuisse a parentibus. In univ-
ersum enim, de quo Meierus (de bon. damn. p. 128) optime nos admonitos esse cupit, legislator ipse studuit pietatem erga parentes omnibus modis tueri atque augere, ut
adeo cuilibet Atheniensium, qui parentes ullos a liberis ignominiose tractari sciret, hanc
κακώσεως actionem concedendam putaret, et in examine (δοκιμασία) Oratorum et novem
Archontum instituendo inquiri etiam juberet, num τὸν πατέρα τύπτει, ἢ τὴν μητέρα,
ἢ μὴ τρέφει, ἢ μὴ παρέχει οἴκησιν, et contra eos, qui cum hoc fecissent, in concione aut
in curia loquerentur, potestatem annunciandi examen (ἐπαγγέλλειν δοκιμασίαν) ⁷⁾, de quo
judicium judicaret, cuique Atheniensium daret.

Quaeri potest, nonne parentes nonnunquam γραφὴ κακώσεως mitiorem actionem
privatam ἀχαριστίας, si modo talis actio re vera exstiterit, nam ejus indolem parum
cognitam habemus ⁸⁾, praeferendam esse duxerint.

Dissimilitudinum conjungendarum causa addo γραφὴν παρανοίας ⁹⁾, filio con-
tra patrem desipientem datam, cujus indolem lex ita scripta: νῖᾱ τὸν πατέρα ὑπὸ νόσων
ἢ γήρως διατιθέμενον αἰσχερῶς ἐξεῖναι παρανοίας γραφέσθαι· παρανοίας δὲ ἐλόντι τὸν
πατέρα ἐξεῖναι καὶ δῆσαι· et loci insequentes illustrent: Aristoph. Nub. v. 843.

Οἱ μοι τί δράσω παραφρονοῦντος τοῦ πατρός;

Πότερον παρανοίας αὐτὸν εἰσαγαγὼν ἔλω;

Xenoph. Memorab. Socrat. Lib. I. 2. 49. Φάσκων δὲ κατὰ νόμον ἐξεῖναι παρα-
νοίας ἐλόντι καὶ τὸν πατέρα δῆσαι. Plato de leg. Lib. XI. 9. (p. 928. R.) νῖεις τ' αὖ σφίσι
πατέρας ὑπὸ νόσων ἢ γήρως διατιθεμένους αἰσχερῶς ἐξεῖναι παρανοίας γραφέσθαι. Cicero

7) Lex. Rhet. ap. Bekkerum T. I. p. 256. ἐπαγγεῖλαι καὶ ἐπαγγελία· σημαίνει μὲν καὶ
ἄλλα, ἰδίως δὲ λέγεται ἐπὶ τῶν πεπορευμένων καὶ δημηγορούντων οὐκ ἐξόν. p. 260, ἐπαγγεῖλαισθαι τὸ κε-
λεύειν ἢ καταγγέλλειν λέγεται.

8) Xenoph. Memorab. Socrat. II. 12. 13. affirmat, civitatem non judicare de ingrati-
tudinē, Pollux VIII. 6. (31) contra ingrati actionem commemorat. Cf. Lex. Rhet. ap. Bekker.
T. I. p. 218. s. v. ἀχαριστεῖν. Petitus p. 645. Platner II. p. 154. 155.

9) Petitus p. 245. 246. Meier u. Schömann III. B. p. 226—228. Cf. etiam Lex.
Rhet. ap. Bekkerum T. I. p. 199. 10. 310. 3. Pollux VIII. 9. (89). Suidas s. v. παράνοια
Meurs. Them. Att. I. 3. Matthiae. p. 244. Meierus l. l. dubitat, num hoc juris remedium,
quod nou ad patrem restringit, recte publicis actionibus adnumeretur, ejusque cognitio ad Phratoras
rei, quod vulgo dicunt, pertinuerit.

de senect. c. 7. Sophocles ad summam senectutem tragoedias fecit: quod propter studium cum rem familiarem negligere videretur, a filiis in iudicium vocatus est, ut, quemadmodum nostro more male rem gerentibus patribus bonis interdici solet, sic illum, quasi desipientem, a re familiari removerent iudices. Tum senex dicitur eam fabulam, quam in manibus habebat, et proxime scripserat, Oedipum Coloneum recitasse iudicibus, quaesissetque, num illud carmen desipientis videretur. Quo recitato, sententiis iudicum est liberatus. Quintil. Inst. Orat. VIII. 4: Dementiae iudicia et propter id, quod factum est, aut propter id, quod adhuc fieri vel non fieri potest, instituuntur.

II. Γραφή κακώσεως γυναικῶν erga maritos, qui contra uxores male sese gesserant, vel iisdem debitum conjugale ex hodierna Ictorum dicendi ratione non praestiterant¹⁰⁾, vel vitae libidinosae cum aliis se dederant¹¹⁾. Effectus hujus actionis est, ut possint uxores a viris divertere seu, ut Interpres Aristophanis ad Equites v. 399 dicit: ἀφίστασθαι τοῦ συνοικεσίου τοῦ σὺν ἀνδράσι. Ex jure Romano et imprimis ex lege Julia de adulteriis uxori maritum adulterii accusare nunquam conceditur.

III. Γραφή κακώσεως ἐπικλήρων concessa non solum contra maritos, qui ἐπικλήροις injurias intulerant vel concubitus denegaverant¹²⁾, sed etiam contra omnes proximos propinquos, qui filias hereditarias egenas neque ipsi ducebant, neque dote legitima instructas aliis in matrimonium collocabant. Filia nimirum ex jure hereditario Attico pars hereditatis erat; frater itaque sororem cum hereditate adipiscebatur. Quae virgo a fratribus eorumque descendens elocari debebat ideoque ἐπίπροικος (dotalis), vel etiam ἐπικλήρος (hereditaria) nominabatur. Maritus talis filiae hereditariae administrator tantum

10) Lege nimirum erat praescriptum, ut maritus quovis mense ter saltem uxori concumberet. Qua quidem lege secundum verba Plutarchi in vit. Solon. c. 20. τρεῖς ἐκάστου μηνὸς ἐντυγχάνειν πάντως τῇ ἐπικλήρῳ τὸν λαβόντα, solummodo filiabus hereditariis s. dotalibus, sed, quod alii scriptores et nominatim Pollux et Photius testantur, re vera omnibus omnino uxoribus provisum erat.

11) Sic e. g. apud Diog. Laert. IV. 17 Polemo ob consuetudinem illicitam cum juvenibus ab uxore κακώσεως accusatus commemoratur.

12) Quem eo magis efflagitare poterant, cum iis, si maritus impotens esset, cum mariti agnatis concumbere liceret. Plutarch. in vit. Sol. I. 20: νόμος τῇ ἐπικλήρῳ δίδωσι, ἂν ὁ κρατὴν καὶ κύριος γεγὼνὼς κατὰ τὸν νόμον αὐτὸς μὴ δυνατὸς ἢ πλησιάζειν, ὑπὸ τῶν ἑγγιστα τοῦ ἀνδρὸς ὀπιείσθαι. Quare Meierus l. l. p. 290. not. 83. recte postulat, ut apud Pollucem VIII. 6 (53) scribatur: καὶ κατὰ τῶν μὴ προσσηκόντων (προσηκόντων) τῇ ἐπικλήρῳ συνοικούντων.

rerum pro liberis erat, filiique, si pubertatem ingressi erant, bona avi sui accipientes matrem, dum viveret, alere debebant. Qui testamento heredem quendam instituit, eum semper obligavit, ut filiam hereditariam in matrimonium duceret. Isaeus de Pyrrhi hered. p. 43 et 58.

Si quis filia relicta decesserat, genere proximus lege tenebatur, ut aut eam ipse uxorem duceret, aut dotem ei cum censu suo convenientem daret alique eam matrimonio jungeret, quod si facere neglexisset *γραφὴ κακώσεως*, ut obligationi suae satisfaceret, cogi poterat. Cf. Demosth. in orat. c. Macart. T. IV. p. 1067. 1068 et Schneider l. l. p. 16. 41. 42. Denique omnes omnino, qui aliquo modo filias hereditarias laeserant, *κακώσεως* argui poterant. Huc etiam pertinet *γραφὴ κακώσεως χηρενουσῶν γυναικῶν* ob laesiones viduis non iterum nuptis illatas.

IV. *Γραφὴ κακώσεως ὀρφανῶν*, quae in Lex. Rhetor. etiam *τοῦ ὀρφανικοῦ οἴκου*, a Photio porro *παιδῶν κακώσεως* dicitur, institui potest contra tutores (qui convicti, uti per se intelligitur, a munere removebantur) aliasve personas ¹³⁾ ob laesiones corpori, honori, vel patrimonio impuberum illatas ¹⁴⁾. Obvia nobis est in oratione Isaiei de Hagniae hereditate defensio contra *εἰσαγγελίαν κακώσεως* et inter Dinarchi orationes nominatur *λόγος κατὰ Πεδιέως κακώσεως ὀρφανοῦ παιδός*.

Quoad omnes hasce quatuor species *κακώσεως* remedia juris publica prodita fuisse et quidem non solum *εἰσαγγελίαν*, sed etiam *γραφὴν* ¹⁵⁾, in dubium vocari non potest.

Ob *κάκωσιν ὀρφανῶν* etiam *ἀπαγωγὴν* et ob *κάκωσιν τεκέων εἰσαγγελίαν* admitti, affirmat Meierus l. l. p. 292 et de bon. damn. p. 128, negat vero *φάσιν κακώσεως* sibi notam esse, cujus meminit Heffterus l. l. p. 195.

Quaestio *κακώσεως* pertinebat ad forum, cui reus intuitu personae suberat, itaque litem, quae *τιμητὴ* fuisse videtur, introduci oportebat apud Archontem Eponymum ¹⁶⁾

13) Cf. Aeschin. c. Timarch. p. 159. Demosth. c. Theocr. p. 1332.

14) Quo pertinet etiam casus, quando *κίριος* pupillam dote bonis patris defuncti conveniente non adjuvabat.

15) Si Pollux *κάκωσιν* inter *δικὰς* enumerat, casus quosdam singulos fortasse respexit, sic e. g. facile cogitari posse *κακώσεως* actionem privatam uxoris contra maritum, bene animadvertit Meierus.

16) Pollux_VIII. 9. (89).

vel nonnunquam Polemarchum. Petitus tamen p. 241 conjecturam minus probabilem proponit, quemadmodum dicam τῆς παρανοίας parentibus a liberis scriptam, ita quoque τῆς κακώσεως γονέων judicasse τοὺς Φεράτορας.

Κακώσεως γονέων convictus vero in infamiam (mediam) ipso jure incurrerat ex hae Solonis lege: ὁ τοὺς γονέας τύπτων, ἢ μὴ τρέφων, ἢ μὴ παρέχων οἴκησιν καὶ τὰ ἐπιτήδεια, ἄτιμος ἔστω: ideoque, si in forum aliumve locum, a quo infames arcebantur, se contulerat, ex legum praeceptis in carcerem conjiciebatur¹⁷⁾. Wesselingius ad Petitem p. 240 notat, interdum actionem περὶ τῶν χειρῶν institutam fuisse, reosque in periculum manus, quibus parentes pulsassent, amittendi venisse, quibus tamen, licet ad Jo. Meursium Them. Att. c. 2 et Spanhem. in Nub. Aristoph. v. 1328 provocet, fidem habere nequeo. Quod si forte fieret, ut agnatus matrimonium cum egena ἐπικλήρω recusans eam ducere condemnaretur, quemadmodum in Terentii Phormione fieri videmus, inde conjicere non licet, quod bene animadvertit Meierus l. l. p. 293, hanc poenam tali casu semper unicam fuisse.

Artic. IV.

Γραφὴ ἐταιρήσεως¹⁾ et προαγωγείας²⁾

In ἐταιρήσεως notione indaganda duce utendum est Aeschine in orat. c. Timarchum, cujus hi potissimum loci in contemplationem vocandi sunt: p. 24. ed T. διαβρῆδην γοῦν λέγει ὁ νόμος, εἰάν τινα ἐκμισθώσῃ ἐταιρεῖν πατὴρ ἢ ἀδελφὸς ἢ θεῖος ἢ ἐπίτροπος ἢ ὅλως τῶν κυρίων τις, κατ' αἰτοῦ μὲν τοῦ παιδὸς οὐκ ἔα γραφὴν ἐταιρήσεως εἶναι κατὰ δὲ

17) Demosth. c. Timocr. p. 719. 732. 733.

1) Petitus p. 568. 572. Heffter p. 171—173. Meier u. Schömann III. B. p. 334. 335. Platner II. p. 217—224. Cf. Pet. Herm. Tydemanu Diss. inaug. de Aeschin. orat. in Timarch. L. B. 1822. 8, ubi Cap. I. etiam γραφὴν nostram tractari a Meiero l. l. p. 334. not. 33. certiores reddimur. Harpocrat. ἐταιρεία, ἰδίως ἐπὶ τῆς ἐταιρήσεως τοῦνομα τέταχεν Ἀνδοκίδης ἐν τῇ περὶ τῶν Μυστηρίων ἀπολογία. Lex. Rhet. ap. Bekkerum T. I. p. 245. ἐταιρήσεως· πορνείας. καὶ ἡταιρηκὼς ὁ πεπορνευμένος. Eadem in Eymol. M., Suida et Thom. M. s. v. ἐταιρεία.

2) Petitus p. 569. Heffter p. 172. 173. Meier u. Schömann III. B. p. 332. 333. Platner II. p. 215—217. Hesychius: προαγωγός, διδάσκαλος κακός· καὶ μαστροπός· μόνος κυλιστής· Photius: προαγωγός, διδάσκαλος κακῶν.

τοῦ μισθώσαντος καὶ τοῦ μισθωσαμένου, τοῦ μὲν, ὅτι ἐξεμίθωσε, τοῦ δὲ (Φησὶν) ὅτι ἐμισθώσατο, καὶ ἴσα τὰ ἐπιτίμια ἑκατέρῳ πεποίηκε. καὶ, μὴ ἐπάναγκες εἶναι τῷ παιδί· ἰβήσαντι τρέφειν τὸν πατέρα, μηδὲ οἰκισιν παρέχειν, ὅς ἂν ἐκμισθώσῃ ἑταιρεῖν, ἀποθανόντα δὲ θάπτειν καὶ τὰλλα ποιεῖν τὰ νομιζόμενα. p. 45. οὐ γὰρ οἶμαι ἔγωγε ὑμᾶς οὕτως ἐπιλήσμονας εἶναι, ὥστε ἀμνημονεῖν ὀλίγα πρότερον ἀκούσαντας ἀναγινωσκομένων τῶν νόμων, ἐν οἷς γέγραπται, εἰάν τις μισθώσῃται τινα Ἀθηναίων ἐπὶ ταύτην τὴν πράξιν et paulo post p. 49: προκειμένης ἑκατέρῳ ζημίας ἐκ τοῦ νόμου θανάτου· ὥσπερ ἐνθάδε ἂν τις μισθώσῃται τινα Ἀθηναίων ἐφ' ὕβρει, καὶ πάλιν, εἰάν τις Ἀθηναίων ἐπὶ τῇ τοῦ σώματος αἰσχύνῃ ἐκὼν μισθαρεῖ³⁾. denique p. 27. ἂν τις Ἀθηναῖος ἑταιρήσῃ, μὴ ἐξέστω αὐτῷ τῶν ἐννέα ἀρχόντων γενέσθαι. μηδ' ἱερωσύνην ἱεράσασθαι, μηδὲ συνδικῆσαι τῷ δήμῳ, μηδὲ ἀρχὴν ἀρχέτω μηδεμίαν μήτε ἐνδημον, μήτε ὑπερόριον, μήτε κληρωτὴν, μήτε χειροτονητὴν. μηδ' ἐπὶ κηρυκίαν ἀποστελλέσθω, μηδὲ γνώμην λεγέτω, μηδ' εἰς τὰ δημοτελῆ ἱερά εἰσιτω, μηδ' ἐν ταῖς κοιναῖς στεφανηφορίαις στεφανοῦσθω, μηδ' ἐντὸς τῶν τῆς ἀγορᾶς περιβόαντην πορεύεσθω· εἰάν δέ τις ταῦτα ποιῇ, καταγινωσθέντος αὐτοῦ ἑταιρεῖν, θανάτῳ ζημιούσθω.

Intendi potest γραφὴ ἑταιρήσεως coram Thesmothetis juveni, qui, cum se libidini prostituendum dedidisset, nihilominus ab iis, quibus agendis jam tanquam ipso jure infamis indignus habebatur, e. g. a muneris publici administratione, orationibus publice habendis, non abstinuit⁴⁾. In quo casu hujus actionis loco etiam ἐπαγγελία δοκιμασίας admittitur, ita tamen, ut prior capitis poenam, altera infamiam tantum reo importet. Si contra impubes a κυρίῳ suo (quae notio hic ad praeceptorem etiam extendenda est) viro alicui prostituendus praebebatur, solummodo locator et qui juvenem libidinis causa conduxit, actione⁵⁾, gravissimas poenas affirmante Aeschine l. l. secum ducente, peti poterat. Eadem actione etiam contra puberes, qui integris animi viribus praediti corpore suo voluptatibus obscaenis serviissent, uti licuisse, etiamsi huc potissimum ἐνδειξις quadraret, Heffteri⁶⁾ opinio est.

3) Plerumque igitur capitis poenae locus fuit, quamquam τιμητὸν εἶναι τὸν ἀγῶνα i. e. talem, ἐφ' ᾧ τὸ τίμημα ὠρισμένον ἐκ τῶν νόμων οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ τοὺς δικαστὰς ἔδει τιμᾶσθαι, ὅ, τι χρὴ παθεῖν, ἢ ἀποτῆσαι, Petitus l. l. p. 568 comparatione actionis ὕβρεως motus sibi persuasum esse enuntiat.

4) Aeschin. c. Timarch. l. l. p. 27. Menag. ad Diog. Laert. I. 55; Pollux VIII. 6. (40. 43).

5) Quae num etiam ἑταιρήσεως, anne potius εἰς ἑταιρήσιν μισθώσεως, uti Meierus l. l. p. 335 suspicatur, dicenda sit, in suspenso relinquamus.

6) L. l. p. 172.

Denique idem vir doctissimus hanc actionem etiam contra *προαγωγούς* s. lenones i. e. eos, qui *juvenes* liberos vel feminas aliorum libidini subministrant, proditam fuisse, verisimile habet, obloquente tamen Meiero⁷⁾, qui e νόμῳ τῆς προαγωγείας ab Aeschine his verbis: καὶ τίνα ἕτερον νόμον ἔθηκε, φύλακα τῶν ὑμετέρων παιδῶν; τὸν τῆς προαγωγείας, τὰ μέγιστα ἐπιτίμια ἐπιγράψας, „εἰάν τις ἐλεύθερον παῖδα ἢ γυναῖκα προαγωγέυσῃ“ allato⁸⁾ conjicit, peculiarem γραφὴν προαγωγείας, quam jurisdictioni Thesmothetarum assignat⁹⁾, secundum hanc legem exstitisse.

Ab initio Solo ex his Plutarchi in Solone verbis: *κάν τις προαγωγεύῃ, ζημίαν εἴκοσι δραχμὰς ἔταξε* productoris s. lenonibus nonnisi perexiguam mulctam viginti drachmarum intentaverat, quam quum mox intellexisset non sufficere, capitis poenam substituit, teste saltem Aeschine, qui l. l. p. 26. hanc legem Soloni adscribens dicit: καὶ τοὺς προαγωγούς γράφεσθαι κελεύει *κάν ἀλῶσι, θανάτῳ ζημιούν*. Romana lex de lenocinio minus habet severitatis.

Artic. V.

Γραφὴ μοιχείας¹⁾.

Μοιχεία non solum adulterium proprie sic dictum denotat, sed etiam concubitus illegitimus cum pellice alius viri, cum virgine aut vidua²⁾. Accusatio hujus delicti nonnisi

7) L. l. p. 332. not. 28.

8) L. l. p. 25.

9) L. l. p. 333, ubi etiam nos docet, delictum, quo apud Plutarchum in Pericle c. 32. Aspasia a poeta comico Hermippo *ἀσπελίας* accusata insuper ab eodem arguitur feminas liberas amplexibus Periclis destinatas in domum suam recipere, pro *προαγωγείᾳ* habendum esse. Addit Meierus eodem loco not. 31 se dubium haerere, num delictum Enthymachi (cf. Dinarch. c. Demosth. p. 171), qui, quoniam puellam Olynthicam in lupanari venalem obtulerat, capitis condemnatus est, etiam *προαγωγή* dicendum sit; quod equidem sane crediderim, dummodo quemvis pro lenone habeamus, qui aliorum libidines quapiam ratione illicita adjuvat.

1) Petitus p. 401. 559 sq. Heffter p. 178—180. Meier u. Schömann III. B. p. 327—332. Platner II. p. 206—213. Cf. etiam Meurs. Them. Att. I. 41. Herald. Animadv. p. 357. sq. Taylor. Election. Lysiac. p. 301 sq. Pollux VIII. 6. (49). Etymol. Gudianum s. v. *μοιχός*.

Μοιχείαν, uti in universum omnia, quae vulgo dicuntur delicta carnis, malui hic, quam in Cap. III, quo saepe etiam collocari possent, pertractare, quoniam legislator in iis puniendis praesertim etiam periculum, quod saluti publicae et morum integritati minantur, ante oculos habeat necesse est, idque imprimis Solonem fecisse, inter omnes constat. Quominus *ἔβρι* quoque pro parte saltem inter delicta carnis referendam in Titulum II. Cap. II reciperem, impediabat, quae in ea praevallet natura injuriae tertio Capiti adnumerandae.

2) Tunc *μοιχόν* persequendi officium penes *κύριον* i. e. patrem, fratrem vel avum virginis aut viduae erat.

marito competens et tunc quidem, si adulterum non in flagranti delicto apprehenderat vel saltem jure vindictae privatae abstinere volebat, num re vera γραφαῖς adnumeranda sit, valde ambigi potest, sed Pollux claris verbis hunc locum ei assignat ³⁾).

Indoles hujus remedii potissimum ex hisce Demosthenis ⁴⁾ verbis cognoscitur: εἰάν τις ἀδίκως εἰρξῇ, ὥς μοιχὸν, γραφείσθαι πρὸς τοὺς θεσμοθέτας ἀδίκως εἰρχθῆναι· καὶ μὲν ἔλθῃ τὸν εἰρξάντα, καὶ δόξῃ ἀδίκως ἐπιβεβουλευσθαι, ἀθᾶρον εἶναι αὐτὸν, καὶ τοὺς ἐγγυητὰς ἀπηλλάχθαι τῆς ἐγγύης· εἰάν δὲ δόξῃ μοιχὸς εἶναι, παραδοῦναι αὐτὸν κελεύει τοὺς ἐγγυητὰς τῷ ἐλόντι· ἐπὶ δὲ τοῦ δικαστηρίου ἄνευ ἐγχειριδίου χρῆσθαι ὅ,τι ἂν βουληθῇ, ὥς μοιχῶ ὄντι. Unde concludi potest, poenas arbitrarias obtinuisse.

Accusationi adulterii locum non fuisse ob concubitus cum meretrice in lupanari vel cum prostibulo, omni dubio caret ⁵⁾; sed num etiam cessaverit, si civis Atheniensis apud uxorem ξένου deprehensus esset, quod Heffterus l. l. p. 179. verisimile habet, vel saltem in tali casu maritum jure vindictae privatae caruisse credit l. l. p. 180, firmis argumentis evinci posse Meierus l. l. p. 327. not. 5. negat.

Primum a Dracone jam poena in adulteros Hyetti exemplo statuta ⁶⁾, Solo edixit: εἰάν τις μοιχὸν λάβῃ ὅ,τι ἂν βούληται χρῆσθαι, quam legem a Lysia ⁷⁾ nobis servatam Petitus l. l. p. 563. existimat ex Ulpiano et Luciano ita supplendam esse: εἰάν τις μοιχὸν λάβῃ ἐν ἔργῳ ἄρθρα ἐν ἄρθροις ἔχοντα, ὅ,τι ἂν βούληται χρῆσθαι.

Ex hac lege, quae ad omnia matrimonia pertinet, nam adeo de concubinis accipienda est ⁸⁾, poterat, qui adulterum in uxore deprehenderat, si luberet, occidere, sed oportebat μοιχὸν ἐπὶ δάμαρτι (s. ἐν ἔργῳ) λαβεῖν. Non semper tamen occisi sunt adulteri in ipsa turpitudine deprehensi; divites enim saepe pecunia redimebant poenam, paupe-

3) VIII. 9. (88).

4) In orat. c. Neaer. T. V. p. 171.

5) Demosth. c. Neaer. p. 172, νόμος οὐκ ἔφ' ἐπὶ ταύταις μοιχὸν λαβεῖν, ὅποσαι ἂν ἐπ' ἐργαστηρίου κάθωνται, ἢ ἐν τῇ ἀγορᾷ πωλῶσί τι.

6) Pausan. in Boeotic. c. 36, πρῶτος δὲ οὗτος ὁ Ἰηττος δίκην μοιχίας λαβὼν δηλὸς ἐστι, καὶ χρόνῳ ὕστερον, Δράκοντος Ἀθηναίους θεσμοθετήσαντος, ἐκ τῶν ἐκείνου κατέστη νόμων, οὓς ἐγραφεν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς, ἄλλων τε ὁπόσων ἀδειαν εἶναι χρὴ, καὶ δὲ καὶ τιμωρίας μοιχοῦ.

7) In fine Apolog. de caede Eratosth.

8) L. 13. Dig. ad leg. Jul. de adult.

riores vero παρατιλμὸν καὶ ῥαφανίδωσιν s. ἀποῤῥαφανίδωσιν, cruciatus ignominiosos abunde descriptos a Scholiastis Aristoph. 9), pati cogebantur.

Positum vero in arbitrio mariti etiam erat, si vel adulterum ἐπ' αὐτοφώρῳ non deprehenderat, vel vindictae privatae renuntiare malebat, γραφῇ¹⁰⁾ μοιχείας Thesmothetas adire¹¹⁾; in quo casu quaenam adultero imposita fuerit poena, incertum est¹²⁾.

Peculiari actione adversus adulteram etiam opus fuisse, Meierus¹³⁾ negat idque eam ob causam, quod adulterio detecto ipso jure in ἀτιμίαν inciderit, uti exinde patet, quod adultera a marito, nisi vellet ipse in infamiam incurrere, statim erat dimittenda eique leges, si templa ingredi vel ornata in publicum prodire audeat, cujusvis generis contumelias et mala (excepta tantum morte) minantur¹⁴⁾.

Injuste vero adulterii insimulatus et in vincula privata conjectus, nec non vadibus datis ad promittendum pro libertate pretium coactus potuit ad Thesmothetas γραφῇ ἀδίκως εἰσχωθῆναι ὡς μοιχὸν¹⁵⁾ confugere. Si causam obtinet, dimittitur vadesque ejus

9) Sic. e. g. apud Interpr. ad Nubes v. 1079 haec leguntur: οὕτω γὰρ τοὺς ἄλόντας μοιχοὺς ἠκίζοντο· ῥαφανίδας λαμβάνοντες καθίσταν εἰς τοὺς πρῶτους τούτων· καὶ, παρατίλλοντες αὐτοὺς, τέφραν θερμὴν ἀπέπασσον βασιάνους ἱκανὰς ἐργαζόμενοι.

10) Γραφαῖς enim hoc remedium a Polluce VIII. 9. (88) disertis verbis adscribitur, licet neutiquam cuivis civi concessum fuisse ideoque potius ad δίκας pertinere videatur.

11) Pollux l. l. Suidas asserit γραφὰς μοιχείας die vicesimo sexto cujusvis mensis apud magistratus introduci solitas fuisse.

12) Meierus l. l. p. 531 poenis adultero aliis in regionibus infligi solitis commemoratis, addit verisimile sibi videri, Athenis infamia punitos fuisse adulteros.

13) L. l. p. 329. 330.

14) Demosth. c. Neaer. T. V. p. 179: ἐπειδὴν δὲ ἔλοι τὸν μοιχὸν, μὴ ἐξέστω τῷ ἐλόντι συνοικεῖν τῇ γυναικί· ἐὰν δὲ συνοικῇ ἄτιμος ἔστω· μηδὲ τῇ γυναικί ἐξέστω εἰσιέναι εἰς τὰ ἱερὰ τὰ δημοτελῆ, ἐφ' ἣν ἂν μοιχὸς ἀλφ'· ἐὰν δ' εἴσει, νηποινεῖ πασχείτω ὅ, τι ἂν πάσχη, πλὴν θανάτου. Cf. etiam Aeschin. c. Timarch. p. 83, ὃ τῶν νομοθετῶν ἐνδοξότατος γέγραφεν ἀρχαίως καὶ σεμνῶς περὶ τῆς τῶν γυναικῶν εὐκοσμίας· τὴν γὰρ γυναικῆ, ἐφ' ἣν ἂν ἀλφ' μοιχὸς, οὐκ ἔα κοσμεῖσθαι, οὐδὲ εἰς τὰ δημοτελῆ ἱερὰ εἰσιέναι, ἵνα μὴ τὰς ἀναμαρτήτους τῶν γυναικῶν ἀναμιννυμένη διαφθεῖρη· ἐὰν δ' εἰσὶν ἢ κοσμήται, τὸν ἐντυχόντα κελεύει καταβρῆγνύναι τὰ ἱμάτια, καὶ τὸν κόσμον ἀφαιρεῖσθαι, καὶ τύπτειν, εἰργόμενον θανάτου, καὶ τοῦ ἀνάπυρον ποιῆσαι· ἀτιμῶν τὴν τοιαύτην γυναικῆ, καὶ τὸν βίον ἀβίωτον αὐτῇ παρασκευάζων.

15) Quae ne confundatur cum γραφῇ εἰργμοῦ, cavendum est. Cf. Cap. III. Tit. III.

sponsione liberantur, lite vero amissa a vadibus reo tradendus est, qui ei, quod libuerit, in iudicio faciendi, modo ne gladio utatur, jus habet ¹⁶).

Denique ad hoc etiam animus attendendus est, Athenienses (plane discedentes hac in re a Romanorum sentiendi ratione) graviolem poenam illis, qui non vi, sed illecebris pudicitiam feminarum expugnassent et ita persuadendo non solum corpus sed mentem etiam corrupissent, irrogasse, quam raptoribus, i. e. vi usis ¹⁷) (contra quos num peculiaris γραφή ἀρπαγῆς cf. Cap. III. Tit. IV. data fuerit, non liquet), qui ppequi duplo tantum ex hac lege ¹⁸): εἰάν τις γυναῖκα ἀισχύνη βία διπλὴν τὴν βλάβην ὀφείλῃν, mulctarentur.

Artic. VI.

Γραφή φθοράς aliaeque actiones finitimae.

Ad morum pravitatem coercendam simulque salutem publicam adjuvandam respiciunt quoque:

I. Γραφή φθορᾶς τῶν ἐλευθέρων ¹) i. e. actio propter corruptelam ingenuorum puerorum vel juvenum.

Quamquam Aeschines c. Timarch. p. 39. asseverat, Gymnasiarchas hujus delicti reos fieri, si viris adultis aditum in Gymnasium concesserint, tamen φθορὰν ²) de aliis etiam corruptelae modis accipiendam esse, exinde satis elucet, quod adeo Socrates ³) hujus delicti accusatus est.

16) Demosth. c. Neaeram. T. V. p. 171. ed T. εἰάν τις etc. cf. supra. Quoniam mirum sane videri potest, vindictam privatam in ipso adhuc iudicio adultero indulgeri, Heffterus l. l. p. 179 probabile ducit, pro χρῆσθαι verbum τιμῆσασθαι vel simile quid substituendum esse, sed equidem temperare mihi non possum, quominus credam, ipsa illa circumscriptione ἀνευ ἐγγχειριδίου addita jam veram vindictam privatam, quam adeo in iudicio ipso exercere liceat, indicari.

17) Plutarch. in vita Solon. p. 23.

18) Quam refert Lysias in Apolog. super Eratosth. caede ejusque rationem deinceps pluribus verbis exponit. Totum hunc Lysiae locum optime interpretatur C. F. Hermannus in symb. ad doct. jur. Att. de injur. action. (cf. supra p. 5. not. 8). p. 25—29.

1) Meier u. Schömann III. B. p. 333. 334.

2) Hesychius φθορᾶ ὀλεθρος.

3) Cf. supra γραφή ἀσεβείας.

Caeterum ἀγὼν probabiliter erat τιμητὸς et ad jurisdictionem Thesmothetarum pertinebat. Respondet huic actioni, quantum ad servos, δίκη δουλαπατείας, est enim, dummodo re vera exstiterit⁴⁾, Romanorum servi corrupti actio.

II. Γραφή τὰ πατρῷα κατεδηδοκέναι⁵⁾ adversos eos, qui bona paterna dilapidaverant, in Areopago dijudicabatur, et condemnatus ipso jure infamia notabatur⁶⁾.

III. Γραφαὶ ob turpem causam, *Klagen wegen einer unsittlichen Handlungsweise*, enumerantur a Platnero⁷⁾, qui, cujusnam ambitus fuerint, cognosci posse ait ex Seneca de benef. VI. 38. Ibi nimirum Demades aliquem necessaria funeribus venditantem ob turpe lucrum hoc negotio perceptum cum successu actione petiisse fertur.

IV. Pariter, uti videtur, ob lucri turpitudinem et praeterea salutis publicae respectu habito remedia juris et nominatim γραφή contra frumentarios ad delictum, quod hodie dardanariatum vocant, reprimendum, quorum etiam Platnerus mentionem facit⁸⁾, admittebantur.

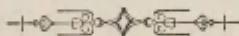
4) Nititur nempe sola Rittershusii eam p. 794 comm. supra p. 5. not. 6. laud. allegautis auctoritate. Cf. Arist. Nicom. 5. 5.

5) Meier u. Schömaun III. B. p. 299. Platner II. 153. 154. Meier. de bon. damn. p. 130. Pollux III. 23. (113), VI. 7. (39) VIII. 6. (45) Aeschin. c. Timarch. p. 30. 31. 34. 52. 59. 87.

6) Quod tamen non omnino Platnerus concedit l. l. p. 154.

7) L. l. p. 154.

8) L. l. p. 149. 150.

Caput III.

ΓΡΑΦΑΪ, QUIBUS JURA SINGULORUM CIVIUM VINDICANTUR.

Titulus I.

Γραφή τραύματος ἐκ προνοίας ¹⁾

est actio ob vulnus consulto quidem illatum, quod tamen mors secuta non est.

Ei nempe, qui alium verberaverat eique vulnus inflixerat cum animo necandi, non scribebatur αἰκίας δίκη (quam etiam ad verbera spectare satis constat), sed lex jubet τὸν ἐπιβουλεύσαντα φονέα εἶναι ²⁾, leviori tamen poena quam homicidii veri imposita, exilii scilicet et bonorum publicationis; quod testatur Lysias ³⁾ c. Andoc. p. 54. ἀν μὲν τις ἀνδρὸς σῶμα τρώσῃ, κεφαλὴν, ἢ πρόσωπον, ἢ χεῖρας, ἢ πόδας, αὐτὸς μὲν κατὰ τοὺς νόμους τοὺς ἐξ Ἀρείου φεύζεται τὴν τοῦ ἀδικηθέντος πόλιν, ἢ τραύματος ἐκ προνοίας. καὶ εἰ μὲν κατὴν, ἐνδειχθεὶς θανάτῳ ζημιωθήσεται ⁴⁾.

1) Petitus p. 605. 629. 630. Heffster p. 173. 174. Meier u. Schömann III. B. p. 314. Cf. etiam Heraldus l. l. p. 341. Matthiaeus l. l. p. 148. Meier de. bon. damu. p. 100. Lys. c. And. p. 212. Demosth. c. Aristocr. p. 627. 22 (vid. γρ. φόνου) c. Boeot. p. 1618. 10. c. Conon. p. 1365. 26. Aeschin. παρὰ πρ. p. 270. c. Ctesiph. p. 440. 5. 608. 5. Lucian. Timon. p. 46. T. I. p. 115. Pollux VIII. 6. (40).

2) Meier. de bon. damn. p. 100.

3) Qui duas Apologias περὶ τραύματος ἐκ προνοίας scripsit.

4) Idem in Apol. τραύμ. ἐκ προν. πρὸς Σίμωνα ad Senat. Areopagit. dicit: ἐγὼ εἰς τοιοῦτον ἀγῶνα κατέστηκα, ἐν ᾧ καὶ περὶ τῆς πατρίδος καὶ τῆς οὐσίας τῆς ἐμαυτοῦ ἀπάσης κινδυνεύω.

In hoc delicto aestimando autem animum necandi (quo deficiente solummodo vel γραφή ὕβρεως vel δίκη αἰκίας locum habet) in considerationem cadere, disertis verbis innuit Lysias in Apol. πρὸς Σίμωνα p. 42: ἀλλὰ δῆλον ὅτι καὶ οἱ τοὺς νόμους ἐνθάδε θέντες, οὐκ εἴ τινες μαχεσάμενοι ἔτυχον ἀλλήλων κατεάζαντες τὰς κεφαλὰς, ἐπὶ τούτοις ἠξίωσαν τῆς πατρὶδος Φυγὴν ποιήσασθαι, (ἢ πολλοὺς γ' ἂν ἐξήλασαν), ἀλλ' ὅσοι ἐπιβουλεύσαντες ἀποκτεῖναι τινὰς ἔτρωσαν, ἀποκτεῖναι δὲ οὐκ ἠδυνήθησαν, περὶ τῶν τοιούτων τὰς τιμωρίας οὕτω μεγάλας κατεστήσαντο· ἡγούμενοι, ὑπὲρ ὧν ἐβούλευσαν καὶ προϋνοήθησαν, ὑπὲρ τούτων προσήκειν αὐτοῖς δίκην δοῦναι· εἰ δὲ μὴ κατέσχον, οὐδὲν ἥττον τό γε ἐπ' ἐκείνων πεποιῆσθαι. Caeterum hanc actionem apud Archontem Βασιλέα inducendam et ab Areopago dijudicandam non solum laeso, sed cuicunque civi legibus destinari itaque re vera publicam esse, confirmat Pollux⁵⁾.

Titulus II.

Γραφή ὕβρεως¹⁾.

Athenienses²⁾ jam discernunt verborum injurias, ad quas actio privata κακηγορίας³⁾ spectat, et injurias vi et factis illatas, quas duae persequendi viae fuerunt⁴⁾,

5) VIII. 6. (40).

1) Petitus p. 401. 568—572. Heffter p. 174—178. Meier u. Schömann III. B. p. 319—326. Platner II. p. 178. II. 185—206. 213—215. 218. Cf. etiam: Salmasii Observ. in J. A. et R. p. 224 sq. Heraldus Animadv. II. c. 9—11. V. c. 18. p. 379 sq. Matthiaeus I. I. p. 249. Boeckh I. I. I. p. 400 sq. 417. P. v. Lelyveld de infamia jure Attico. Amstelod. 1835. Bakii Schol. Hypomnem. T. III. p. 14 sq., imprimis vero C. Fr. Hermannii Symbolae ad doct. jur. Att. de injur. action., ubi subtili inquisitione magnae, quibus haec doctrina obstructa est, difficultates pro magna parte expediuntur et ingeniosis conjecturis nova lux eidem affertur.

2) Apud Romanos injuriarum actio una et atroces et leves injurias complectitur, in se continet convicia, verberationes signaque contumeliosa et in regula infamiam secum fert; Romanorum accusatio de vi privata apud Athenienses est δίκη βίας s. βιαιών.

3) Cf. diss. m. Spec. II. p. 35. 36. Hermannus I. I. p. 5—10 doctissime de δίκη κακηγορίας exponens rationem, quae iuter κακηγορίαν s. maledictionem et λοιδορίαν s. objurgationem (quas voces apud Veteres passim perinde usurpari concedit) obtinet, ita describit: Aliud igitur erat κακηγορία, quae vel in privato quingenarum drachmarum muleta constabat, in magistratu cum ἀτιμία sive capitis deminutione conjuncta erat, aliud λοιδορία sine ignominia verbisque contumeliosis facta, qua vel magistratus ita demum laesus existimabatur, si coram in consistorio objurgatus esset, adversus privatum autem nullum omnino delictum continebat, nisi quis ad eam intemperantiam processisset, quae propter publicam offensam coercenda videretur. Caeterum etiam actionum privatarum βλαβῆς et βιαιών, quatenus iis nexus cum γραφή ὕβρεως intercedere potest, mentio in symb. Hermannii non omittitur. Cf. ibid. p. 12. 26—29.

4) Hermannus I. I. p. 10.

altera aestimatoria, quae αἰκίας nomine privato iudicio relinquebatur⁵⁾, altera publica et poenalis, proprio ὕβρεως nomine signata⁶⁾.

Ὁ vox ὕβρις⁷⁾ proprie (sensu quotidiano) est quaevis superbia vel insolentia contra alios, sensu juris vero arctioribus limitibus finitur et ad aliquas injuriarum species restringitur easque secundum Grammaticos tales, quae inferuntur aut δι' αἰσχροεργίας i. e. vitium corpori illatum (contumeliosam corporis violationem) aut διὰ πληγῶν s. per verbera aut denique διὰ λόγων.

Sed quoniam, recte monente Meiero⁸⁾, verbis vix ὕβρις sensu juris committi potest vel saltem γραφή non coërcetur⁹⁾, remanent solummodo duae priores species, quarum intuitu duae potissimum exstant leges et primum quidem lex a Demosthene¹⁰⁾ nobiscum communicata, ita scripta: εἰς τινὰ, ἢ παῖδα, ἢ γυναῖκα, ἢ ἄνδρα, τῶν ἐλεύθερων, ἢ τῶν δούλων, ἢ παρὰ νόμον τι ποιήσῃ εἰς τοιούτων τινὰ, γραφείσθω πρὸς τοὺς θεσμοθέτας ὁ βουλούμενος Ἀθηναίων, οἷς ἔξεστιν. οἱ δὲ θεσμοθέται εἰσαγόντων εἰς τὴν ἡλιαίαν τριάκοντα ἡμερῶν, ἀφ' ἧς ἂν ἡ γραφή, εἰ μὴ τι δημόσιον κωλύῃ. εἰ δὲ μὴ, ὅταν ἡ πρῶτον οἶον τε. ὅτου δ' ἂν κατάγνωτε, ἡ ἡλιαία τιμάτω περὶ αὐτοῦ παραχρῆμα, ὅτου ἂν δόξῃ ἄξιός εἶναι παθεῖν, ἢ ἀποτίσαι. ὅσοι δ' ἂν γράφονται γραφὰς ἰδίας κατὰ τὸν νόμον, εἰ μὴ τις μὴ ἐπεξέλθῃ, ἢ ἐπεξιών μὴ μεταλάβῃ τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων, ἀποτίσάτω χιλίας δραχμὰς τῷ δημοσίῳ. εἰ δὲ ἀργυρίου τιμηθῇ τῆς ὕβρεως, δεδέσθω, εἰ μὴ ἐλεύθερον ἰβρίσῃ, μέχρις ἂν ἐκτίσῃ.

5) Cf. diss. m. spec. II. p. 2—4.

6) Lex. Rhet. ap. Bekkerum I. p. 312. Ὑβρις: ὄνομα δίκης ἀγῶνος δημοσίου: Ammonius de differ. adfin. vocab. ed. Valckenaer. Αἰκία καὶ Ὑβρις διαφέρουσιν. Αἰκία μὲν γὰρ εἶναι, αἰ ἄνευ προπηλακισμοῦ πληγαί· κατὰ καὶ Δημοσθένους ὁ ῥήτωρ Φησὶν· Ὑβρισμαὶ μὲν ἐγὼ, προπεπηλάκισται δὲ τὸ σῶμα τοῦμόν. Suidas: Ὑβρις· ἡ μετὰ προπηλακισμοῦ καὶ ἐπηρείας αἰκία (eadem verba leguntur in Etym. Gud.) δὲ πληγαὶ μόνον. Λυσίας ἐν τῷ Περὶ αἰκίας πρὸς Ἰσοκράτην. Καίτοι τίς οὐκ οἶδεν ὑμῶν ὅτι τὴν μὲν αἰκίαν χρημάτων ἔστι μόνον τιμῆσαι, τοὺς δὲ ὑβρίζειν δόξαντας ἔξεστιν ὑμῖν θανάτῳ ζημιῶν; totum locum iisdem verbis repetunt Photius et Etym. M. Zonaras Ὑβρις· ἀδικία κατασχύνουσα· ὑπόβαρις τις οὖσα, ἢ βαροῦσα πάντα.

7) Meier l. l. p. 320. 321.

8) L. l. p. 321.

9) Heffter l. l. p. 175. uot. 3, qui ὕβρις latiori sensu verborum injurias comprehendit quidem, neque tamen γραφή ὕβρεως subesse observat, idque duobus locis e Midiana repetitis (Tom. II. p. 201 et 203), quorum posteriori ὑβρίζειν et κακῶς εἰπεῖν, γραφή ὕβρεως et δίκη κακηγορίας sibi opponuntur, probat.

10) In orat. c. Midiam T. II. p. 208. ed. T.

Altera lex apud Aeschinem invenitur, ubi. totus locus eam tangens ita audit ¹¹⁾: ἂν τις Ἀθηναίων ἐλευθέρον παῖδα ὑβρίσῃ, γραφέσθω ὁ κύριος τοῦ παιδὸς πρὸς τοὺς θεσμοθέτας, τίμημα ἐπιγραψάμενος, ᾧ ἂν τὸ δικαστήριον καταψηφισθῇ, παραδοθεὶς τοῖς ἑνδεκά τεθνάτω αὐθημερόν. ἐὰν δὲ εἰς ἀργύριον καταψηφισθῇ, ἀποτίσάτω ἐν ἑνδεκά ἡμέραις μετὰ τὴν δίκην, ἐὰν μὴ παραχρῆμα δύνηται ἀποτίνειν. ἕως δὲ τοῦ ἀποτίσαι εἰρχθῇτω. ἔνοχοι δὲ ἑστῶσαν ταῖσδε ταῖς αἰτίαις καὶ οἱ εἰς τὰ οἰκετικὰ σώματα ἐξαμαρτάνοντες.

Quibus ex locis Heffterus ¹²⁾ haec derivat principia :

1. remedium ὑβρεως causa proditum erat actio publica, omnes effectus ex hac notione prodeuntes secum ducens;
2. ἀγὼν erat τιμητός, τίμημα itaque aerario addicebatur ¹³⁾;
3. vindicantur hac actione adeo injuriae servis illatae;
4. cognoscebant de hoc delicto Thesmothetae.

Jam quod nexum inter leges antea laudatas intercedentem attinet, Petitus persuasum sibi habens utroque loco Oratorum unam eandemque legem contineri, talem textu subinde mutato et additamentis adjectis proprio Marte composuit ¹⁴⁾. Heraldus contra ¹⁵⁾ eam statuere videtur differentiam, ut Demosthenis lex ad ὑβριν διὰ πληγῶν, Aeschinis vero ad ὑβριν δι' αἰσχροεργίας trahenda sit; Meierus ¹⁶⁾ porro, hac sententia, quoniam ὑβρις contra servos priori lege etiam commemorata nunquam verberibus servo inflictis committi possit, rejecta, utrumque locum nonnisi de ὑβρι δι' αἰσχροεργίας accipiendum esse contendit, totamque legem ita emendat : Ἐὰν τις ὑβρίσῃ τινα ἢ παῖδα, ἢ γυναῖκα, ἢ ἄνδρα, ἢ τῶν ἐλευθέρων, ἢ τῶν δούλων, ἢ παρὰ νόμον τι ποιήσῃ εἰς τούτων τινά, γραφέσθω πρὸς τοὺς θεσμοθέτας ὁ κύριος τοῦ παιδὸς, ἢ ἄλλος ὁ βουλόμενος Ἀθηναίων, οἷς ἔξεστιν, τίμημα ἐπιγραψάμενος, ὅτου ἂν δοκῇ ἄξιός εἶναι παθεῖν ἢ ἀποτίσαι· οἱ δὲ θεσμοθέται εἰσαγόντων εἰς τὴν ἡλιαίαν τριάκοντα ἡμερῶν, ἀφ' ἧς ἂν ἡ γραφῇ, ἐὰν μὴ τι δημόσιον κωλύῃ. εἰ δὲ μὴ, ὅταν ἢ πρῶτον οἷόν τε. ὅτου δ' ἂν καταγνωσθῇ,

11) In orat. c. Timarch. p. 25. ed. T.

12) L. l. p. 177. 178.

13) Aristotel. Problem. 29. 16. ἐπὶ τῇ ὑβρι τιμῆσι, τί χρὴ παθεῖν, ἢ ἀποτίσαι. Reum capitis adeo damnari potuisse, liquet ex Aristotel. Rhet. p. 43 et Lys. fr. 17. 50.

14) L. l. p. 569. 570.

15) Cf. not. 1.

16) L. l. p. 321. 322. Cf. etiam Schelling de Sol. leg. ap. orat. Att. p. 80—88.

ἢ ἡλιαία τιμάτω περί αὐτοῦ παραχρηῖμα, ὅτου ἂν δόξη ἄξιος εἶναι παθεῖν ἢ ἀποτίσαι. καὶ εἰ μὲν θανάτου καταψηφισθῇ, παραδοθεὶς τοῖς ἑνδεκά, τεθνήστω αὐθημερόν. εἰ δὲ ἀργυρίου τιμηθῇ τῆς ὕβρεως, ἀποτισάτω ἐν ἑνδεκά ἡμέραις μετὰ τὴν δίκην, εἰ μὴ παραχρηῖμα δίνεται ἀποτίειν. εἰ δὲ ἐλείθερον ὕβριση, δεδέσθω, μέχρις ἂν ἐκτίσῃ ὅσοι δ' ἂν γράφονται γραφὰς ἰδίας κατὰ τὸν νόμον, εἰ τις μὴ ἐπεξέλθῃ, ἢ ἐπεξίαν μὴ μεταλάβῃ τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων, ἀποτισάτω χιλίας δραχμὰς τῇ δημοσίῳ.

Hermannō diligentissime hanc quaestionem examinanti probabilissimum videtur ¹⁷⁾, veram ὕβρεως legem, quam eandem Aeschines recitari jusserit, in Midiana exstare, quae autem nunc Aeschinis orationi inserta legitur, eam ex vetusto aliquo commentario petitam esse, quem quum non solum ipsas leges, sed earundem simul explicationes continuisse consentaneum sit, fieri potuisse, ut interpolator pro ipsis legis verbis particulas aliquas explicationis arriperet, quae etiamsi per se nihil falsi continerent, tamen non totam legem, qualem jam Solonem tulisse constat, exhaurirent neque dicendi genere illi aetati apto uterentur; denique addit Hermannus se utriusque exemplaris eandem causam, idem argumentum agnoscere, idque doctissime pluribus modis, quos recensere longum est, probare studet.

Perpendit etiam, postquam disceputationem de vero sensu γραφῶν ἰδίων apud Demosthenem l. l. acutissime ventilavit quaestionem ¹⁸⁾, ipsa lex Demosthenis utrum ad quamlibet injuriam corpori illatam, an, ut Meiero videtur, ad solum stuprum spectet,

17) L. l. p. 19 sq.

18) L. l. p. 11—17. Meierus, cui etiam pro parte saltem Hermannus adstipulari videtur, in re, quae tantam difficultatem habet, ut Bakius apud Hermannum p. 141. ἰδίαν γραφήν unquam ab Attico homine appellatam esse negans, totum locum legis supra allatum tanquam παρεμβλημα ejici jubet (qui sane est facillimus modus difficultates expediendi), nodum optime, ut mihi videtur, ita solvit (l. l. p. 163—166), ut γραφὰς δημοσίας *Klagen wegen Staatsverbrechen* eas esse dicat, quibus quis laesionem, quā ipse improprie tantum, civitas vero proprie s. proxime tangitur, coram iudice persequitur, γραφὰς ἰδίας *Klagen wegen Criminalverbrechen* contra, quibus laesio actori proprie s. proxime, civitati vero improprie illata ad iudicis cognitionem defertur. Possit etiam sensu non mutato γραφή δημοσία ex mea opinione ita definiri, ut sit, quam quis civitatis nomine instituit; γραφή ἰδία contra talis, quam quis, licet simul civitatis intersit eam institui, tamen ἰδίαν (Hermannus l. l. p. 17) i. e. sui ipsius, quoniam proxime laesus est, nomine intendit. Heffterus l. l. p. 178. not. 6. rem ita decedit, ut ὕβρεως γραφήν in loco illo Midianae eam solummodo ob causam, quod ibidem fortiori remedio προβολήν opponatur, bis ἰδίαν appellari contendat, atque eadem explicandi ratione Boeckhium l. l. T. I. p. 400. not. (ed. prior.) jam usum esse affirmat.

atque ipse in priorem inclinans sententiam hisce verbis argumentationem suam egregiam claudit: legem Demosthenicam per omnia ὕβρεως genera extendere servosque pariter ac liberos non stupro magis, quam omni contumelia liberare debemus ¹⁹⁾).

Titulus III.

Γραφὴ πυρκαϊᾶς ¹⁾).

Cujus intuitu id solummodo nobis innotuit, ἡγεμονίαν penes Archontem Βασιλέα, causae cognitionem penes Senatum Areopagiticum ²⁾, quippe qui curam aedificiorum haberet, fuisse, et accusationem incendii ³⁾ a Polluce ⁴⁾ inter γραφαίς cum periculo mille drachmarum, si actor succumbat, referri.

Titulus IV.

Γραφὴ εἰργμοῦ ¹⁾).

Notitiam hujus actionis tam δίκαις quam γραφαίς ex opinione Meieri l. l. adscribendae soli Polluci ²⁾ debemus, eamque adversus eos, qui liberos homines in arctam custodiam suam inclusissent et comprehensos tenuissent vel saltem aliquamdiu

19) L. l. p. 22—24. Caeterum in hac quaestione hoc semper tenendum esse censeo, in voce ὕβρεως, etiamsi ad stuprum extendatur, semper praevalere notionem injuriae seu contumeliae, quae personae stupratae una cum stupro inferatur.

1) Petitus p. 106. Heffter p. 180. Meier u. Schömann III. B. p. 314. 315. Phrynichus p. 335. Hesychius πυρκαϊά· ἐμπυρισμός; idem in Lex. Rhet. ap. Bekkerum T. I. p. 295. 6.

2) Demosth. c. Aristocr. T. III. p. 11.

3) Quod etiam nonnunquam ἐμπρησμός et ἐμπυρισμός, sed contra usum loquendi Atticorum, nominatur.

4) VIII. 6. (40).

1) Meier u. Schömann III. B. p. 332. Platner II. p. 169. 170. Hesychius: εἰργμός· κώλυσις· δεσμός· συνέχεσις.

2) VI. 36. (154).

libertatis usu privassent, apud Thesmothetas locum sibi vindicasse vero non absimile est ³⁾).

Titulus V.

Γραφή κλοπῆς ¹⁾ aliaeque actiones ejusdem indolis.

Natura furti ²⁾ secundum principia juris Attici recentioris ³⁾ ex duabus potissimum legibus apud Demosthenem obviis dijudicari potest, quarum prior ⁴⁾ ita audit: ὁ, τι εἴαν τις ἀπολέσῃ, εἴαν μὲν αὐτὸ λάβῃ, τὴν διπλασίαν καταδικάζειν. εἴαν δὲ μὴ, τὴν δεκαπλασίαν πρὸς τοῖς ἐπαιτίοις. δεδῶσθαι δ' ἐν τῇ ποδοκάκῃ τὸν πόδα πένθ' ἡμέρας καὶ νύκτας ἴσας, εἴαν προστιμήσῃ ἢ ἡλιαία. προστιμᾶσθαι δὲ τὸν βουλόμενον, ὅταν περὶ τοῦ τιμήματος ἢ altera ⁵⁾ vero haec praecipit: εἰ μὲν τις μεθ' ἡμέραν ὑπὲρ πεντήκοντα δραχμὰς κλέπτει, ἀπαγωγὴν πρὸς τοὺς ἑνδεκ' εἶναι. εἰ δὲ τις νύκτωρ ὅτιοῦν κλέπτει, τοῦτον ἐξεῖναι καὶ ἀποκτεῖναι, καὶ τρῶσαι διώκοντα, καὶ ἀπαγαγεῖν τοῖς ἑνδεκ', εἰ βούλοιο. τῷ δ' ἀλόντι ὧν αἱ ἀπαγωγαί εἰσιν, οὐκ, ἐγγυητὰς καταστήσαντι, ἔκτισιν εἶναι τῶν κλεμμάτων, ἀλλὰ θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν ⁶⁾ καὶ εἰ τις γ' ἐκ Λυκείου, ἢ ἐξ Ἀκαδημίας, ἢ ἐκ Κυνασάργους, ἱμάτιον, ἢ ληκύθιον, ἢ ἄλλο τι Φαυλότατον, ἢ τῶν σκευῶν τι τῶν ἐκ τῶν

3) Potuisset itaque e. g. affirmantibus Meiero et Platnero l. l. institui contra Alcibiadem, cum domi suae, ut eam piugeret, Agatharchum pictorem captum teueret. Cf. Plat. Theaetet. p. 19. p. 150. a.

1) Petitus p. 634 sq. Heffter p. 180—184. Meier u. Schömann III. B. p. 340. 356—358. Platner II. p. 171—176. Cf. etiam Heraldus Animadv. in Salmas. Obs. ad J. A. et R. p. 313 sq. Meier. de hon. damn. p. 106 sq.

2) Fures Athenis per Euphemismum φιλήται dicebantur; cf. Helladius Chrestom. in Gronovii Thes. IX. p. 981.

3) Ex jure Atheniensium veteri nempe judicia de furtis admodum severa et acris fuisse, testantur Draconis leges, quarum mentionem facit Gellius lib. XI. Cap. 18: Draco Atheniensis vir bonus multaque esse prudentia existimatus est; jurisque divini et humani peritus fuit. Is Draco leges, quibus Athenienses uterentur, primus omnium tulit. In illis legibus furem cujuscunque modi furti supplicio capitis puniendum esse, et alia pleraque, nimis severe censuit sanxitque. Item Plutarchus in Solone T. I. p. 216. ed T.: μία γὰρ ὀλίγου δεῖν ἅπασιν ὥριστο τοῖς ἀμαρτάνουσι ζημία, θάνατος· ὥστε καὶ τοὺς λάχαρα κλέψαντας ἢ ὀπώραν, ὁμοίως κολάζεσθαι τοῖς ἱεροσύλοις καὶ ἀνδροφόνοις. Quod convenit cum Stoicorum dicto: ἴσα τὰ ἀμαρτήματα εἶναι.

4) In orat. c. Timocr. T. III. p. 121. ed. T.

5) Ibid. p. 124.

6) Cf. Heffter l. l. p. 181. not. 2.

γυμνασίων ὑφέλοιτο, ἢ ἐκ τῶν λιμένων, ὑπὲρ δέκα δραχμᾶς, καὶ τούτοις θάνατον ἐνομοθέτησεν εἶναι τὴν ζημίαν⁷⁾.

Comparatione instituta argumentari possumus priorem legem, vel (si statuimus locis allegatis contineri partes unius ejusdemque legis) partem priorem legis ad ea imprimis furta adplicandam esse, quae non sub conditionibus poenam augmentibus (*erschwerende Umstände*) in secunda lege commemoratis commissae erant, itaque si quis interdum nondum quinquaginta drachmas, vel ex gymnasio et portibus rem nondum adaequantem pretium x. drachmarum abstulisset.

Furtum passus porro (quod ex argumento generalis prioris legis concludi potest) pro lubitu acquiescere poterat (idque adeo in furto sub conditionibus poenam augmentibus facto) in duplo vel decuplo rei sibi ablatae postulando, prouti hanc rem recuperaverat necne, sed ita tamen, ut Dicasterio reservaretur potestas poenam augendi, si status rerum id exigere videretur. Quod hisce Demosthenis verbis⁸⁾ secundae legi adjectis: εἰ δέ τις ἰδίαν δίκην κλοπῆς ἀλώῃ, ὑπάρχειν μὲν αὐτῷ διπλάσιον ἀποτίσαι τὸ τιμηθὲν· προστιμῆσαι δ' ἐξεῖναι τῷ δικαστηρίῳ πρὸς τῷ ἀργυρίῳ δεσμὸν τῷ κλέπτῃ, πένθ' ἡμέρας, καὶ νύκτας ἴσας, ὅπως ὀρεῖται ἅπαντες αὐτὸν δεδεμένον confirmatum videmus.

Caeterum ad furti persequutionem, cui etiam contra furti conscium locus erat, praeter γραφὴν modo expositam⁹⁾, apud Thesmothetas¹⁰⁾ introducendam et periculum mille drachmarum saepius commemoratum cum quavis γραφῇ conjunctum actori minantem, concedebantur etiam Apagoge, Ephegesis, quae reo praeter necessitatem damnum reparandi mortis poenam eaque cessante infamiam afferebant, et δίκη seu actio privata κλοπῆς, in qua si res furto ablata restitui poterat, poena dupli, re furtiva vero non restituta, poena decupli¹¹⁾ obtinebat, accedente nonnunquam, si δίκη non coram Diaetetis, sed apud Judicium Heliasticum agitabatur, προστιμῆσει in Demosthenis loco commemorata.

7) Arist. Problem. Lect. 29. 14. ubi bene monetur, furtum, quo facilius committi et difficilius averti possit, eo periculosius habendum eoque gravius puniendum esse. Quod fures balnearios attinet, legendi sunt Theophrastus Charact. 8., Victorius V. L. VII. 17. Cf. etiam infra λωποδυσίαν.

8) L. I. p. 124.

9) Quam Meierus ἀγῶνα τιμητὸν fuisse putat.

10) Remedia juris vero infra commemorata sine dubio ad Undecimviros pertinebant.

11) Quae poena dupli et decupli in Apagoge reliquisque remediis juris publicis (excepta tantum γραφῇ κλοπῆς tuce, si τίμησις iudicium ad illam multam dirigebatur) ex opinione Meieri (cf. l. I. p. 358) cessabat.

Species furti sunt:

I. κλοπή δημοσίων χρημάτων¹²⁾ et

II. κλοπή ἱερῶν χρημάτων¹³⁾, sub quibus tamen Athenienses rarius verum furtum pecuniae aut publicae aut sacrae (ob quod γραφή, Thesmothetarum cognitioni subjecta, ἀπογραφή et εἰσαγγελία apud Senatum Areopagiticum, vel, si fur ἐπ' αὐτοφωρῶν deprehensus esset, ἀπαγωγή et ἐφήγησις apud Undecimviros in usum vocari poterant), quam potius casum, quo quis opes aut publicas (pecuniam publicam, quo singularis notio peculatus pertinet) aut sacras in suum commodum intervertit, intelligebant.

Ob peculatum vero aut opes sacras interversas φάσει (probabiliter ad Thesmothetas deferenda), ἐπαγγελία, ἀπογραφή, ὑφηγήσει (apud Undecimviros) et γραφή¹⁴⁾ ex legibus uti, aut ἐν εὐθύναις (apud Logistas) vel ἐπιχειροτονίαις (in comitiis populi) accusationem movere licebat. Apagogen et Ephegesin capitis poena secuta esse, γραφή vero ἀγὼν τιμητὸς fuisse videtur¹⁵⁾.

III. Κλοπή σύκων et σταφυλῶν; cf. συκοφαντία Tit. VIII.

IV. Βαλαντιοτομία¹⁶⁾. Βαλαντιοτόμοι s. cingulorum incisores, quorum meminit Aristophanes in Ranis, Plato de Repub. Lib. VIII et Aeschines in orat. c. Ctesiph., sunt qui sectores zonarii a Plauto in Trinummo Act. IV. 2. 20¹⁷⁾ et porro saccularii¹⁸⁾ dicuntur.

Ex lege in Xenoph. Memorab. Socr. Lib. I. p. 62 allegata: κατὰ γε τοὺς νόμους, εἰάν τις Φανερός γένηται βαλαντιοτομῶν, τούτω θάνατος ἢ ζημία, morte mulctabantur.

12) Heffter p. 152. 153. Meier u. Schömann III. B. p. 352. 359. 361. Platner II. p. 134.

13) Apud Antiphontem p. 626 γραφή ἱερῶν κλοπῆς δυοῖν ταλάντων et ap. eundem p. 782. in fin. 769. 774, γραφή κλοπῆς δημοσίων χρημάτων obveniunt.

14) Cf. Aeschin. c. Timarch. p. 131.

15) Heffter p. 153. not. 2.

16) Heffter p. 184. Meier u. Schömann III. B. p. 356. Hesychius βαλάντιον μαρσῦπιον. Zonaras: βαλαντιοτόμος· ὁ κλέπτης, ὁ τὰ βαλάντια τέμνων. Suidas: βαλλαντιοτόμος· κλέπτης καὶ βαλλαντιοτόμοι. Χρημάτων τε μεγάλων ἐωνημένοι ἦγοντο μοιχαῖ, πόρνοι, τοιχωρῦχοι, βαλλαντιοτόμοι, ἀνδραποδισταὶ καὶ τὰ τοιαῦτα ἔθνη· βαλλαντιοτόμοι δὲ οἱ τὰ βαλάντια κλέπτοντες.

17) Quia, ut uotant Veteres ad Aristoph. Rauas v. 784, τὰ βαλάντια ἐν ταῖς ζύναις ἀπηωρημένα φέρουσιν ἄνθρωποι.

18) Saccularii dicuntur οἱ ἀπὸ σάκων κλέπτοντες iique sunt teste Ulpiano Lib. IV de officio Procons. qui vetitas in sacculo artes exercentes, partem subducunt, partem subtrahunt.

V. *Τοιχωρύχια*¹⁹⁾. *Τοιχωρύχοι* s. vetricularii s. perfossores parietum, i. e. qui effractis foribus in aedes furandi causa irrumpunt, pariter mortis poenam subeunt auctore Xenophonte l. l.: *κατὰ γε τοὺς νόμους, εἰάν τις φανερὸς γένηται τοιχωρύχων, τούτῳ θάνατός ἐστιν ἢ ζημία.*

VI. *Τυμβωρύχια*²⁰⁾. *Τυμβωρύχοι* i. e. maleficos, qui sepulcra mortuorum spoliandorum causa effodiunt, etiam extremo supplicio affectos esse, vix est quod moneamus.

VII. *Λωποδυσία*²¹⁾ committi potest aut in universum vestimenta furando, praesertim in balneis²²⁾, aut vestimenta alicui vi detrahendo e. g. in via publica vel noctis tempore, aut denique mortuos vestibus privando²³⁾, et semper capitis poenam secum ducit.

VIII. *Ἀνδραποδισμός*²⁴⁾ rarius *ἀνδραπόδισις*²⁵⁾. *Ἀνδραποδιστής* s. plagiarius non solum est, qui liberos homines in servitutem detrudit et pro servis vendit, sed etiam qui alienos servos dominis abducit vel fugitivos celat vel ad fugam commovet²⁶⁾.

19) Meier u. Schömann l. l. p. 360. Platner l. l. p. 169. Hesych: *τοιχωρύχος* ληστής, κλέπτης. Photius *τοιχωρύχος*, κλέπτης. Zonaras *τοιχωρύχος*· ὁ κλέπτης ὁ ὀρύσσων τὸν τοῖχον· *τοιχορύκτης* δὲ, μικρόν.

20) Meier, Schömann et Platner l. l. Suidas: *τύμβος*· τάφος· παρὰ τὸ τύφειν· ὃ ἐστὶ καίεσθαι τὰ σώματα τῶν τεθνεώτων. Hesych. *τυμβωρύχος*· λωποδύτης νεκρῶν.

21) Hesychius *λωποδύται*· κλέπται, ἀποδύοντες ἐν λουτροῖς, κλέπτοντες. Etym. M. *λῶπος*· τὸ ἱμάτιον· ἀναλογεῖ γὰρ τῇ λωπίᾳ τῷ δερματι. Lex. Rhet. ap. Bekkerum p. 276. *λωποδύτης*· ὁ τὰ τῶν νεκρῶν ἱμάτια κλέπτων. Pollux VII. 12. (42). Lys. c. Theomn. p. 350. Meier u. Schömann l. l. p. 360. Platner II. p. 168. 169.

22) Lucian. bis accus. p. 835.

23) De *λωποδύτῃ* famoso Aristophanis tempore Autoclide, qui insaniam simulans, unde Orestis cognomen tulit (cf. Aristophanes Acharn. v. 1166. Aves v. 713), noctis tempore transeuntes spoliare solebat, vide Meierum p. 360. not. 93.

24) Heffter p. 184. Meier u. Schömann III. B. p. 360. Platner II. p. 169. Hesychius *ἀνδραποδισμός*, *αἰχμαλωσία*. Harpocrat. *ἀνδραποδιστής*. *Δυκοῦργος* ἐν τῷ κατὰ *Λυκόφρονος*· *θανάτῳ* δ' ἐγὼ, εἰ τοὺς ἀνδραποδιστάς, τῶν οἰκετῶν ἡμᾶς ἀποστεροῦντας μόνον, *θανάτῳ* ζημιῶν. Etym. M. *ἀνδραποδιστής*· Οὐ μόνον ὁ τοὺς ἐλευθέρους ἀπάγων εἰς δουλείαν, ἀλλὰ καὶ ὁ τοὺς δούλους ἀπὸ τῶν δεσποτῶν ἀποσπῶν εἰς ἑαυτόν. Similia habet Lex. Rhet. ap. Bekkerum. T. I. p. 219.

25) Xenoph. Apol. Socrat. 11. 25.

26) Grammaticorum definitiones vide not. 24.

Poenae mentionem faciunt Xenophon l. l. κατὰ γε τοὺς νόμους, εἴαν τις φανερὸς γένηται ἀνδραποδίζμενος, τούτῳ θάνατός ἐστιν ἢ ζημία, et Lycurgus ἐν τῷ κατὰ Δυκόφρονος· θαυμάζω δ' ἐγὼ, εἰ τοὺς ἀνδραποδιστάς, τῶν οἰκετῶν ἡμᾶς ἀποστερεῦντας μένον, θανάτῳ ζημιοῦν. Δίκην ἐλευθεροπρασίῳ contra plagiariorum a Polluce²⁷⁾ nominatam vix juris Attici propriam esse, suspicatur Meierus²⁸⁾.

IX. Ἀρπαγῆς²⁹⁾, nisi hoc crimen solummodo accipiatur de latrocinio, quod in vestibus alicui vi detrahendis consistit, peculiarem γραφὴν vix statui posse, monet Meierus³⁰⁾, quippe cui juxta γραφὴν μοιχείας et δίκην βιαιῶν locus idoneus deesse videatur.

Delicta modo enumerata, quorum omnium (plerumque capite plectendorum) cognitio in Undecimviros collata erat, etiam communi nomine κακουργήματος³¹⁾ designabantur, ideoque actiones publicas, quibus praeter alia remedia juris publica e. g. ἀπαγωγὴν coërcabantur, recte, praeunte Platnero³²⁾, γραφαὶς πρὸς κακουργούς dicere licebit³³⁾.

27) III. 8. (78.) ἀνδραποδιστῆς δὲ ἐστίν, ὁ τὸν ἐλευθέρου καταδουλώσας, ἢ τὸν ἀλλότριον οἰκίαν ἀπαγόμενος· καὶ δίκη δὲ κατὰ τῶν ἀνδραποδιστῶν ἐλευθεροπρασίῳ.

28) L. l. p. 360.

29) Jam in μοιχεία (cf. supra Cap. II. Tit. II. Art. V.) considerata breviter commemoratae vid. Platner l. l. p. 167. Etym. Gudian. ἀρπαγὴ καὶ ἀρπάγη διαφέρει· ὁξυτόνως μὲν ἀρπαγὴν τὴν αἰφνιδίαν καὶ μετὰ βίας· ἀφαιρεσιν δὲ ἀρπάγη δὲ βαρυτόνως, ἢ ἐκτὸς τῶν φρεάτων κάδους ἀφαιροῦσα, ἢ γούρην ἐξαιροῦσα.

30) L. l. p. 360. 361.

31) Meier l. l. p. 361.

32) L. l. p. 167 sq.

33) De furto per lancem et licium concepto cf. Petitus p. 639. 640. Memorabile est, ex Solonis lege apud Petitum p. 640 laudata, cui tamen Meierus l. l. p. 357 fidem non habet, etiam in fimi fures animadversum fuisse. Unde βολίτου (proprie stercoris bubulci) δίκην in proverbium abiisse, testatur Scholiastes Aristoph. ad Equites v. 655 καὶ παροιμία βολίτου δίκην πρὸς τοὺς ἐπὶ μικροῖς δίκας ὑπέχοντας· ὁ γὰρ Σόλωνος νόμος καὶ τοὺς βόλιτον ὑφελομένους κολάζει. Suidas totidem verbis idem dicit. Vaticana Appendix I. Centuria. Proverbio 24. βολίτου δίκη· πρὸς τοὺς ἀξίους, καὶ ἐπὶ μικροῖς τιμωρίαις ὑπέχειν· ἐν γὰρ τοῖς Ἀξίοις νόμος καὶ τοὺς βόλιτον ὑφελομένους κολάζει.

1) Non Attice: κακῆς ἐπιτροπῆς; cf. Pierson ad Moerin Attic. p. 143.

2) Petitus p. 594. Meier u. Schömann III. B. p. 293. 294. Hesychius: ἐπιτροπή· ἐφοδος. Lex. Rhet. ap. Bekkerum T. I. p. 260. 17. ἐπιτροπή· καὶ ἡ τῶν ὀρφανῶν ἐπιμέλεια παρὰ τοῖς ῥήτορι, καὶ τὸ συγχωρεῖσθαι τινὲς τοὺς ἀμφισβητοῦντας διακρίναι περὶ ὧν πρὸς ἀλλήλους ἔχουσιν. Occurrit etiam vox ἐπιτροπεία.

Titulus VI.

Γραφή ἐπιτροπῆς ¹⁾

est actio adversus tutorem, qui negotia pupilli male administravit, e. g. aedes ejus non locavit et ita rem familiarem pupilli culpa lata vel adeo dolo diminuit ²⁾).

Est inter *γραφαίς* referenda, quoniam intra tempus impuberis aetatis ³⁾ a quovis cive ⁴⁾ apud Archontas ⁵⁾ moveri poterat; si vero pupillus ad pubertatem pervenit, habet hoc remedium ab ipso pupillo usurpatum indolem actionis privatae s. *δίκης*. Erat *ἀγὼν τιμητὸς* atque aestimatio consistebat ἐν τῷ παθεῖν ἢ ἀποτίσαι, quod posterius solummodo in actione privata spectabatur.

Verisimile est, reum damnatum a tutela remotum esse, quod accidisse *γραφή κακώσεως ὀρφανῶν* (cf. supra) caeteroquin simili sed latioris ambitus instituta certo scimus. Angustioris vero ambitus est *φάσις μισθώσεως οἴκου* ⁶⁾, cum ad eum casum restricta sit, quo tutor aedes pupilli aut plane non, aut justo minoris pretii locavit.

Lex ⁷⁾ nimirum scripta erat: τὸν ἐπίτροπον τὸν οἶκον μισθοῦν. *Μίσθωσις* ita fiebat, ut tutores sive testamento sive ab Archonte dati Archonti indicarent, locandas esse pupillorum aedes, quo facto auctoritate Archontis et e judicum, qui adsidebant, consilio per Praeconem locabantur ⁸⁾; ii vero, qui aedes ab Archonte conducebant, in securitatem pupilli ἐνέχυρα s. pignora dare obligabantur ⁹⁾.

3) Tutela exhibant Athenienses anno aetatis vicesimo, cum Lexiarchico essent inscripti. Aeschin. c. Timarch. p. 14. ἐπειδὴ ἐνεγράφη Τίμαρχος οὗτος εἰς τὸ Ληξιαρχικὸν γραμματεῖον, καὶ κύριος ἐγένετο τῆς οὐσίας.

4) Pollux VIII. 6. (31).

5) Pollux VIII. 9. (89).

6) Praeter quam etiam *δίκη μισθώσεως οἴκου* datur Pollux VIII. 6. (31).

7) Cujus meminit Demosth. in orat. c. Aphob. p. 520: καὶ τὸν οἶκον οὐκ ἐμισθώσε, τῶν νόμων κελευόντων.

8) Isaeus in orat. de Philoctem. hered. p. 65 ed. T. ἀπογράφουσι τῷ παιδε τούτῳ πρὸς τὸν Ἄρχοντα, ὡς εἰποιήτω τοῖς τοῦ Εὐκτῆμονος νῆσι τοῖς τετελευτηκόσιν, ἐπιγράφαντες σφᾶς αὐτοὺς ἐπιτρόπους, καὶ μισθοῦν ἐκέλευον τὸν Ἄρχοντα τοὺς οἴκους, ὡς ὀρφανῶν ὄντων· καὶ ἐπειδὴ πρῶτον τὰ δικαστήρια ἐπληρώθη, ὁ μὲν Ἄρχων προεκήρυττεν, οἱ δὲ ἐμισθοῦντο. Pollux VIII. 9. (89) ὁ Ἄρχων καὶ τοὺς οἴκους ἐμισθοῖ τῶν ὀρφανῶν.

9) Suidas: οἱ μισθοῦμενοι τοὺς τῶν ὀρφανῶν οἴκους παρὰ τοῦ Ἄρχοντος, ἐνέχυρα τῆς μισθώσεως παρεῖχοντο· ἔδει δὲ τὸν Ἄρχοντα πέμπειν τινὰς ἀποτιμησομένους τὰ ἐνέχυρα· καὶ ἐλέγοντο τὰ μὲν ἐνέχυρα ἀποτιμήματα· οἱ δὲ ἀποτιμησάμενοι, ἀποτιμηταί· τὸ δὲ ἔργον, ἀποτιμᾶν.

Post quinquennium a finita tutela tutores male administratae tutelae a pupillis non amplius postulari potuerunt ¹⁰⁾).

Titulus VII.

Γραφή ψευδοκλητείας s. ψευδοκλησίας ¹⁾).

In describenda hac actione cum a se invicem discrepare videantur Harpocratio et Pollux, antequam ulterius progrediamur, illos ipsos audiamus, quorum prior dicit: ψευδοκλησία, ὄνομα δίκης ἐστίν, ἣν εἰσίσιν οἱ ἐγγεγραμμένοι ὀφείλειν τᾷ δημοσίῳ, ἐπειδὴν αἰτιῶνται τινὰς ψευδῶς κατεσκευασθαι κλητῆρας καὶ ἑαυτῶν πρὸς τὴν δίκην, ἀφ' ἧς ὄφλον; alter vero haec effatur VIII. 6. (44): ψευδοκλητείας δὲ κατὰ τῶν οὐ δικαίως κεκλητευκότων.

Sigonius jam ²⁾, nullo modo haec inter se componere tentans, acquiescit in hoc discrimine edocendo: Ψευδοκλητεία Polluci fuit, si quis se alterum in jus citasse ementiretur, Harpocrati vero, si quis falso alterum, ut debitorem, in jus vocasset.

Dabatur vero haec actio, ut ad veriora perveniamus, adversus falsos κλητῆρας s. κλήτορας, i. e. eos, qui sese aliquam reum in jus vocasse ementiti effecerant, ut reus absens damnetur, s. uti Meierus scribit ³⁾: contra eos, qui, cum in jus vocationi non interfuissent, interfuisse se testati essent, atque ideo effecissent, ut reus absens neque unquam in jus vocatus tanquam contumax damnetur.

Qui nimirum aliquem in jus vocabat, vel subscribere debebat libello nomina κλητῆρων, vel in ipsum iudicium adducere κλητῆρας i. e. personas, quae affirmarent, reum ab actore in jus vocatum esse.

10) Ἐὰν πέντε ἔτη παρέλθῃ, καὶ μὴ δικάσωνται, μηκέτ' εἶναι τοῖς ὀρφανοῖς δίκην περὶ τῶν ἐκ τῆς ἐπιτροπῆς ἐγκλημάτων. Legem laudat Demosthenes in orat. c. Nausimach. p. 574, meminit ejus quoque Plato lib. XI. de legibus his verbis: ἄμα δ' ἂν ἡβήσῃ τις τῶν ὀρφανῶν, ἐὰν ἡγῆται κακῶς ἐπιτροπεύθῃναι, μέχρι πέντε ἐτῶν ἐξηκούσης τῆς ἐπιτροπῆς, ἔστω δίκην λαχεῖν ἐπιτροπίας.

1) Petitus p. 405. Heffter p. 184. 185. Meier u. Schömann III. B. p. 336. 337. 759. Platner II. p. 119. Cf. praeterea: Boeckh. Praefatio ad Indicem Lect. in Univers. Litt. Berol. per semestr. hib. 1817—1818 habend. Meier. de bon. damnat.

2) De Repub. Athen. Lib. III. c. 1.

3) De bon. dam. p. 125.

Qui κλητῆρες, cum falso affirmantes aliquem in jus vocatum esse, facillime eo adducere possent reum, ut nequaquam in jus vocatus absens tanquam contumax (ἐξήμην ὀφλων) condemnaretur, concessa erat contra tales calumniatores δίκη ψευδοκλητείας, s. uti nonnulli dicunt, ψευδοκλησίας.

Quibus praemissis in dubium vocari non potest, brevius tantum elatam esse sententiam Pollucis, caeteroquin vero cum verbis Horpacrationis fere congruere.

Adversus actorem, qui in libello falsos κλητῆρας nominasset, συκοφαντίας agi potuisse, ingeniosa Boeckhii ⁴⁾ conjectura est.

Inscii vel inviti in libello tanquam κλητῆρες nominati poterant ex Meieri opinione ⁵⁾ actorem, qui eos periculo γραφῆς ψευδοκλητείας exposuerat, δίκη βλάβης, qua etiam contra eum, qui inscios tanquam testes in judicio nominaverat, uti licebat, convenire.

Γραφή ψευδοκλητείας, ad Thesmothetarum cognitionem pertinens, erat τιμητή et interdum adeo capitis poenam postulari potuisse, ex Demosth. orat. c. Nicostr. T. V. p. 50 perspicuum fit. Ter convictos ψευδοκλητείας ⁶⁾ infamia (sine bonorum publicatione) notatos esse, refert Andocides ⁷⁾.

Titulus VIII.

Γραφή συκοφαντίας ¹⁾

Data est haec actio, cujus intuitu dolenda est jactura orationis περὶ συκοφαντίας a Lysia c. Aeschinem habitae, adversus sycophantas i. e. eos, qui falsum judicium intulerant i. e. dolosos accusatores vel denunciantes, forsitan etiam contra accusatorem, qui licet in causa publica plus quam quintam suffragiorum partem obtinuerit ideoque non

4) L. l. cf. not. 1.

5) L. l. p. 337.

6) Uti et ψευδομαρτυρίων.

7) Myster. p. 10.

1) Petitus p. 640. Heffter p. 185. 186. Meier u. Schömann III. B. p. 335. 336. Platner II. 164—167. Zonaras: συκοφαντία· μέμψις οὐκ ἀληθής. Etymol. Gud. συκοφαντία, λέγεται ἢ ψευδοκατηγορία. Phavorinus συκοφαντία ἢ ψευδὴς κατηγορία, καὶ συκοφαντεῖν τὸ ψευδῶς κατηγορεῖν, ἢ συκοφαντία ἐστὶν ἢ οὐκ ἀληθὴς κατηγορία.

in poenam mille drachmarum inciderit, tamen calumniandi animum habuisse convictus fuerit ²⁾).

Latoris caeterum et non satis certi ambitus ³⁾ notionem sycophantiae fuisse ideoque etiam *εἰσαγγελίαν, ἀπαγωγὴν, φάσιν, ἔνδειξιν, προβολὴν* ⁴⁾ contra sycophantas patuisse, liquet ex Isocrate de antidosi p. 598. [c. 28. et Demosthene c. Theocrinem p. 1325. 9. et Polluce VIII. 6. (47).

Ἀγὼν erat *τιμητὸς* et jurisdictio penes Thesmothetas, nonnunquam adeo capitis poenam *συκοφάντασις* irrogantes.

De origine sycophantias optime exponit Etymol. Gud. hisce verbis: *συκοφαντεῖν, τὸ ψευδῶς τινος κατηγορεῖν κεκλησθαι δὲ τοῦτό φασι, παρὰ Ἀθηναίοις, πρῶτον γὰρ ἐκεῖσε εὐρεθέντος φυτοῦ συκῆς τῆς ἐφημέρου τροφῆς. καλλίστων δὲ ὄντων, τῶν παρ' Ἀθήνησι σύκων, καὶ διὰ τοῦτο κωλύοντων ἐξάγειν τὰ σύκα ἐκλεπτον αὐτὰ τινες, καὶ*

2) Quod Heffterus l. l. ex loco in Lysiae orat. contra Agoratum p. 131 acute colligit.

3) Ita ut ad falsos *κλητῆρας* etiam adplicari potuerit (cf. *γραφὴ ψευδοκλητείας*) et fortassis adeo accusationem falsi, cujus meminit Meierus l. l. p. 355, in se continuerit. Ob calumniam vero non in instituendis actionibus conspicuam tantummodo actio privata *κατηγορίας* in usu erat.

4) Platner I. 379—386. *Προβολή* (quae ab Ulpiano ad Demosth. Timocr. refertur inter *δίκας*) est teste Suida *γραφὴ κατὰ τῶν συκοφαντούντων*. Thom. M. *προβολή, καὶ αὐτὰ τὰ ἀπαρχῆς ἄχρι τέλους, ὡς Ἑρμογένης φησὶ, καὶ ἡ κατὰ τῶν ἀσεβούντων ἐν τοῖς Διονυσίοις κατηγορία καταχρηστικῶς δὲ καὶ ἡ περὶ πάσης δίκης κατηγορία ὡς Αἰσχίνης δημοσίᾳ προβολὰς ποιοῦμεθα*. Lex. Rhet. ap. Bekkerum T. I. p. 288. *προβολή καὶ προβάλῃσθαι: τὸ παράγειν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὸν βουλούμενον καὶ ἀποφαίνειν ὡς ἡδίκησεν, εἴ τις δοκῇ ἀδικεῖν, καὶ τοὺς συκοφάντας καὶ τοὺς περὶ μυστήρια ἢ Διονύσια ἀδικούντας καὶ τοῦτο καλεῖται προβολή καὶ προβάλλεσθαι*. Harpocrat. *ἔδος ἦν Ἀθήνησι κατὰ τῶν Ἀρχόντων καὶ κατὰ τῶν συκοφαντῶν προβολὰς ἐν τῷ δήμῳ τίθεσθαι*. Pollux VIII. 6. (46) *προβολή δὲ, ἡ κλήσις εἰς δίκην κατὰ τῶν κκόνως πρὸς τὸν δῆμον διακειμένων προβολαὶ δὲ γίνονται, τοῦ δήμου ψηφισαμένου, καὶ τῶν εὐνουστᾶτων τῇ πόλει, ὡς Λυσίας ἐν τῷ κατὰ Θεοδοτίδου περὶ ἀμφοῖν· προβολαὶ δὲ ἦσαν καὶ αἱ τῆς συκοφαντίας γραφαί, Λυσίας ἐν τῷ πρὸς Ἰπποκράτην αἰτίας· ἐγίνοντο δὲ καὶ περὶ τῶν ἐξυβρισάντων, ἢ ἀδικησάντων, ἢ ἀσεβησάντων περὶ τὰς ἐορτάς, ὡς ἡ κατὰ Μειδίου προβολή*. Cf. Heffter p. 229—233. Meier u. Schömann p. 271—277. Platner II. p. 64. 121 et imprimis Schömann de comit. Athen. p. 227—240; quo auctore *προβολή* (ex Heffteri definitione l. l. p. 229 simplex querela in concione populi mota) est actio (certe nou sensu juris vulgari, quare equidem potius dixerim: remedium juris), quam qui instituit, hoc tantum quaerit, ut populi praejudicium de reo fiat, quo praejudicio quasi munitus ipse causae suae apud competentes iudices, quibus non plehiscito, sed veteribus legibus ea quaestio mandata est, aegredae majorem et publicam quodammodo auctoritatem conciliet. Talem igitur actionem qui instituit, pergit Schömannus, is *προβάλλεσθαι* dicitur, quod verbum proprie nil aliud significat, quam: proponere populo aliquid, ad disceptandum scilicet et iudicandum; unde aliam locutionem, *προβάλλεσθαι τινα*, quae significat: ad populum deferre, ortam et hinc factum esse demonstrat, ut *προβολῆς* nomen delationis (diversae tamen ab *εἰσαγγελίᾳ* et *μηνύσει*) significationem acceperit. Quando autem haec *προβολή* in usum venerit, accuratissime disquiit Schömannus l. l. p. 229 sq.

ἐξῆγον ἔξω· τοὺς δὲ μηνύοντας καὶ Φαινοντας τοὺς ἐξάγοντας ἀπεδέχοντο μὲν, ἐξ ὧν δὲ ἔπραττον, συκοφάντας ἀνόμασαν ⁵).

Comparari potest hoc remedium cum Romanorum actione contra calumniatorem ex Scto Turpilliano et accusatione, quae ex lege Cornelia instituitur.

5) Notandus est locus Festi, qui ita audit: Atticos quondam juvenes solitos ajunt in hortos irrumpere, ficosque deligere, quam ob causam legem factam, qui id fecisset, capital esset ei. Sed in uvarum fures eandem statutam fuisse poenam testis est Alciphron Lib. III. Epist. 40. μίμφομαι τῷ Σόλωνι καὶ τῷ Δράκοντι, οἱ τοὺς μὲν κλέπτοντας σταφυλὰς θανάτῳ ζημιοῦν ἐδικαίωσαν, τοὺς δὲ etc. Mox tamen mitior lex est lata: κλέπτοντα σῦκα κολάζεσθαι, quod de sola mulcta est intelligendum. Suidas: τὸ γε παλαιὸν τίμια παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις ἦν τὰ σῦκα, καὶ εἴ τις διεβλήθη κλέπτων σῦκα, ἐκολάζετο.

His ad finem perductis ICTorum Ordo, gratissimam recolens memoriam beneficiorum ab *Augustissimis Imperatoribus* per longam annorum seriem in se collatorum, hoc praeterea sibi impositum esse credit officium sanctum, vota pia nuncupandi pro salute *Imperatoris ac Domini nostri Augustissimi, Nicolai Primi, Paulidac, Potentissimi, Justissimi, Benignissimi*, pro salute *Cunctae Augustae Domus*, pro Imperii incolumitate et diuturnitate, pro hujus Universitatis fortuna sempiterna.

Jam vero cum spes omnis nostra e supremo omnium rerum auctore, qui vitam humanam aeternis legibus gubernat, pendeat, Tibi, Deus Optime Maxime, quem pia mente veneramus, Tibi, qui Academiam nostram per dimidium seculum providentia tua conservasti et auxisti, grates ex intimo pectore persolvimus, Te ardentissimis precibus rogamus, ut *Imperatorem Potentissimum Nicolaum I.* Patrem Patriae, Imaginem virtutum, quam diutissime serves, ut Summis Viris, quos *Sibi* effectores celsissimae *Suae* voluntatis elegit quosque sapientes rerum nostrarum Curatores esse voluit, propitius esse pergas, ut etiam altero seculo dimidio hanc Litterarum Universitatem pietatis omnisque virtutis doctrinaeque seminariam esse jubeas, eique laudem suam antiquam bonaque omnia, quibus usque ad hunc diem laetissime floruit, non solum non imminuta semper conservare, sed augere in dies et amplificare, ut hanc urbem, in qua nostra Musarum sedes collocata est, fortunare velis, denique ut eos omnes, qui in hac Litterarum Universitate docent atque discunt, praesentes atque futuros, clementia tua infinita tucaris!
